

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

MAGYARORSZÁG
KONVERGENCIA PROGRAMJA
2014 – 2017

2014. április

TARTALOM

1. GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK.....	3
2. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS.....	4
2.1. KÜLSŐ FELTÉTELEK.....	4
2.2. A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI.....	5
2.3. MUNKAERŐPIAC.....	15
2.4. INFLÁCIÓS FOLYAMATOK.....	20
2.5. CIKLIKUS FOLYAMATOK.....	21
2.6. KÜLSŐ EGYENSÚLY.....	26
2.7. A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA.....	27
2.8. MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA.....	29
3. A KORMÁNYZATI SZEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA.....	31
3.1. KÖLTSÉGVETÉSPOLITIKAI CÉLOK.....	31
3.2. A 2013. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE.....	32
3.3. A 2014. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS.....	34
3.4. 2015-17. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK.....	37
3.5. STRUKTURÁLIS EGYENLEG.....	39
3.6. A KORMÁNYZATI SZEKTOR ADÓSSÁGA.....	40
4. ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK.....	45
5. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA.....	47
6. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE.....	49
6.1. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA.....	49
6.2. A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA.....	52
7. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI.....	56
7.1. KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER.....	56
7.2. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE.....	57
TÁBLÁZATOK.....	59

1. GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK

A 2010-ben hivatalba lépett Kormány az ország gazdasági-pénzügyi helyzetének stabilizálása és a felzárkózó növekedési pálya elérése érdekében gyökeres fordulatot hajtott végre az alábbi területeken:

- megfékezte az államadósság korábbi évtizedben növekvő trendjét és tartósan csökkenő pályára állította az államadósság GDP-hez viszonyított arányát;
- erőteljesen csökkent a hazánk pénzügyi sérülékenységéhez jelentős mértékben hozzájáruló külföldi fizetőeszközben denominált adósság GDP-hez viszonyított aránya, amiben fontos szerepet játszott az állam devizaadósságának mérséklődése;
- döntő fordulatot ért el a foglalkoztatottságban és a munkaerő-piaci aktivitás tartós növelésében;
- fenntartható és kiegyensúlyozott szerkezetű növekedési pályára állította a gazdaságot.

Az eddig folytatott gazdaságpolitika és a fegyelmezett költségvetési gazdálkodás eredményeit a nemzetközi szervezetek és a befektetők is elismerték. Ezt mutatja, hogy 2013 nyarán az Európai Unió Tanácsa megszüntette a hazánk EU-csatlakozása óta folyamatosan fennálló túlzott hiány eljárást, és sor került a 2008-ban az ország sérülékenysége miatt felvenni kényszerült IMF-hitel lejárat előtti visszafizetésére. A nemzetközi kötvénykibocsátások kiemelkedően sikeresek voltak, emellett az árazásuk azt mutatta, hogy az országhoz tartozó kockázat fejében egyre alacsonyabb hozamprémiumot várnak el a befektetők. Ennek üzenete az, hogy a Magyarország eredményesen képes a nemzetközi szervezetek támogatása nélkül, a piacról kedvező feltételek mellett finanszírozni adósságát.

A 2014. áprilisi országgyűlési választásokon ismét kétharmados parlamenti felhatalmazást kapott eddigi koalíciós pártszövetség az elért eredményekre alapozva folytatja a kiegyensúlyozott szerkezetű és gyorsuló gazdasági növekedés feltételeinek megteremtését, miközben fenntartja a fegyelmezett költségvetési gazdálkodást, így biztosítva a GDP-arányos államadósságnak és az ország külső adósságának leépítését.

A konvergencia program számításai szerint 2014-ben a gazdasági növekedés gyorsulása várható, ami a munkaerőpiacra is kedvezően hat, és a jövedelmek bővülésén keresztül a fogyasztás szintjét is emeli. A GDP-növekedés gyorsulásával párhuzamosan a növekedés szerkezete még egészségesebbé válhat. Egyrészt a külső kereslet további, fokozatos élénkülése prognosztizálható, ami az export dinamikus bővülését vetíti előre. Másrészt a belföldi felhasználás fokozatos növekedését a rendelkezésre álló jövedelmek emelkedése, a mérlegalkalmazkodás lassulása és az óvatossági motívumok enyhülése segíti. A növekedést támogatják továbbá az EU-s források lehívása, az EXIM programjaiban és az MNB Növekedési Hitelprogram második szakaszában rendelkezésre álló finanszírozási eszközök. A külső és a belső kereslet további élénkülésével összhangban várható, hogy a vállalati szektor beruházás-növekedése lendületesen folytatódik majd a 2017-ig tartó előrejelzési horizonton is. Bár a vállalatok csak lassan enyhülő hitelezési korlátokkal szembesülnek, az alacsony hozamkörnyezet eredményeként mérséklődő hitelköltségek ösztönzően hatnak a beruházási aktivitásra. A GDP bővülése a programidőszak végén meghaladja a 3%-ot.

A folyamatosan csökkenő költségvetési hiány mellett az erősödő gazdasági növekedés is érzékelhetően hozzájárul a GDP-arányos államadósság további mérséklődéséhez, így az adósságráta 2017-re 75% közelébe csökken.

Az adósságráta csökkentése mellett a Kormány fontosnak tartja az adósság szerkezetének átalakítását, a belföldi szektorok adósságfinanszírozásban való szerepvállalásának ösztönzését, ezzel mérsékelve az ország külföldnek való kitéttiségét és szélesítve a befektetői bázist. A Kormány emellett törekszik az adósság devizaarányának további mérséklésére is. Az államadósság árfolyam-ingadozás miatti változása kockázatának kiszűrésével az adósság jövőbeli terhének alakulása nagyobb biztonsággal tervezhető.

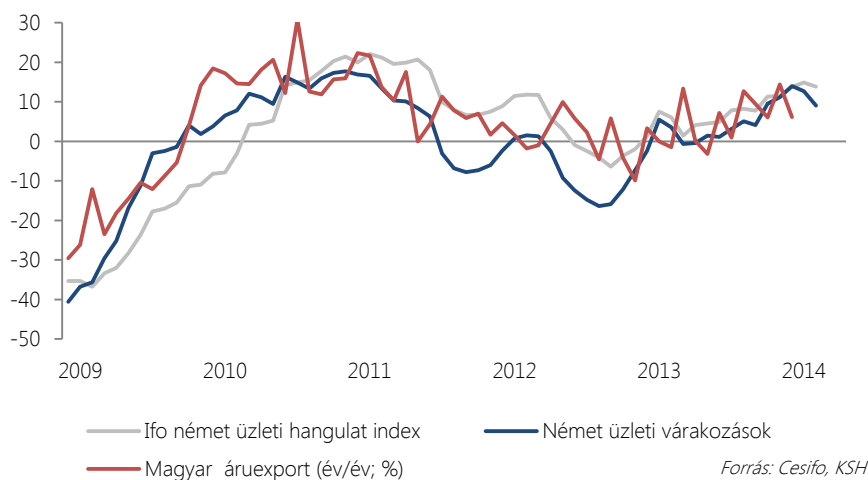
2. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS

2.1. KÜLSŐ FELTÉTELEK

Az elmúlt egy évben a növekedési fordulat jelei mutatkoztak Európában és Magyarországon is. Ugyanakkor egyes régiókban a bővülés mértéke és szerkezete eltérő volt. Bár már Európában is elindult a növekedés, az igazi húzóerőt az utóbbi évek során Amerika és a felzárkózó országok jelentették.

Az Európai Unió gazdasági teljesítménye 2013-ban 0,1%-kal nőtt, ez a bővülés a második negyedévtől kezdve bontakozott ki. Mivel a konjunktúraindexek további élénkülést vetítenek előre, így a növekedés az elkövetkező években tovább gyorsulhat. Többek között tartósan javul az euroövezet üzleti bizalmi indexe, emellett az Ifo német ipari és kereskedelmi bizalmi index is emelkedő tendenciát mutat, valamint a német üzleti várakozások is kedvezőek. A reálgazdaság élénkülő teljesítménye mellett a pénzügyi szektor is stabilizálódik, miközben a banki mérlegek tovább tisztulnak. Azonban figyelembe kell venni azt is, hogy az európai országok élénkülő növekedését kockázatok is övezik: a jelentős államadósságok, főként a periféria országok magas munkanélküliségi rátája, valamint a defláció veszélye az eurozónában. További kockázatként azonosíthatóak a Dél-Európában fennálló szigorú hitelezési feltételek is. Ezeket a folyamatokat figyelembe véve az Európai Bizottság előrejelzése szerint az uniós gazdaságokban a GDP bővülés 1,5%-ra gyorsulhat 2014-ben.

2.1. ábra: Bizalmi indexek Németországban és a magyar árukivitel alakulása

Ezen belül Magyarország legfontosabb külkereskedelmi partnere és exportpiaca, Németország tavaly alacsony gazdasági bővülést ért el a gyenge külkereskedelmi egyenleg és az elmaradó beruházások miatt. Idén azonban várhatóan a belső kereslet megerősödésével a konjunktúra felgyorsul, amely pozitívan hat a hazai külkereskedelemre és növekedésre is.

Az új EU tagállamok gazdasági bővülése már évek óta meghaladja az eurozóna gazdaságaiban tapasztalhatót. Ezért is javíthatja a hazai külkereskedelem pozícióját, hogy a magyar gazdaságpolitika nyitott ezen országok felé a kereskedelmi kapcsolatok terén. Hasonló mondható el a feltörekvő országok növekedéséről, amely kedvezőbben alakul, mint a világgazdaság egésze. Erre alapozva indította el Magyarország a keleti nyitás stratégiáját, hogy növelje jelenlétét ezen országokban, amelyek az elmúlt években a világgazdaság növekedési motorjává váltak.

A globális környezet fokozatosan javul, nem csak Európán kívül, hanem azon belül is. A gazdaságok növekedési pályára álltak, ami kedvező külső feltételeket teremt Magyarország számára. Hazánk célja ezen lehetőségek kiaknázása, illetve a külkereskedelmi kapcsolatok erősítése révén részt venni a kibontakozó globális konjunktúrában.

2.2. A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI

2013 második negyedévétől a magyar gazdaság határozott növekedést mutatott: a GDP volumene negyedévről-negyedévre emelkedett. Ennek köszönhetően a bruttó hazai össztermék – megelőzve a többi Visegrádi országot – az utolsó negyedévben 2,7%-kal nőtt. Az évesített GDP volumene – főképp a negatív áthúzó hatás következtében – 1,1%-kal haladta meg az előző évit. A növekedési fordulatban több tényező is szerepet játszott: többek között a beruházások felfutása, a mezőgazdaság dinamikus teljesítménye, a külső konjunktúra élénkülése és a Kormány intézkedései is. A gazdasági növekedés hosszú távú fenntarthatóságának bizonyítéka, hogy az ország már nem külföldi hitelekől bővül, a külső egyensúly masszív többletet mutat, illetve a költségvetési hiány is jelentősen 3% alatt maradt.

Magyarországon a GDP változásához az elmúlt években a nettó export járult legnagyobb mértékben hozzá. A növekedés szerkezete mindazonáltal 2013-ban kiegyensúlyozottabb lett, ugyanis nemcsak a nettó export, hanem a belső kereslet is bővült, sőt a belföldi felhasználás nagyobb mértékben befolyásolta a GDP alakulását. A külső konjunktúra fokozatos élénkülésével és a járműipari kapacitások bővülésével összhangban a magyar export dinamikája számottevően erősödött, így a külkereskedelmi egyenleg rekordszintű – 7 milliárd euro feletti – többlettel zárt 2013-ban. A termékek és szolgáltatások behozatalának növekedési üteme megegyezett a kivitelével (5,3%-kal), amit az export javuló teljesítménye mellett a belső kereslet élénkülésének importigénye magyaráz.

A belföldi felhasználáson belül mind az állóeszköz beruházások (5,9%-kal), mind a háztartások fogyasztási kiadása (0,2%-kal) nőtt, így a belső kereslet szerkezete is stabilizálódott. A fogyasztás élénkülését több tényező is segítette. A rezsi-csökkentések és a foglalkoztatottság rekordszintű bővülésén keresztül a reáljövedelmek emelkedése, valamint a fogyasztói bizalom javulása is támogatta a GDP alakulását. A természetbeni társadalmi juttatások enyhe visszaesésének hátterében a Széll Kálmán Terv keretében megvalósult megtakarítások állnak; ennek hatását azonban tompította a nonprofit szektor által nyújtott transzferek növekedése. A közösségi fogyasztás 4,3%-kal nőtt, amihez az EU-s források növekvő lehívása járult hozzá. A belföldi felhasználás másik fő komponensének, a beruházásoknak a bővülését mind a kormányzati, mind magánfejlesztések

támogatták, többek között az EU-s transzferek lehívásának és a Növekedési Hitelprogramnak köszönhetően.

A GDP termelési oldalát tekintve is kiegyensúlyozott a növekedés, mivel a legtöbb ágazat hozzájárult a 2013-as bővüléshez. A mezőgazdasági termelés 22%-os növekedését nagyrészt a 2012-es aszályos időjárás miatti gyenge bázis magyarázza. A külső kereslet élénkülésének és a számottevő járműgyártó kapacitásoknak köszönhetően a feldolgozóipar teljesítménye fokozatosan gyorsult, 2013 utolsó negyedében már 5,1%-kal bővült. Az építőipar – a beruházások alakulásával összhangban – szintén dinamikusán nőtt, utoljára 2002-ben bővült ennél gyorsabban az ágazat volumene. A szolgáltatásokon belül a legtöbb ágazat teljesítménye szintén nőtt. Egyes szolgáltatások alakulását támogatta az élénkülő fogyasztás és a belföldi turizmus, míg a szállítás a feldolgozóipar erősödésével összhangban bővült. A pénzügyi tevékenységek mérsékelt csökkenést mutatnak, ugyanakkor a szektor profitabilitása javult.

1. számú keretes írás: A járműgyártás a feldolgozóipar húzóágazata

A hazai feldolgozóiparon belül kiemelkedően, 18,9%-kal nőtt 2013-ban a járműgyártás kibocsátása, melynek következtében részaránya jelentősen növekedett. Eközben folytatódott a második legfontosabb alág, az elektronikai ipar termelésének csökkenése. A feldolgozóiparon belül tehát látványos eltolódás vette kezdetét a járműipar javára, amely több szempontból is kedvező a hazai iparszerkezet szempontjából. A járműgyártás hozzáadott értéke jelentősen meghaladja az elsősorban összeszerelésre alapozó hazai elektronikai iparét. Az összetettebb termelési folyamatokat hazánkba telepítő járműgyártás kiterjedt beszállítói hálózata révén további beruházásokat eredményezhet. A prémium kategóriába tartozó, magasabb hozzáadott értéket tartalmazó járműipari termékek kivitele növeli az exportált termékek árszínvonalát, így javítja a hazai cserearányt. Továbbá a növekvő kapacitások révén hazánk felzárkózhat a térség többi országához a régió sikerágazatának számító járműipar területén.

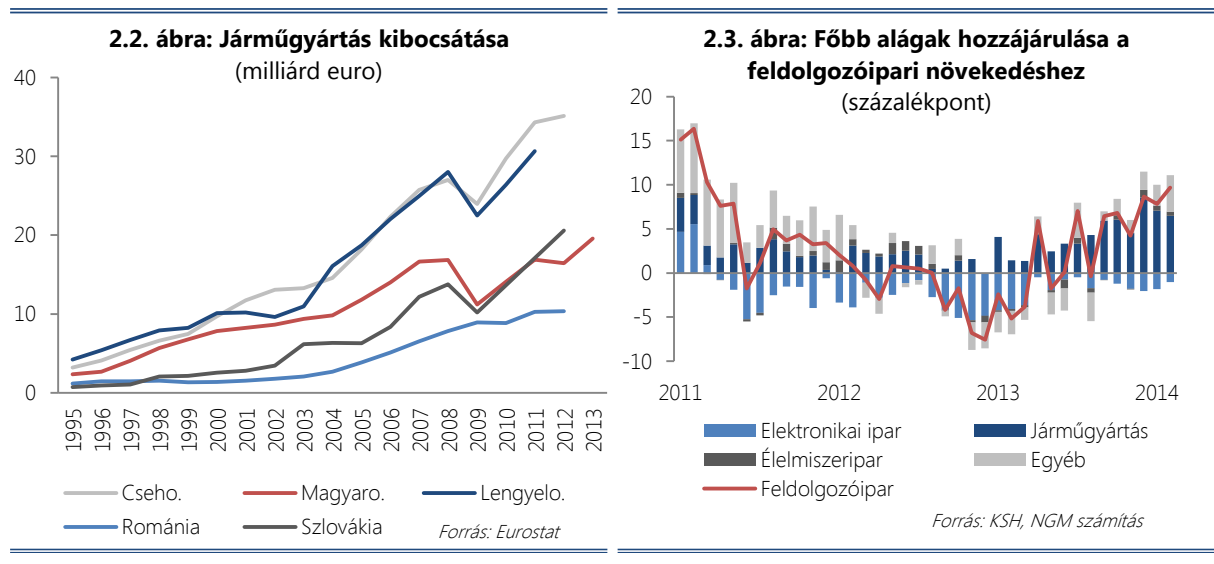
Bár a járműgyártás hagyományosan a gazdasági ciklusokra érzékeny iparágak közé tartozik, a hazánkban megtelepedett német gyártók termékei a prémium szegmensbe tartoznak, amelyek kereslete kevésbé érzékeny a fogyasztói kereslet rövid távú ingadozásaira. A felső kategóriába tartozó modellek magas arányán túl a hazai autóipar másik fontos sajátossága, hogy jelentős volumenben kerülnek előállításra a járművek fő alkatrészei (motor, kuplung, gumibroncs), ezért a járművek előállított darabszáma közel sem teljes körűen jellemzi a hazai autóipar kibocsátását.

A korábbi években indult beruházások termelésbe állásának köszönhetően a járműgyártás kibocsátását tekintve és a legyártott járművek darabszámát illetően is a növekedés folytatódására számíthatunk, melyet az európai autókereslet 2013 ősze óta tapasztalható növekedésének folytatódása is támogathat. A következő években további kapacitásbővítő beruházások várhatók a járműiparban, így hosszabb távon is bővíthet a kibocsátás. Az Audi tervei szerint több mint duplázni szeretné a hazánkban gyártott autók számát és a Mercedes által kiépített kapacitások is jóval nagyobb kibocsátást tesznek lehetővé a jelenleginél, ráadásul 2014. májustól a Mercedes a megnövekedett kereslet miatt három műszakban folytatja termelését. A régiós országokkal összehasonlítva a hazai kapacitások nem túlzottak, így ebből a szempontból is lehet még tér a hazai járműgyártás kibocsátásának növelésére (2.2. ábra). A Kormány több kiemelt autóipari központot jelölt ki, melynek célja, hogy további vállalatok telepedjenek meg ezekben a térségekben és minél mélyebben

integrálódjanak az európai autóiipari termelési hálózatokba.

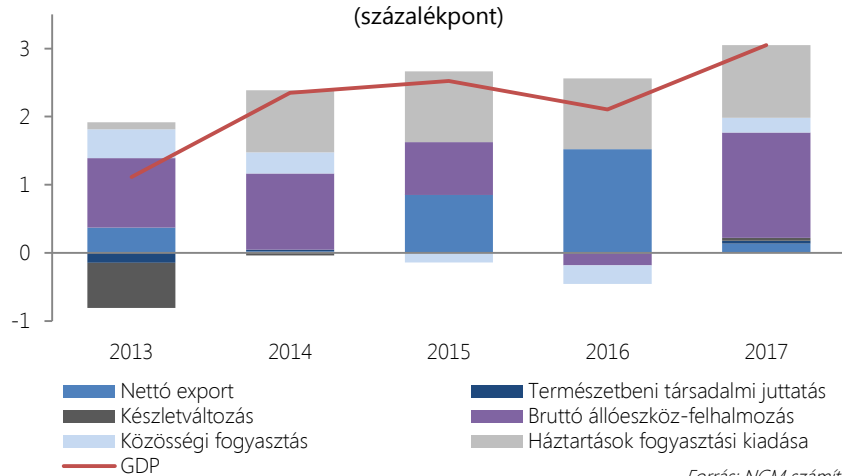
A járműipar dinamizálódásának pozitív hozadékeként számos beszállító is gyártókapacitásokat hozott létre hazánkban (pl. Bosch, Continental, Rehau, LUK, ZF, Knorr-Bremse) illetve a hazai beszállítók (pl. Csaba Metál, Dension, NNG) számára is piacot teremtett a bővülés. A járműipari vállalatok továbbá nem csak termelésük, hanem kutatási tevékenységük egy részét is Magyarországra telepítik, amely jelentős hozzáadott értéket képvisel. Ezen túl együttműködést alakítanak ki a hazai felsőoktatási intézményekkel hozzájárulva ahhoz, hogy a járműipari termelési struktúra hosszú távra beágyazódjon a magyar gazdaságba. Példaként említhetjük a győri, veszprémi és miskolci felsőoktatási intézményekkel létrejött együttműködést.

A járműgyártás 2013-as növekedését tekintve kiemelkedett a feldolgozóipari ágazatok közül. A tizenhárom feldolgozóipari alágazat közül a járműgyártással együtt hatban volt tapasztalható növekedés az év egészében, a többi alág csökkenést mutatott az elmúlt évben. A régiós adatok alapján elmondható, hogy azon megyék tudták érdemben növelni termelésüket, amelyek jelentős autóiipari kiterjedéssel rendelkeznek. Mindez azt mutatja, hogy a járműgyártás vált a feldolgozóipar zászlóshajójává. (2.3. ábra).

2014-ben a gazdasági növekedés további gyorsulása várható, ami a munkaerőpiacra is kedvezően hat, és a jövedelmek bővülésén keresztül a fogyasztás szintjét is emeli. A GDP-növekedés gyorsulásával párhuzamosan a növekedés szerkezete még egészségesebbé válhat. Egyrészt a külső kereslet további, fokozatos élénkülése prognosztizálható, ami az export dinamikus bővülését vetíti előre. Másrészt a belföldi felhasználás fokozatos növekedését a rendelkezésre álló jövedelmek emelkedése, a mérlegalkalmazkodás lassulása és az óvatossági motívumok enyhülése segíti. A természetbeni társadalmi juttatások alakulását döntően a közoktatási reform alakítja. A belső kereslet bővülésével összhangban a nettó export GDP-növekedéshez való hozzájárulása jellemzően mérsékeltebb lehet az elmúlt években megfigyelt mértéknél. A növekedést támogatják továbbá az EU-s források lehívása, az EXIM programjaiban és az MNB Növekedési Hitelprogram második szakaszában rendelkezésre álló finanszírozási eszközök.

2.4. ábra: A GDP-növekedés és a felhasználási tételek növekedési hozzájárulásai
(százalékpont)

Bár 2014-ben és 2015-ben még lehetőség van a 2007-2013-as uniós programozási időszak forrásainak felhasználására, 2016-ban már kizárólag az új, 2014-2020-as ciklus transzferei állnak rendelkezésre. Ennek következtében a 2015-ben befejeződő, EU-s forrásokból megvalósuló jelentős mértékű beruházások szintjét a 2016-2017-ben megvalósuló projektek nem lesznek képesek elérni. Így az államháztartás beruházásai szükségszerűen visszaesnek. Az EU-s források időbeli lefutása a közösségi fogyasztás alakulását is befolyásolja. Ugyanakkor 2017-ben az EU-s transzferek gyorsuló felhasználásának is köszönhetően a GDP az elmúlt években tapasztaltnál erőteljesebb mértékben, enyhén 3%-ot meghaladó ütemben bővíthet.

2.1. táblázat: A GDP összetevői (éves növekedés, %)

	2013	2014	2015	2016	2017
GDP	1,1	2,3	2,5	2,1	3,1
Háztartások fogyasztási kiadása	0,2	1,8	2,0	2,0	2,1
Közösségi fogyasztás	4,3	3,1	-1,5	-3,0	2,5
Természetbeni társadalmi juttatás	-1,2	0,2	0,0	0,0	0,3
Bruttó állóeszköz felhalmozás	5,9	6,2	4,1	-0,9	8,5
Export	5,3	5,8	6,8	6,7	6,6
Import	5,3	6,2	6,5	5,8	7,2

Forrás: KSH, NGM számítás

2.2.1. KÜLGAZDASÁG

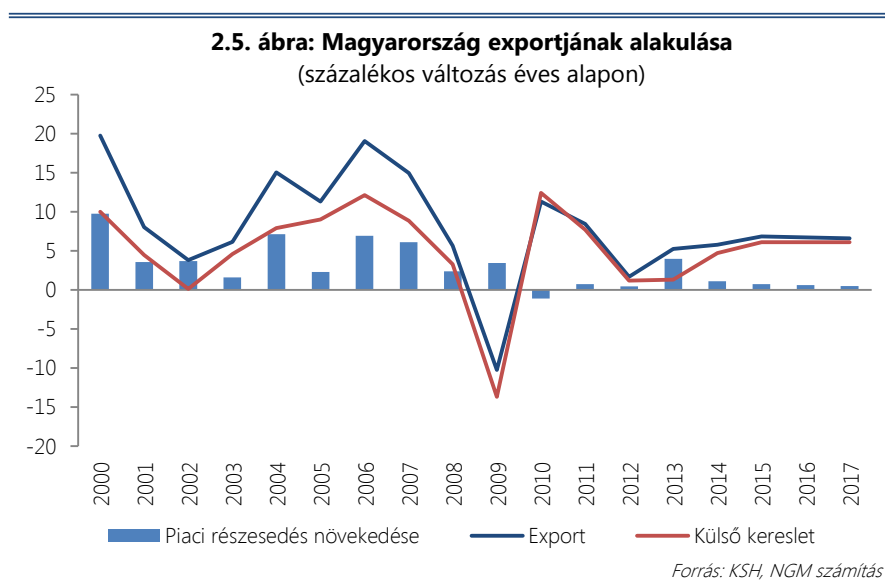
A nemzetközi intézmények Magyarország főbb export piacainak számottevő növekedését prognosztizálták 2013-ra, de a várakozásaitól eltérően az élénkülés mérsékelt maradt. Ennek ellenére a magyar külkereskedelem dinamikus növekedést mutatott fel és az export-teljesítmény jelentősen emelkedett, amihez nagyban hozzájárult a közelmúltban kiépült járműgyártási kapacitások termelésének felfutása. Ezáltal az export volumene 2013-ban már 16%-kal túlszárnyalta a válság előtti teljesítményét. Bár 2013-ban dinamikusabban növekedtek a magas importigényű beruházások, a külkereskedelem növekedési hozzájárulása jelentős (0,4 százalékpont) maradt. A

szolgáltatások forgalma szintén kedvezően alakult, amit pozitívan befolyásolt a több év után ismét aktivitásnak indult turizmus.

2014-re és az azt követő évekre a külső kereslet fokozatos dinamizálódását vetítik előre a nemzetközi szervezetek előrejelzései, amit az elmúlt időszak kereskedelmi forgalmának adatai és az exportrendelések alakulása is alátámaszt. A külső kereslet élénkülését az elkövetkező években folyamatosan túlteljesítheti az export alakulása, köszönhetően a kivitelben jelentős súlyt képviselő járműgyártásnak, mely az európai autóértékesítések fellendüléséből profitálhat. Ugyanígy a magyar kivitel piaci részesedésének folytatódó növekedését biztosítja a működőtőke-beáramlás és a beruházások bővülése, amelyet az alacsony hozamkörnyezet, az élénkülő kereslet jövedelmezőséget javító hatása, a célzott programok (Növekedési Hitelprogram, EXIM források) és a keleti nyitás stratégiája ösztönöznek.

A behozatal növekedéséhez a dinamizálódó export mellett az élénkülő belső kereslet importigénye is hozzájárul. Az előrejelzési horizonton az export bővülése átlagosan 6-7% körül alakul, és az alapfolyamatokat vizsgálva felülmúlja az importot. 2014-ben és 2017-ben egyedi hatásoknak köszönhetően fordul a helyzet. Először 2014-ben a belső kereslet nagymértékű megugrása következtében, másodszer pedig 2017-ben az EU transzferek sajátos lefutása miatt az import növekménye kis mértékben nagyobb lehet az exporténál. Mindezek eredményeképpen a nettó export továbbra is masszívan pozitív maradhat.

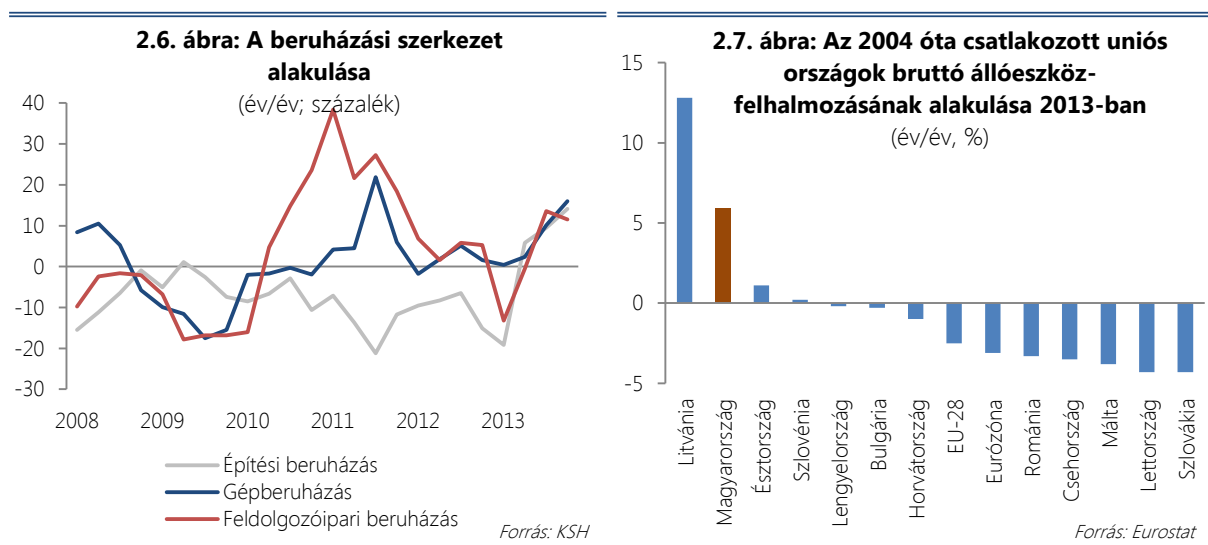

2.2.2. BERUHÁZÁS

A 2008 óta tartó csökkenést követően 2013-ban éles pozitív fordulat bontakozott ki a nemzetgazdasági beruházások alakulásában. 2013-ban a beruházások 7,2%-kal bővültek, amely évtizedes csúcs. A kimagasló növekedésnek köszönhetően Magyarország beruházási rátája ismét felülmúlja az EU átlagát. A nemzetgazdasági ágak széles körében kibontakozó dinamikus beruházás-növekedéshez hozzájárultak a folyamatos feldolgozóipari kapacitásbővítések, az uniós források eredményes felhasználása, az alacsony hozamkörnyezet, a Növekedési Hitelprogram első szakaszából megvalósult projektek és az üzleti bizalom javulása is.

Különösen kedvező, hogy a korábbi évekhez képest arányosabb volt a beruházások összetétele: a gépberuházások folytatódó bővülése mellett hosszú idő után az építési beruházások is lendületes növekedésnek indultak. A beruházások tartós bővülését vetíti előre az is, hogy az exportorientált ágazatokon túl már a belföldre termelő és szolgáltató vállalatok által megvalósított projektek volumene is számottevően emelkedett a tavalyi évben, amely a belső kereslet prognosztizálható élénkülése eredményeként a következő években is folytatódhat.

A nemzetgazdasági beruházásokon belül legnagyobb súllyal rendelkező feldolgozóipar beruházási aktivitása tovább élénkült 2013-ban, 4,9%-os éves növekedése hozzájárult a beruházási fordulathoz. Az ágazat bővüléséhez a Magyarországon megtelepedett nemzetközi autóiipari gyártás élvonalába tartozó vállalatok révén megvalósult kapacitásbővítéseken túl a beszállító ágazataik által végrehajtott beruházások is jelentősen hozzájárultak. Ez bizonyítja, hogy a járműipari nagyvállalatok a beszállító láncuk révén további jelentős növekedést képesek generálni.

A külső és a belső kereslet további élénkülésével összhangban várható, hogy a vállalati szektor beruházás-növekedése lendületesen folytatódik majd a 2017-ig tartó előrejelzési horizonton is. Bár a vállalatok csak lassan enyhülő hitelezési korlátokkal szembesülnek, az alacsony hozamkörnyezet eredményeként mérséklődő hitelköltségek ösztönzően hatnak a beruházási aktivitásra.

Várhatóan a vállalati beruházások motorja a jövőben is a járműipar, illetve annak beszállítói hálózata lesz. A korábban megvalósult sikeres autóiipari nagyberuházások eredményeként is Magyarország tőkevonzó képessége tovább erősödött, amit a Nemzeti Külgazdasági Hivatal által regisztrált adatok is megerősítenek: 2013-ban összesen 1,2 milliárd euro értékű működő tőke érkezett az országba, a jelenleg kezelt befektetési portfóliók révén pedig pozitív döntés esetén további 3 milliárd eurónyi tőke érkehet Magyarországra az elkövetkező években. A jövőbeli beruházások indikátoraként értelmezhető feldolgozóipari kapacitáskihasználtság emelkedése is a termelési kapacitások folytatódó bővítését vetíti előre, amelynek következtében a gazdaság potenciális kibocsátása is emelkedik.

A kis- és középvállalkozások beruházásainak 2014 és 2015 során is számottevő lökést ad majd a Növekedési Hitelprogram második szakasza, mivel a jelenleg elérhető 500 milliárd forintos részletének 90%-a csak új hitelek nyújtására fordítható, a kapott kölcsön pedig kizárólag beruházásra és forgóeszköz-finanszírozásra használható fel. Így a beruházás-fókuszú második szakasz felfutása

révén megvalósuló projektek az elkövetkező hónapok során egyre erőteljesebb hatást gyakorolnak a beruházásokra és az elkövetkező évek gazdasági növekedésére.

A vállalati beruházások bővüléséhez az új hét éves EU-s programozási időszakból érkező uniós transzferek is számottevően hozzájárulnak majd. Kormányzati vállalás alapján „a 2014-2020 között rendelkezésre álló európai uniós fejlesztési források 60%-át közvetlenül gazdaságfejlesztésre kell fordítani, a fennmaradó 40%-ot pedig a humán erőforrás-fejlesztés, az infrastruktúrafejlesztés, a környezetvédelem és az energiahatékonyság célterületek között kell allokálni”.¹ Az új uniós programozási időszak kifizetéseinek felfutásával összhangban 2017-től várható az EU-s forrásokból megvalósuló vállalati projektek számának jelentős növekedése.

A 2007-2013-as uniós programozási időszakban az államhoz allokált forrásokból dinamikus infrastruktúra-fejlesztések valósultak meg, amelyek jelentősen hozzájárulnak az ország beruházásvonzó képességéhez. Emellett a kifizetésekből számos járműbeszerzés is történt, valamint különböző középületek és közösségi terek felújítására is sor került. A már lezárult hét éves időszakból fennmaradó fejlesztési források felhasználására még 2014 és 2015 folyamán lehetőség van, így az idei évben további jelentős beruházási többletet eredményeznek majd az állami projektek.

2016 során azonban már kizárólag az új hét éves ciklus forrásainak lehívására van lehetőség, ami a 2015-ös évhez képest számottevően kevesebb uniós pénz felhasználását eredményezi. Ennek következtében a beruházások 2016-ban veszítenek a dinamikájukból, ami a tárgyév gazdasági növekedésére is jelentős hatást gyakorol. Az átmeneti visszaesést követően 2017-ben markáns bővülés várható a nemzetgazdasági beruházások és így a GDP alakulásában is, amihez többek között az új programozási időszak gyorsuló forráskifizetései révén megvalósuló vállalati és állami projektek is hozzájárulnak.

Idén várhatóan tovább folytatódik – bár enyhülő mértékben – a lakosság mérlegalkalmazkodása. Az elmúlt években a lakásberuházásokra jellemző kivárás oldódására több jel is utal: 2014 első hónapjaiban számottevően emelkedett a lakóépületek építésére kiadott engedélyek száma, valamint a lakástranzakciók száma is növekedést tükröz a megelőző évhez viszonyítva. A lakásberuházás előtt állók viselkedését továbbra is óvatosság jellemzi, azonban az alacsony kamatkörnyezet és a relatív alacsony, az 1999-es év reálértékén tartózkodó ingatlanárak ösztönözhetik az ingatlanvásárlásokat is. Így 2014-ben a háztartások beruházását a válság óta jellemző csökkenő tendencia véget érhet, 2015-től pedig a lakáspiaci kereslet élénkülése prognosztizálható.

2. számú keretes írás: Az uniós forráskifizetések hatása a beruházások alakulására

Magyarország a 2004-es uniós csatlakozása révén folyamatosan jelentős EU-s forrásokból részesül. Már a 2004-2006-os időszakban is 670 milliárd forint állt az ország rendelkezésére különböző fejlesztési programok megvalósítása céljából, a 2007-2013-as programozási időszakban pedig 8200 milliárd forintos keretösszezből történt az operatív programok megvalósítása. Az uniós pénzekre vonatkozó pályázati kiírások az idei év második felében újra kezdetüket veszik, ugyanis a 2014-2020-as programozási időszakban további 7500 milliárd forintos kohéziós keret áll Magyarország rendelkezésére.

¹ 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat: A 2014–2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról

Ezeknek az uniós pénzeknek a makrogazdasági hatása jelentősen függ a transzferek jellegétől, így különösen kedvező, hogy a 2007-2013-as időszak forrásainak nagyságrendileg 70%-át tőke jellegű kiadásokra fordították, ami a vállalatok és az állam beruházásait is számottevően gyarapította. Ezeknek a tőketranszfereknek mintegy kétharmada maradt a kormányzati szektorban, amelynek révén az elmúlt időszakban dinamikus infrastruktúra-fejlesztések valósultak meg országszerte. Ezeknek a projekteknek az infrastrukturális ellátottság szempontjából még felzárkózó országokban jelentős a megtérülésük, ráadásul további magánberuházásokat is vonzanak az adott régióba.

A 2007-2013-as időszak forrásainak felhasználására még 2015 végéig lehetőség van az ún. n+2-es szabály miatt. A most lezáruló programozási időszakban rendelkezésre álló uniós pénzek kifizetése nem egyenletesen történik, ugyanis a kezdeti években megfigyelhető lassú felfutás után a kifizetési szint a 2013-2015-ös években tetőzik. Ennek eredményeként a 2014-es és 2015-ös években a két hétéves programozási időszakból megvalósuló projektek párhuzamosan zajlanak majd.

Annak ellenére, hogy az idei év második felében megkezdődik a 2014-2020-as programozási időszak keretösszegének pályáztatása, az új ciklus kifizetéseiből megvalósuló beruházások 2016-ban feltehetően nem tudják majd elérni a 2015-ben befejeződő, az előző időszak uniós pénzeiből megvalósuló projektek és az új időszak elinduló projektjeinek gazdasági növekedésre gyakorolt együttes hatását. Így a nemzetgazdasági beruházások 2016-ban szükségszerűen visszaesést mutatnak majd a 2015-ös magas bázishoz képest. Nemzetközi tapasztalatok (EU-15-re vonatkozó adatok) is alátámasztják az uniós fejlesztési források tekintetében azt, hogy egy új programozási időszak esetén a harmadik évben a legalacsonyabb a kifizetés szintje, ugyanis ekkorra már elapadnak az azt megelőző ciklus forrásai.

A fentieknek megfelelően az új programozási időszak kiadási szerkezete 2016-tól válik uralkodóvá, azaz az uniós társfinanszírozású kiadások 60%-a gazdaságfejlesztésre és zömmel a vállalkozói szférához áramlik és lecsökken az infrastrukturális beruházások aránya. Ennek ellenére a 2014-2020-as ciklus első felében még számos, a 2007-2013-as időszak forrásaiból megkezdett környezetvédelmi és közúti állami beruházást szükséges és lehetséges befejezni.

Szintén fontos szerkezeti változás a visszatérítendő pénzügyi eszközök részarányának növekedése, ami a magasabb tőkeáttétel révén a gazdaságban végbemenő privát beruházási hajlandóság növekedéséhez vezethet, ez azonban elsősorban a programozási időszak vége felé éreztetheti a hatását. Az uniós kifizetések összetételében tehát várhatóan csak a ciklus második felében mutatkozik majd meg az állami-vállalati arányok eltolódása.

2.2.3. FOGYASZTÁS

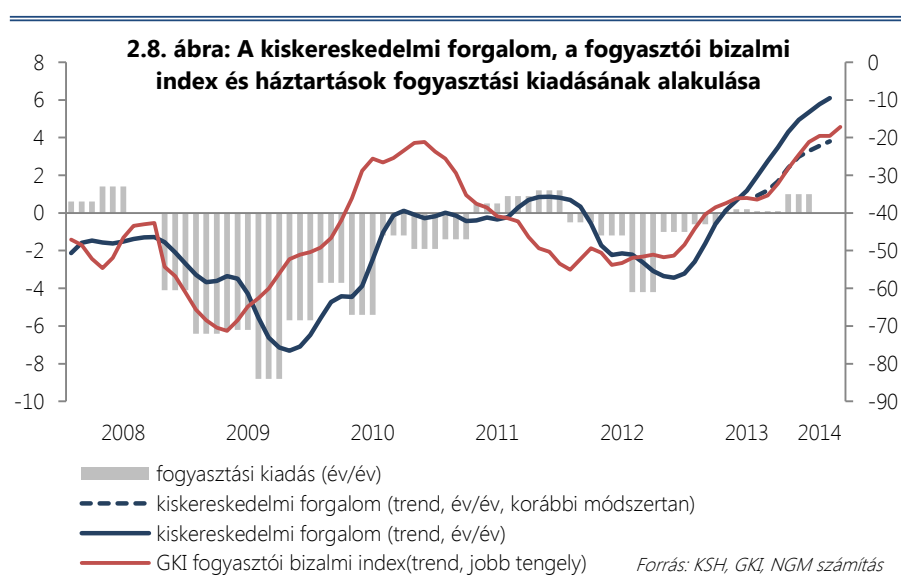
A 2012. évi csökkenést követően a háztartások reáljövedelme számottevően nőtt 2013-ban, a lakossági bizalmi indexek alapján a vásárlási kedv visszatért és a fogyasztók pozitívan értékelik a jövedelmi kilátásaikat is. Ugyanakkor a fogyasztási döntésekben továbbra is meghatározó szerepe van a válság előtt felhalmozott adósságok leépítésének, az óvatossági megtakarításoknak és a szigorú hitelezési feltételeknek. Így a háztartások megtakarítási rátája 2013-ban emelkedett, emiatt a fogyasztási kiadások csak kismértékben nőttek.

A háztartások reáljövedelmének bővülését számos kormányzati intézkedés segítette. Egyfelől az elmúlt években a Kormány jelentős eredményeket ért el a devizahitelek terheinek csökkentése terén. A végtörlesztés, az árfolyamgát, a hitelek kedvezményes forintra váltási lehetősége és a Nemzeti Eszközkezelő segítségével összesen 360 ezer devizahitelesen segített a Kormány. Másfelől jelentős szerepet játszottak a háztartások jövedelmi helyzetét javító kormányzati intézkedések, így a többlépcsős rezsicsökkentés, a pedagógus életpályához kötődő, valamint az egészségügyi ágazatban végrehajtott béremelés, a Munkahelyvédelmi Akcióterv, valamint a rekordszintű foglalkoztatás.

A lakossági hitelezésben tovább folytatódott a hitelállomány csökkenése, azonban az új hitelkihelyezésekben némi javulás tapasztalható a korábbi mélyponthoz képest, melyben növekvő szerep jut a kamattámogatásos lakáshitel konstrukciónak. A Magyar Nemzeti Bank által készített Hitelezési felmérésben résztvevő bankok is a hitelezési feltételek oldódását jelezték, ebben az alacsony szintre süllyedő jegybanki alapkamat hatása is megjelenhetett. Keresleti oldalon a háztartások viselkedése óvatos, azonban középtávon a lakossági hitelezés jelentősebb élénkülésére számítunk.

A jövőre nézve kedvező, hogy a háztartások fogyasztási kiadása 2013-ban negyedévről-negyedévre növekedett. 2014-ben jelentős lendületet vehet a fogyasztás, ugyanis a reáljövedelmek várhatóan még erősebben emelkednek, mint 2013-ban. Ebben nagy szerepet játszik egyrészt a minimálbérek infláció mértékét meghaladó növekedése – ráadásul ezek a csoportok az átlagnál magasabb fogyasztási határhajlandósággal rendelkeznek – és a honvédelmi és rendvédelmi, valamint a szociális ágazatban megvalósuló illetményemelés, másrészt a részben a szabályozott árak csökkentésének következményeként alacsony infláció. Harmadrészt a kormányzat további intézkedései is (pl. a családi adókedvezmények kiterjesztése, a rugalmas gyed bevezetése az idei évben) a reáljövedelmek bővülésének irányába hatnak.

Mindezek eredőjeként 2014-ben a háztartások fogyasztása 1,4%-kal növekedhet. 2015-től a beinduló lakossági hitelezésnek, a tovább emelkedő reáljövedelmeknek és a rekordmértékű foglalkoztatásnak köszönhetően tovább gyorsulhat a háztartások fogyasztásának dinamikája.

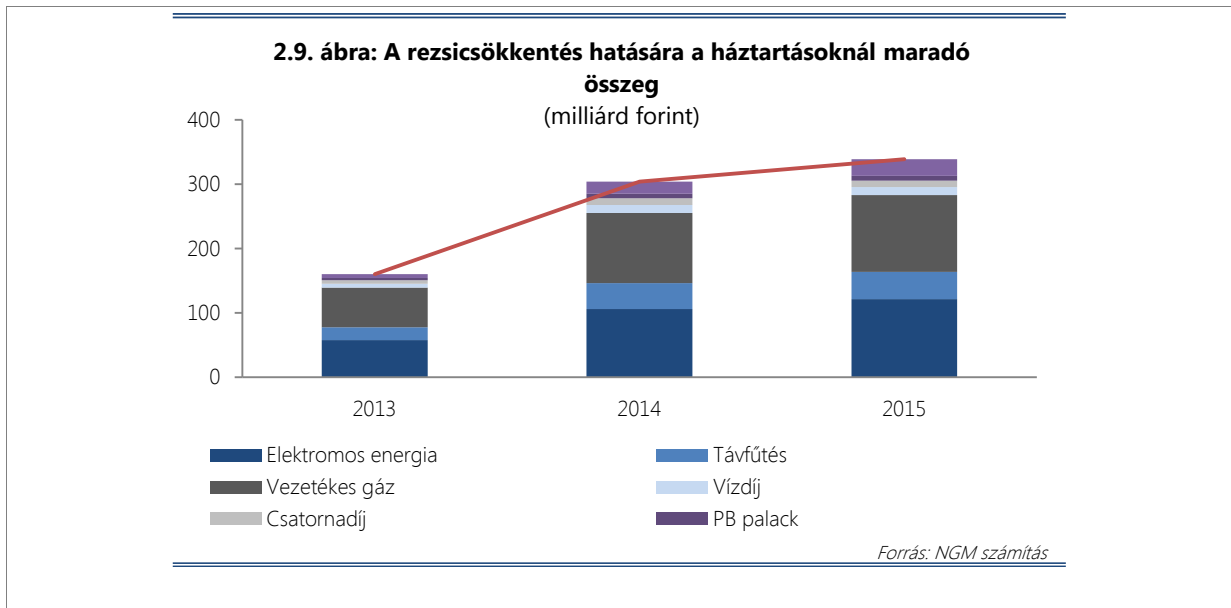
A természetbeni társadalmi juttatások 2013-as visszaesésének hátterében a Széll Kálmán Terv keretében megvalósult megtakarítások állnak; ennek hatását azonban tompította a nonprofit szektor által nyújtott transzferek növekedése. 2014-től kezdve a természetbeni társadalmi juttatások pályáját az oktatásban és egészségügyben meghozott hatékonyságjavító intézkedések határozzák meg. A kormányzati fogyasztás másik tétele, a közösségi fogyasztás 2013-ban 4,3%-kal növekedett, amihez az uniós források növekvő lehívása járulhatott hozzá. 2015-től a folyó EU transzferek felhasználásának dinamikája magyarázza a közösségi fogyasztás átmeneti zsugorodását.

3. számú keretes írás: A rezsicsökkentés hatása a lakossági fogyasztásra

A rezsiköltségeket nemzetközi összehasonlításban vizsgálva megállapítható, hogy a hatósági árcsökkentés előtt Magyarországon relatíve drága volt a háztartási energia. 2013 januárjában vette kezdetét a rezsicsökkentés, amelynek egyik fontos célja, hogy a magyar energiaárak az európai átlag közelébe kerüljenek. 2013 júliusában a vizsgált európai fővárosok közül csak Bukarestben költötték a fogyasztók jövedelmük nagyobb részét rezsiköltségekre, mint Budapesten.

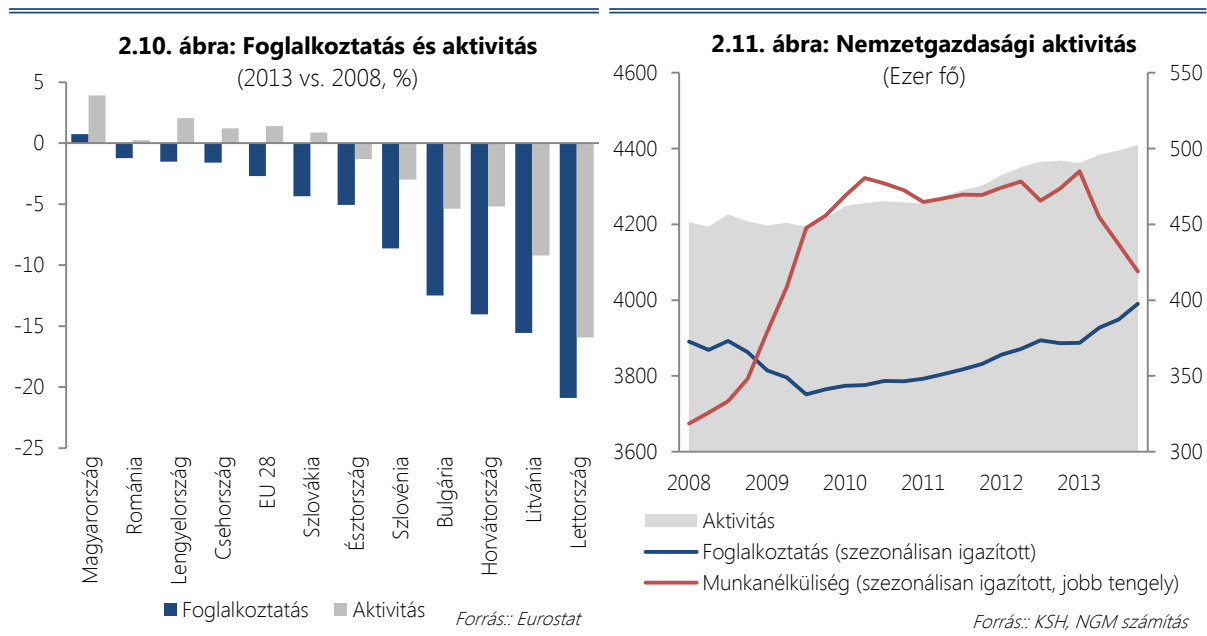
Magyarország Kormányának kiemelt célja, hogy a rezsiköltségek mérséklésével javítson a magyar családok jövedelmi helyzetén, amelynek elérése érdekében tavaly megkezdte a háztartási energiaárak többlépcsős csökkentését. Ennek keretében 2013 januárja óta 10%-kal kerül kevesebbe a gáz, a villamos energia és a távfűtés, majd júliustól a személyszállítás, a víz- és csatornadíjak, illetve a PB gáz lett olcsóbb, amit novemberben egy újabb 11,1%-os energiaár-csökkentés követett. A harmadik rezsicsökkentés révén 2014 során három lépcsőben (április, szeptember, október) lesznek alacsonyabbak a gáz-, villamosenergia- és távhő-árak.

A rezsicsökkentés eredményeként a háztartások fogyasztásában hosszú idő óta először csökkent a lakásfenntartásra, illetve háztartási energiára fordított kiadások aránya. Nemzetközi összehasonlításban vizsgálva 2014 márciusában, a román fővároson kívül már Pozsonyban, Varsóban és Lisszabonban is jövedelmük nagyobb részét voltak kénytelenek villamos energiára és földgázra fordítani az ott élők, mint a magyar lakosok. Makrogazdasági szempontból különösen kedvező, hogy a lakossági energiaárak csökkentésének köszönhetően a családok 2014-ben 300 milliárd, 2015-től kezdődően pedig évente közel 340 milliárd forint kiadásától mentesülnek, ami fogyasztásuk élénkülését ösztönzi. A Kormány lakossági terhek mérséklését szolgáló lépéseinek eredményeként a következő időszakban folytatódni fog a belső fogyasztás növekedése, amit további, a háztartások jövedelmi helyzetét javító kormányzati intézkedések (pl. a családi adókedvezmények kiterjesztése, az ún. rugalmas GYED bevezetése) is támogatnak.

2.3. MUNKAERŐPIAC

A munkaerőpiacon kedvező folyamatok bontakoztak ki az elmúlt években. 2013-ra mind a foglalkoztatottak, mind az aktívok száma meghaladta a válság előtti szintjét, többéves rekordokra emelkedve. Nemzetközi összehasonlításban is kedvező kép rajzolódik ki, a foglalkoztatottak száma egyedül Magyarországon növekedett a 2008-as szintje fölé, valamint az aktívok számában is hazánkban ment végbe a legnagyobb emelkedés.

A munkaerő-piaci folyamatok alakulására jelentős hatást gyakoroltak a kínálati és keresleti oldali ösztönzők. A munkakínálat bővülését nagyban támogatták az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések, mint a munkanélkülieknek juttatott transzferek szigorítása, az időskori és a rokkant nyugdíjazás feltételeinek megváltoztatása, amelyek segítették az érintett csoportok munkaerőpiacra való visszatérését.

Munkakeresleti oldalról egyrészt a közfoglalkoztatási programok kibővítése járult hozzá a növekedéshez, másrészt a Munka Törvénykönyvének módosításai segítették elő a rugalmas foglalkoztatási formák felé történő elmozdulást, harmadrészt a Munkahelyvédelmi Akcióterv támogatta a munkáltatókat a leghátrányosabb helyzetű és magas munkakínálati rugalmasságú csoportok (25 év alattiak, 55 év felettiak, alacsony képzettségűek, tartós munkanélküliek, illetve a gyesről, gyedről visszatérő kismamák) foglalkoztatásában.

A munkapiaci ösztönzők hatására tehát tovább folytatódott az aktivitási ráta emelkedése, 2013 egészében elérve az 57,5%-ot. Az aktivitás emelkedése a foglalkoztatás bővülése, illetve a munkanélküliség csökkenése mellett következett be.

2013-ban a foglalkoztatottak száma 1,6%-kal (60,6 ezer fővel) növekedett nemzetgazdasági szinten, 51,6%-os foglalkoztatási rátát eredményezve. Az emelkedéshez 2013 második felétől mára versenyszféra is hozzá tudott járulni.

A foglalkoztatás bővülése a gazdasági konjunktúrát az elmúlt évek tapasztalatainál dinamikusabban követte a versenyszektorban, ami a rugalmas foglalkoztatási formák, így a részmunkaidős foglalkoztatás szélesebb körű elterjedésének volt köszönhető. A válságból való kilábalás során a profitabilitásuk helyreállítását célzó vállalatok a munkaerő-tartalékolás stratégiáját alkalmazták, mely a felvételi és betanítási költség megtakarításán keresztül kedvezőbb feltételeket biztosít a fellendülés időszakában. Az intenzív oldali munkaerő-piaci alkalmazkodást a Munka Törvénykönyvének módosításai ösztönözték, és elsősorban a szolgáltató szektorban érvényesült. A versenyszféra felvételi szándékát jelezte az újonnan meghirdetett, nem támogatott álláshelyek számának 2012. évhez viszonyított emelkedése is.

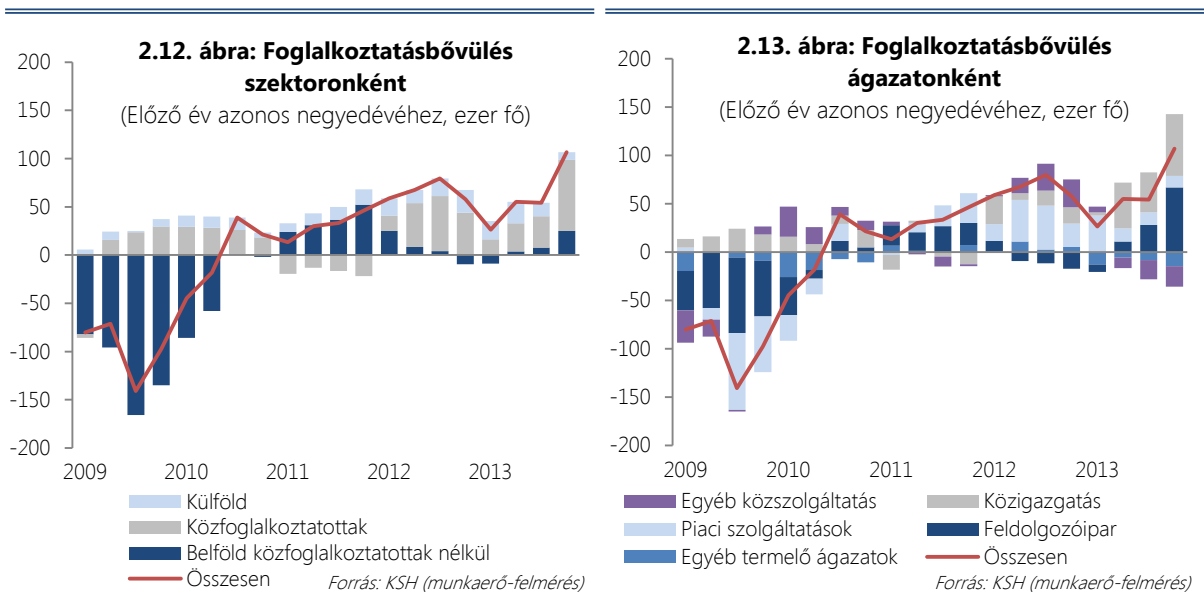
A nemzetgazdasági ágazatok körében a feldolgozóipar mutatta a foglalkoztatás legnagyobb mértékű növekedését. A termelés dinamikus felfutásával párhuzamosan az ágazat képes volt emelni foglalkoztatottainak számát. Az elmúlt éveknél erőteljesebb emelkedés elsősorban a járműgyártáshoz és a hozzá kapcsolódó beszállítói ágazatokhoz volt köthető.

A közszféra foglalkoztatásának növekedését elsősorban az év végén kibővített közfoglalkoztatási programok magyarázták. A 2014. április végéig meghirdetett téli közfoglalkoztatás közel 200 ezer hátrányos helyzetű álláskereső átmeneti foglalkoztatását tette lehetővé. A munkavállalói képességek fenntartását, fejlesztését elősegítő képzési programok célja a résztvevők elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének támogatása.

Tovább folytatódott az elmúlt évekre is jellemző, teljes munkaidős foglalkoztatás felé történő elmozdulás. Ugyan a programok további bővítése nem várható, a téli közfoglalkoztatás keretében elért potenciális résztvevőket egyre nagyobb arányban jellemzi majd a napi 8 órában történő alkalmazás.

A közfoglalkoztatástól eltekintve enyhe emelkedés volt tapasztalható a közszféra létszámában, amelyet a létszám visszafogását célzó kormányzati intézkedések (az öregségi nyugdíjkorhatár feletti kötelező nyugdíjazása, a nyugdíj és kereset együttes folyósításának kizárása, illetve a kormányzat takarékosági motívuma), valamint a 2013 áprilisában az intézményrendszer átszervezéséhez kapcsolódóan a non-profit szféra humán-egészségügyi szektorából a közszférába átsorolt munkavállalók együttesen okozták.

A versenyszféra növekvő munkakereslete és a közfoglalkoztatás kibővítése erőteljesen csökkentette a munkanélküliséget, aminek eredményeképp a munkanélküliségi ráta 2013. IV. negyedévére 9,1%-ra mérséklődött. A ráta jellemzően magas munkanélküliséggel szembesülő régiókban (Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország) csökkent a legnagyobb mértékben.

A munkaerőpiacon tapasztalt folyamatokat figyelembe véve tartósan 4 millió fő fölötti foglalkoztatás, valamint 10% alatti munkanélküliségi ráta prognosztizálható az előrejelzési horizonton. A foglalkoztatottak számának emelkedése egyfelől a versenyszektorban a konjunktúra élénkülésével párhuzamosan megnövekvő munkakereslet, másfelől az enyhén bővülő közfoglalkoztatási programok hatására következhet be. A nemzetgazdasági foglalkoztatás növekedéséhez a 2013-as évinél kisebb mértékben járulhatnak hozzá a közfoglalkoztatási programok.

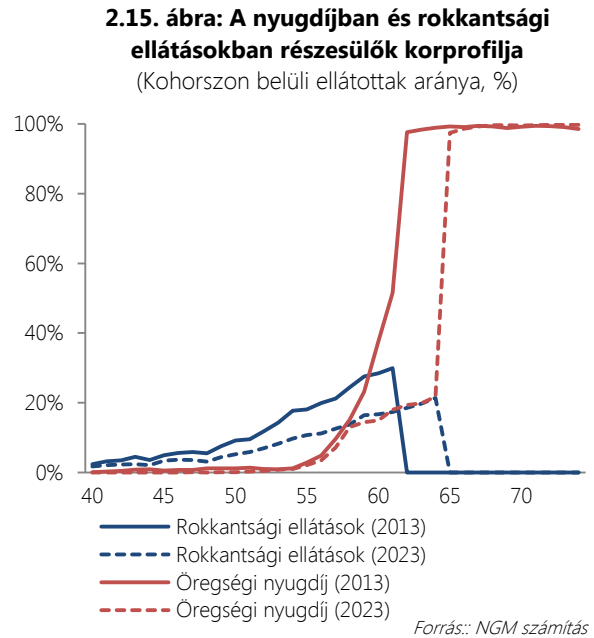
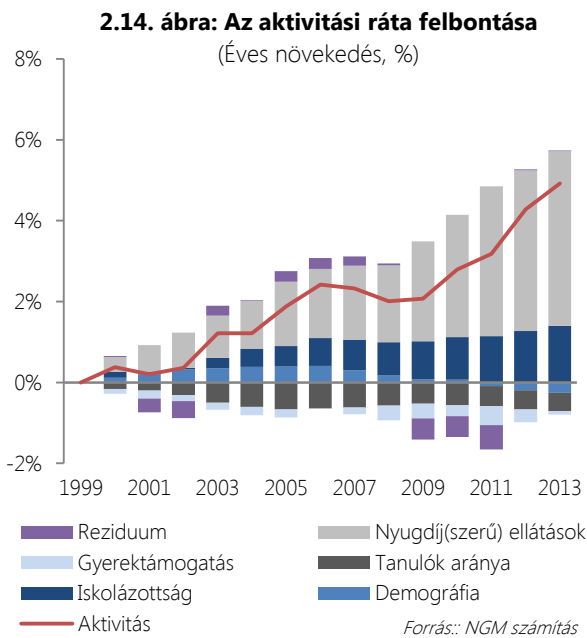
4. számú keretes írás: A nyugdíjrendszerben bekövetkezett változások aktivitási rátára gyakorolt hatása

A válság kitörését követően a magyar kormányok számos intézkedést hoztak a nyugdíjrendszer hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása érdekében. Az alábbi keretes írásban egy szimuláció segítségével értékeljük a bekövetkezett intézkedések 15-74 éves korosztály aktivitási rátájára gyakorolt várható hatásait. A szimuláció a KSH munkaerő-felmérésének egyedi adatain alapul, így némi eltérést mutathatnak az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság adataitól.

Az 2.14. ábra az aktivitási ráta múltbeli alakulásának felbontását mutatja be.² Látható, hogy az elmúlt években a népesség életkor, nem és iskolai végzettség szerinti összetétele, valamint a tanulók és a legfontosabb transzferekben részesülők ezen csoportokon belüli aránya meglehetősen jól magyarázza az aktivitási ráta változásait. Ugyancsak szembetűnő, hogy a nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások rendszerében bekövetkezett változtatások már az elmúlt években is jelentős mértékben – az 1999-2013 közti időszakban összességében több mint 4 százalékponttal – járultak hozzá az aktivitási ráta emelkedéséhez.

² A felbontáshoz használt módszertan leírását ld.: Kátay, G. – Nobilis, B. (2009): Az aggregált aktivitást befolyásoló tényezők Magyarországon, MNB WP 2009/5.

Modellünkben azzal a feltételezéssel élünk, hogy az aktivitási ráta a továbbiakban is a népesség fent említett tényezők szerinti összetétel-változásának megfelelően fog alakulni. Ez azt vetíti előre, hogy az intézkedések hatására az ellátásokból kiszoruló munkavállalók a későbbiekben is a hozzájuk hasonló jellemzőkkel bíró (életkor, nem, végzettség), ellátásokban nem részesülő munkavállalókhöz hasonló arányban fognak megjelenni a munkaerőpiacon.

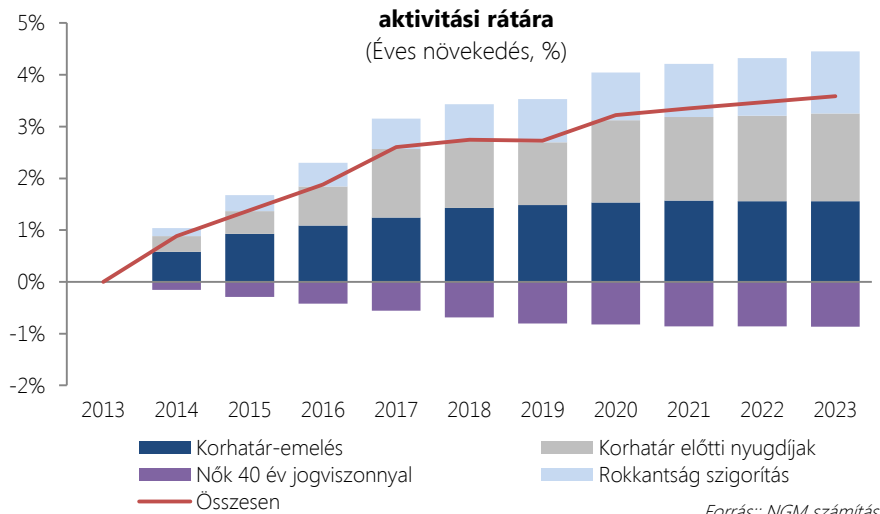
A hatályos szabályozás értelmében 2022-re fokozatosan 65 évre emelkedik az öregségi nyugdíjkorhatár. A korhatár születési évenként fél évvel nő, azaz az elsőként érintett, 1952-ben született generáció tagjai 62 és fél, míg az 1957-ben születettek 65 évesen vonulhatnak nyugdíjba.

2012. január 1-jétől átalakult a korhatár alatti ellátások rendszere, ennek megfelelően korhatár előtti öregségi nyugdíj nem állapítható meg. Az átalakítás értelmében a már megállapított korhatár előtti nyugdíjak korhatár előtti ellátássá, vagy szolgálati járandósággá alakultak, illetve új ellátás azok számára állapítható meg, akik rendelkeznek a jogszabályban meghatározott feltételekkel, így többek között korhatár alatti ellátás állapítható meg annak, aki legkésőbb 2014. december 31-ig kordelvezményes jogosultságot szerez. A fentiek mellett, a Kormány 2011-től a legalább 40 év jogosultsági idővel rendelkező nők számára biztosította a korhatár előtti nyugdíjba vonulást.

Az elmúlt évek során jelentős szigorításokkal járó átalakítások következtek be a rokkantsági ellátások rendszerében. Az intézkedések hatására az ellátórendszerbe újonnan belépők száma a 2000-es évek közepén jellemző érték közel felével csökkent. Emellett a jogosultsági kritériumok változásai és a felülvizsgálatok következtében a megszűnő ellátások aránya is emelkedett.

Szimulációnkban a további feltételezéssel is élünk, hogy a jövőben az ellátottak egyes kor, nem és végzettség szerinti csoportokon belüli aránya – alapvetően az új belépők számának csökkenése révén – hosszú távon a jelenlegi szint felére csökkenhet, ami az elmúlt években jellemző mérséklődési ütem lassulását jelenti. A csökkenést ugyanakkor részben ellensúlyozza, hogy a nyugdíjkorhatár-emelés hatására az ellátottak később válnak öregségi nyugdíjassá. Az öregségi nyugdíjasok, valamint a rokkantsági és rehabilitációs ellátásokban részesülők korprofiljának 2013 és 2023 közötti időszakban várható alakulását jeleníti meg a 2.15. ábra.

2.16. ábra: A modellezett intézkedések várható hatása az aktivitási rátára
(Éves növekedés, %)

Az egyes intézkedések aktivitási rátára gyakorolt hatásának felbontása során azt a technikai feltételezést alkalmaztuk, hogy a nyugdíjkorhatár emelése az előrehozott nyugdíjakra vonatkozó korhatárok párhuzamos emelésével járt volna, míg az előrehozott nyugdíjak teljes eltörlésének hatását ehhez a forgatókönyvhöz képest értékeltük.

A 2.16. ábrán látható, hogy a modellezett intézkedések várakozásaink szerint összességében további 3,6 százalékponttal emelik az aktivitási rátát 2023-ig. A nyugdíjkorhatár emelése 1,6 százalékpontos, míg a korhatár előtti nyugdíjazás lehetőségeinek eltörlése további 1,7 százalékpontos növekedést jelent. A 40 év jogosultsági idővel rendelkező nők nyugdíjba vonulása ugyanakkor 0,9 százalékpontos csökkenéssel jár, míg a rokkantsági ellátórendszerben bevezetett szigorítások feltételezéseink szerint 1,2 százalékpontos aktivitás-növekedést eredményeznek.

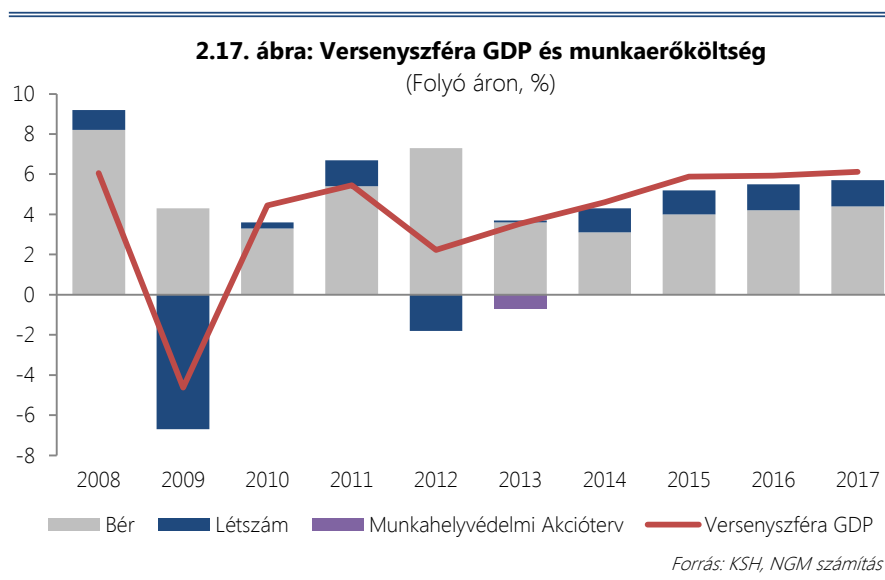
A munkaerő-piaci feltételek továbbra is lazának tekinthetők, noha az újonnan meghirdetett nem támogatott álláshelyek száma enyhe növekedést, míg a regisztrált álláskeresők száma mérséklődést mutatott egy év leforgása alatt. A javulás ellenére is relatíve több álláskereső jut az újonnan (nem közfoglalkoztatási programokban) kiírt állásokra, ami elmarad a válságot megelőző időszakról. A laza munkaerőpiac alacsony bérnyomást eredményezett, amit a mérsékelt inflációs környezet, valamint az ehhez alkalmazkodó inflációs várakozások tovább támogattak.

Noha a minimálbér 5,4%-os, illetve a garantált bérminimum 5,6%-os év eleji emelése ösztönözte a béremeléseket, az inflációs várakozások egész évben tartó visszaesése visszafogott bérezést eredményezett. A nemzetgazdasági bruttó keresetek átlagosan 3,5%-kal emelkedtek az elmúlt évhez viszonyítva.

A jövedelmezőségük javítását célzó vállalkozások elsősorban termelési költségeik visszafogásával reagáltak a gyenge belső kereslet által korlátozott áremelési lehetőségekre, míg a közszféra bérindexét az egészségügyi dolgozók bérrendezése, valamint a tanári életpályamodell bevezetése emelte. A relatíve alacsony keresetű közfoglalkoztatottak növekvő számából adódó összetételhatás a közfoglalkoztatottak béreinek 5,1%-os emelkedése ellenére lefelé módosította a közszféra bruttó átlagkereseteit.

2013-ban a felszuperbruttó kivezetésével érvényesült először tisztán az egykulcsos személyijövedelemadó-rendszer, ami a nettó bértömeg megemelkedését okozta. A családi adóalapkedvezmény figyelembevételével számolt nettó átlagkeresetek 4,4%-kal növekedtek a nemzetgazdaságban. A nettó keresetek reálértéke az alacsony inflációs környezet következtében a válság kitörése óta eltelt évek mérsékelt átlagos reálbér-dinamikáját meghaladva 2,6%-kal növekedett.

A laza munkaerő-piaci feltételeknek köszönhetően a versenyszektor vállalatai a megelőző évek átlagához viszonyított mérsékelt munkaerőköltség dinamikával szembesültek 2013-ban. A folyamatokat a visszafogott bérezés, valamint a Munkahelyvédelmi Akcióterv vállalati költségeket csökkentő kedvezményei is támogatták. A régiós összehasonlításban relatíve alacsony reálértékben vett munkaerőköltség a visegrádi országok csoportjában mért kedvező versenyképességet mutatja.

A várakozások alacsony inflációs környezethez való alkalmazkodása, illetve a laza munkaerő-piaci kondíciók a mérsékelt nominális bérezések irányába mutatnak, amely a belföldi kereslet erősödésével fokozatosan gyorsulhat. A versenyszektor fajlagos munkaerőköltsége mérsékelt dinamikát követhet, így a vállalati profitabilitás javulása a bérek és létszám gyorsuló emelkedése mellett valósulhat meg.

Az előrejelzési időszakban a bruttó átlagkeresetek 3-4%-os bővülése prognosztizálható. 2014-től a nettó bérek dinamikusabb emelkedését vetíti előre a családi adókedvezmény munkavállalói járulékokra történő kiterjesztése, míg jelentős bértorlódást az általános bérnövekedésnél alig magasabb minimálbér- és garantált bérminimum-emelés várhatóan nem eredményez. A prognózis alapján a közsférában a tanári életpályamodellel keretében folytatódik az oktatás ágazat bérrendezése.

2.4. INFLÁCIÓS FOLYAMATOK

2013-ban Magyarországon évtizedek óta nem látott alacsony, 1,7%-os átlagos árnyövekedést regisztráltak. Az előző évinél számottevően alacsonyabb érték több hatás eredménye. Egyrészt a

globális olaj és élelmiszer árcsökkenés illetve az alacsony külföldi inflációs környezet lassították az árdinamikát. Másrészt a több lépcsőben bevezetett rezsicsökkentő intézkedések érdemben csökkentették az árszínvonalat. Mindemellett mérsékelt áremelkedés jellemezte a fogyasztói kosárban szereplő tételek széles körét. A változókéonyabb árral rendelkező és a szabályozott árú cikkek nem tartalmazó maginflációt átmeneti hatások ugyan emelték (például dohánycikkek kiskereskedelmi árrésének emelése, tranzakciós illeték részbeni áthárítása), de ezeket a hatásokat kiszűrve értéke alacsony, csupán 1,5% volt 2013-ban. A felsorolt tényezők eredményeképp Magyarországon alacsony inflációs környezet alakult ki.

2014-es inflációt jelentősen mérsékli a 2013 decemberében végrehajtott második 11%-os rezsicsökkentés, valamint a 2014-ben, több lépcsőben érvényesített harmadik hatósági árcsökkentés. Emellett a szabályozott árú termékek egészében visszafogott árdinamika prognosztizálható. A piaci termékek és szolgáltatások árváltozásában több ellentétes irányú hatás van jelen. Egyfelől a gazdaság teljesítménye az előrejelzési horizonton egészen elmarad a potenciális szinttől (negatív a kibocsátási rés), ezért keresleti oldalról alacsony inflációs nyomás feltételezhető, amit a visszafogott inflációs várakozások is alátámasztanak. Az előző évinél alacsonyabb üzemanyagárak begyűrűződése, és az ingyenes készpénzfelvétel tovább mérséklik a drágulás ütemét. Másfelől a korábbinál gyengébb árfolyam az árnövelés irányába hat főként az ipari termékek és az élelmiszerek körében.

A 2014 elején mért alacsony infláció az év során mérsékeltten emelkedik, az idei év végén pedig már nem érvényesül a második rezsicsökkentés inflációt mérséklő hatása sem. Emellett a határidős gabona jegyzések alapján az élelmiszerárak is magasabbak lehetnek a 2013 második felében tapasztalt kedvező szintnél. Az év utolsó hónapjában így az éves index meghaladja majd a 2014 egészére vonatkozó átlagos értéket. 2015-ben a harmadik rezsicsökkentés és az ingyenes készpénzfelvétel átgyűrűződő hatásai mellett az Európa-szerte látott alacsony inflációs környezetből eredő gyenge külső nyomás ellensúlyozza a forint leértékelődéséből következő áremelkedést. Ennek eredményeként a drágulás átlagos mértéke valamivel a 3%-os szint alatt marad. Az alacsony inflációs várakozások ugyanakkor a hosszú távú árstabilitás elérését támogatják, így a 2015 utáni időszakban a jegybank inflációs céljával összhangban 3%-os infláció várható.

2.2. táblázat: Az infláció alakulása (%)

	2013	2014	2015	2016	2017
Infláció	1,7	0,8	2,9	3,0	3,0

2.5. CIKLIKUS FOLYAMATOK

A potenciális kibocsátás becslésére új módszer került alkalmazásra, amelynek részleteit az 5. számú keretes írás részletezi. A becslés eredményei szerint a válság előtti évtizedben Magyarországon a kibocsátási rés végig pozitív tartományban mozgott, majd 2009-ben a gazdaság teljesítménye a potenciális szint alá került. A 2006-os évet követően a potenciális növekedés is jelentősen csökkent, majd 2010-től újra gyorsuló ütemben növekszik.

A potenciális növekedés alapvetően három forrásból ered, amelyeket a Kormány gazdaságpolitikája is támogat. A munkaerő-piaci reformok célja az egyensúlytalanságok csökkentése, amely az egyensúlyi munkanélküliség csökkentésén és az aktivitási ráta növelésén keresztül hosszú távon is

javítja a növekedési potenciált. A termelésbe vonható tőkeállomány gyarapodását az előrejelzési horizonton jelentősen bővülő vállalati beruházás eredményezi. A teljes tényezőtermelékenység javulását támogatják a közelmúlt jelentős méretű, a technológia élvonalát képviselő járműgyártó kapacitásbővítések, melyek más szektorokban működő vállalatok számára is műszaki színvonal emelkedést hozhatnak, továbbá az oktatás és a szakmai képzések terén végrehajtott reformok is.

A potenciális kibocsátás az előrejelzési horizonton egészen egyre gyorsuló dinamikát mutat. A potenciális növekedéshez eleinte a munkaerő-piaci reformok eredményeként a munka járul hozzá a legnagyobb mértékben. Ezt kiegészítve a fokozatosan emelkedő beruházásnak köszönhetően a termelő tőke és a bennük megtestesülő innováció és hatékonyságnyereség révén a termelékenység növekedési hozzájárulása is egyre hangsúlyosabbá válik.

Az aktuális növekedés az előrejelzési horizonton meghaladja a potenciális növekedés ütemét, így a negatív kibocsátási rés fokozatosan zárul. Ennek eredményeként 2018-ra a gazdaság kibocsátása a potenciális szintjének közelébe kerülhet. A folyamattal párhuzamosan a belső kereslet oldaláról érkező inflációs nyomás is egyre érzékelhetőbbé válik.

2.3. táblázat: Ciklikus folyamatok (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
GDP növekedés	1,6	-1,7	1,1	2,3	2,5	2,1	3,1
Potenciális növekedés	0,4	0,7	0,9	1,2	1,3	1,5	1,9
Tényezők							
Munka	0,3	0,4	0,6	0,8	0,7	0,7	0,7
Tőke	0,2	0,1	0,2	0,4	0,4	0,4	0,6
Teljes tényező-termelékenység	-0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,4	0,6
Kibocsátási rés	-2,6	-4,8	-4,6	-3,6	-2,5	-2,0	-0,9

Forrás: NGM számítás

Az „összesen” adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

5. számú keretes írás: A magyar gazdaság ciklikus helyzetének valós idejű mérése

A potenciális kibocsátás a gazdaság teljesítményének a rendelkezésre álló erőforrásokkal elérhető, hosszú-távon fenntartható szintjét jelöli. Mivel közvetlenül nem megfigyelhető, így többféle, módszertanilag eltérő becslési eljárás eredményeként számszerűsíthető. A szakirodalom általában két fő csoportját jeleníti meg a becslési technikáknak. A tisztán statisztikai simító eljárásokon túl népszerűek a strukturális megközelítések, amelyek közgazdasági összefüggések beépítésével javítják a változóról alkotott képet.

A különféle módszerek közös problémája azonban a végponti bizonytalanság. Az újabb információ beérkezésével ugyanis a gazdaság ciklikus pozíciójáról kialakított kép is jelentősen megváltozik, ami egyben azzal a következménnyel jár, hogy a gazdaságpolitikai döntéshozatal számára legfontosabb, az aktuális időszakra vonatkozó eredmények a legmegbízhatatlanabbak.

A ciklikus helyzet mérésére szolgáló közösségi módszertan korábban tisztán statisztikai

megközelítésű volt, a Hodrick-Prescott (HP) szűrőn alapult. A végponti probléma kezelésére az Európai Bizottság 2002-ben áttért az úgynevezett termelési függvény alapú módszertanra.³ Az új modellben termelési tényezőnként külön-külön számították az egyensúlyi állapotot, de a termelékenységet mérő mutató simítására továbbra is a HP szűrőt alkalmazták.

A 2008-as válság újra felhívta a figyelmet a végponti bizonytalanságra. Utólag a szakértők egyetértenek abban, hogy a krízist megelőző időszakban a fejlett gazdaságok túlfűtöttek voltak, noha a döntéshozatal számára az akkori modellek eltérő képet festettek. Ezért a Bizottság 2010-ben a termelékenység esetében is váltott a komplexebb, úgynevezett állapotter modellek alkalmazására.⁴ A fejlesztés melletti egyik meghatározó érv ezúttal is a jobb valós idejű teljesítmény volt.

A Bizottság potenciális kibocsátás mérésére használt modellje csak a reálgazdasági folyamatok alakulására kontrollál, ugyanakkor a világgazdasági válság kapcsán a szakirodalomban számos bizonyítékot találunk a pénzügyi és reálgazdasági ciklusok kapcsolatára vonatkozóan. Így kézenfekvőnek tűnik Borio és szerzőtársai (2013) javaslata, amelyben a potenciális GDP-re vonatkozó becslés javítását a pénzügyi ciklusok implementálásán keresztül mutatja be.⁵

Modelljünkben a HP-filtert olyan változókkal bővítik, amelyek jól jellemzik a pénzügyi ciklus alakulását. Esetükben ezek a változók a reálkamatláb, az ingatlanok reálára, valamint a hitelek reálértéke voltak. A módszer előnye, hogy a becsült paraméterek számának alacsonyan tartásával lehetőség nyílik több hatás egyidejű figyelembe vételére, előnyös statisztikai tulajdonságokkal.

Az USA adatsorain elvégzett becslések így a pénzügyi hatásoktól semleges kibocsátási részként (finance neutral output gap, a továbbiakban PHSKR) értelmezhetőek. A PHSKR módszer gazdaságpolitikai döntéshozatal számára igen előnyös tulajdonsága, hogy valós idejű pontossága érdemben felülmúlja a nemzetközi szervezetek (IMF, OECD) által publikált becsléseket.

A PSHKR módszer megbízhatósága alapján érdemesnek bizonyul arra, hogy Magyarországra is adaptálása kerüljön. Ugyanakkor a magyar adatokon való alkalmazása körültekintést igényel. Egyfelől a rendelkezésre álló megfigyelések viszonylagosan rövid, 1997-től 2013-ig terjedő időszakot fognak át, ami egyetlen, a 1990-es évek második felében növekedési, majd a 2000-es évek elejét követő fokozatos lendületvesztése után 2008-ban válságba torkoló, és abból kilábaló szakaszokat tartalmazó gazdasági ciklust ölel fel. Másfelől az USA-val szemben Magyarország egy kis nyitott gazdaság, így az üzleti ciklust jelentősen befolyásolja a külső kereslet alakulása.

Az ország- és mintaspecifikus tulajdonságok figyelembevételével a vizsgálatba vont változók köre kibővítésre került a hivatkozott tanulmányhoz képest. A pénzügyi ciklus megjelenítésén (reálkamatláb) túl, a külső egyensúly (külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség és a tőkemérleg egyenlege), valamint a makrogazdasági teljesítmény (ipari kapacitáskihasználtság) változásai is szerepelnek a becslésekben. Ez utóbbira, vagyis a makrogazdaság általános helyzetének figyelembevételére Borio és szerzőtársai (2014) is ajánlást tesznek.⁶

³ Denis, C. – Mc Morrow, K. – Röger, W. (2002): Production function approach to calculating potential growth and output gaps – estimates for the EU Member States and the US. ECFIN Economic Papers 176

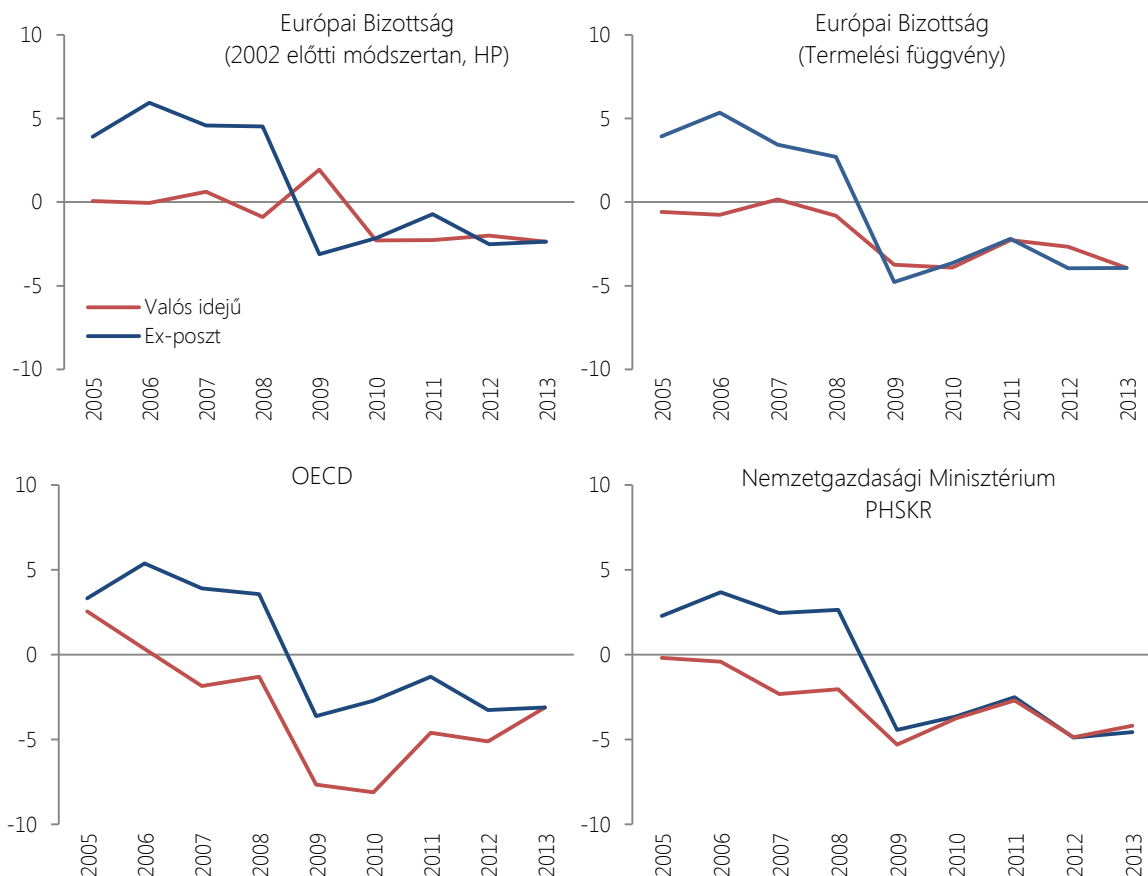
⁴ D'Auria, F. – Denis, C. – Havik, K. – Mc Morrow, K. – Planas, C. – Raciborski, R. – Röger, W. – Rossi, A. (2010): The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth & Output Gaps. ECFIN Economic Papers 420

⁵ Borio, C. – Disyatat, P. – Juselius, M. (2013): Rethinking potential output: Embedding information about the financial cycle. BIS Working papers 404

⁶ Borio, C. – Disyatat, P. – Juselius, M. (2014): A parsimonious approach to incorporating economic information in measures of potential output. BIS Working Papers 442

2.18. ábra: Magyarország valós idejű és ex-poszt kibocsátási rése

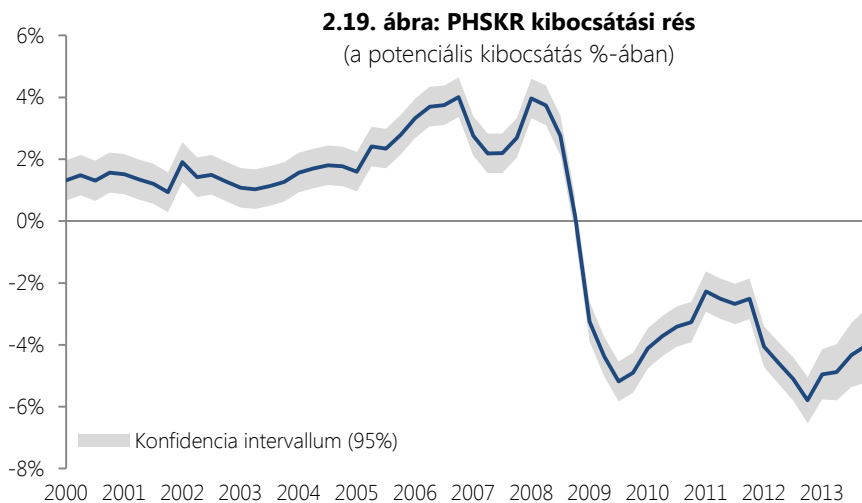
(a potenciális kibocsátás %-ában)

Forrás: Európai Bizottság, OECD, NGM számítás

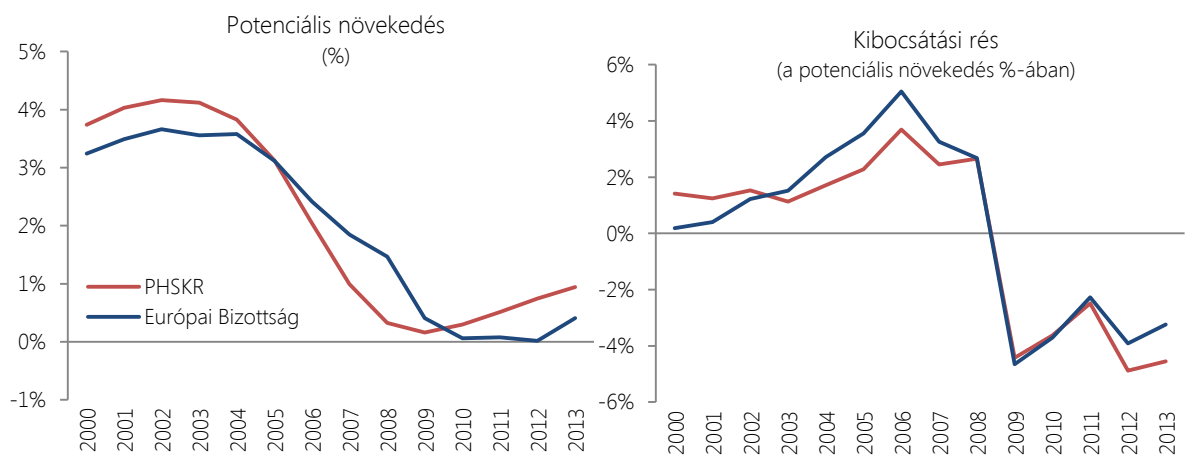
A Magyarországra végzett számítások értékelésekor fontos figyelembe venni, hogy a PHSKR módszer akkor teljesít megbízhatóan, ha az adatokban korábban felismerhetők üzleti ciklusok. A magyar adatokat tekintve ez a pénzügyi válság kitörésével egyidőben válik detektálhatóvá, így a PHSKR módszer a 2009-es évet követően válik valós időben is megbízhatóvá. A kibocsátási rése vonatkozó ex-poszt eredmények emellett az egész elemzési időhorizonton szignifikánsak, ami azt jelenti, hogy a gazdaság ciklikus helyzetét illetően pontosabb kép rajzolódik ki. A válság kitörését megelőző időszakot egyértelműen pozitív, míg a 2009 utáni időszakot negatív kibocsátási rés jellemzi (2.19. ábra). Ezzel szemben például az általánosan használt HP filter esetében a vizsgált időszak nagy részében még a kibocsátási rés iránya sem állapítható meg egyértelműen.

A bizonytalanság csökkentése, vagyis a pénzügyi hatásoktól semleges kibocsátási rés modell konklúziói a gazdaságpolitika számára elsődleges fontosságúak. A pénzügyi és a külső folyamatokból eredő ciklikusság figyelembevételével a potenciális növekedésben megfigyelhető ciklikusság mérséklődik. Ennek következtében a 2010-2013-as időszakra az Európai Bizottság és az OECD becsléseinél magasabb potenciális növekedés, valamint negatívabb kibocsátási rés adódik. Az eredmények az elmúlt időszakra vonatkozóan tehát kedvezőbb ciklikusan kiigazított költségvetési egyenleget, illetve alacsonyabb inflációs nyomást implikálnak, amelyek valós idejű ismerete releváns információt hordoz mind a fiskális, mind a monetáris politikai döntéshozók számára.

2.20. ábra: Potenciális kibocsátás és kibocsátási rés

A gazdaságpolitikai döntéshozatal szempontjából a kibocsátási rés meghatározásának megbízhatósága kiemelt jelentőséggel bír. Az országspecifikus jellemzőket, valamint a 2008-as válság tanulságait figyelembe vevő pénzügyi hatásoktól semleges kibocsátási rés modell valós időben megbízható képet ad a gazdasági folyamatokról. A Nemzetgazdasági Minisztérium ennek okán a potenciális kibocsátás és a kibocsátási rés mérésére 2014-től ezt a modellt alkalmazza.

2.6. KÜLSŐ EGYENSÚLY

Az ország nettó külső pozíciója 2009 óta bővülő többletet mutat, ami 2012-ről 2013-ra közel megkétszereződött, GDP-arányosan pedig rekord magas, 6,5 %-os szintet ért el. A folyó fizetési mérlegen belül az áruforgalom egyenlegét tekintve az új autóiipari kapacitásokból fakadó exporttöbblet eredményezett számottevő növekedést. A jövedelmeknél a csökkenő kamatfizetési kötelezettség, a viszonzatlan átutalásoknál pedig az európai uniós transferek gyorsuló felhasználása javította a folyó fizetési mérleget. A tőke mérleg esetében az Európai Uniótól gazdaság- és infrastruktúra-fejlesztésre kapott támogatások emelkedése magyarázza a javulást. Különösen kedvező, hogy a folyó transfereket figyelembe véve 2013-ban összesen 5,4 milliárd euro értékben érkezett közösségi forrás Magyarországra.

Az előrejelzési horizonton a 2013-ban is megfigyelhető tendenciák fennmaradása várható. Bár a belső kereslet élénkülésével az import mértéke erőteljes emelkedést mutathat, mégis a GDP arányában mért áru és szolgáltatások egyenlege folyamatosan javulhat, mértéke 2017-re elérheti a 10,8%-ot. Az Európai Uniótól érkező források értéke az úgynevezett n+2 szabály miatt 2016-ra átmenetileg csökkenhet, ezzel mérsékelve a finanszírozási képességet.

Az utóbbi években tapasztalt jövedelemkiáramlás visszafogottabban alakulhat, ami több, egymással ellentétes hatás eredőjeként áll elő. Egyrészt a külfölddel szembeni adósság leépülésével párhuzamosan csökken a kamat jellegű jövedelmek kiáramlása, mivel a belföldi finanszírozási láb erősödésével a kamatjövedelmek nem hagyják el az országot. Másrészt a nem adósság típusú jövedelmek a gazdasági teljesítmény élénkülésével és a külföldi tőke beáramlásából eredően emelkednek. Mindemellett az európai konjunktúra dinamizálódásával párhuzamosan a befektetők részéről is magasabb hozamelvárások valószínűsíthetők, amely a hazautalt jövedelmek növekedésében is megmutatkozhat és így ronthatja az egyenleget.

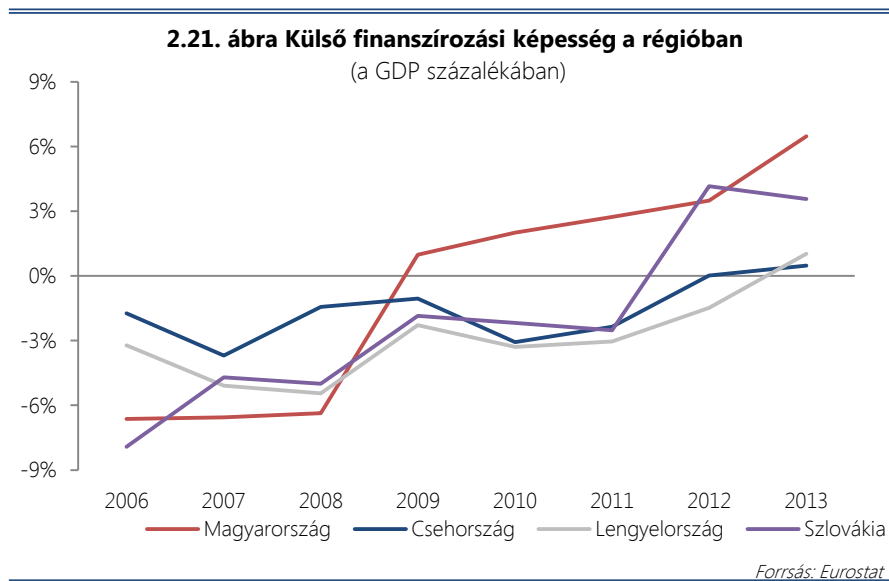
Összességében az előrejelzési horizonton a GDP arányos folyó fizetési mérleg többlete 3% felett alakul. A szilárd külső finanszírozási pozíciónak köszönhetően az ország fokozatosan visszafizeti a külfölddel szembeni tartozását. 2010 és 2013 között a GDP-arányos bruttó külső adósság (egyéb tőke nélkül) 114,4%-ról 88,3%-ra, míg a nettó külső adósság 53%-ról 35,2%-ra csökkent. A nettó finanszírozási képesség stabilan 6-7% körül alakul, így az elkövetkezendő időszakban az adósságmérséklődés üteme az utóbbi években tapasztaltnál is gyorsabb lehet. A folyamat eredményeképp 2017-re az ország bruttó külső adóssága 60 % környékére süllyedhet.

2.4. táblázat: Külső finanszírozás (a GDP %-ában)

	2013	2014	2015	2016	2017
Áruk és szolgáltatások egyenlege	8,0	8,3	8,9	10,8	10,8
Folyó fizetési mérleg egyenlege	3,0	3,6	3,7	4,9	5,4
Tőkemérleg	3,5	3,7	2,3	1,2	2,1
Külső nettó finanszírozási képesség	6,5	7,2	6,0	6,1	7,5

Forrás: MNB, NGM számítás

Az „összesen” adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

2.7. A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

A Kormány által meghozott legfontosabb gazdaságpolitikai intézkedések makrogazdasági hatásainak számszerűsítése a Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO modelljének segítségével történt. Ez a modell azért is alkalmas ilyen jellegű hatásvizsgálatok elkészítésére, mert a nemzeti számláknak és az államháztartás pénzügyi számláinak megfelelően részletezett összefüggéseit konzisztensen teljesíti, továbbá számos olyan transzmissziós csatorna került beépítésre a modellbe, amelyeken keresztül a fiskális változók kifejtik hatásukat a gazdaságra. A DINAMO modell struktúrája hosszú távon neoklasszikus növekedési összefüggéseken nyugszik, azonban rövid távon különböző súrlódások lassítják az ehhez való igazodást. A szimulációk elkészítése során azon kormányzati intézkedések hatásvizsgálatára került sor, amelyek a 2013-as Konvergencia Program publikálása óta valósultak meg.

A következő meghatározó reformok, adórendszerbeli átalakítások együttes hatása képezi a vizsgálat tárgyát:

- A Start-munkaprogram, azaz a közfoglalkoztatási programok többlete a 2013-as Konvergencia Programhoz képest.
- A pedagógus életpálya modell bevezetése.
- A pénzügyi tranzakciós illeték mértékének 3 ezrelékről 6 ezrelékre emelése, valamint a kézpénzfelvételnél fennálló 6 ezer forintos felső korlát eltörlése.
- A pénzügyi tranzakciós illeték egyszeri jellegű beszedése a bankoktól 2013-ban.
- 6%-os egészségügyi hozzájárulás kivetése a kamatjövedelmekre.
- A vállalkozások által fizetett távközlési adó megemlése 2 forintról 3 forintra, valamint a felső limit 5 ezer forintra növelése.
- Bányajáradék megemlése 12%-ról 16%-ra.
- Családi adókedvezmény kiterjesztése a munkáltatói járulékokra is.

- Rugalmas GYES, GYED bevezetése, amelynek keretében 2014. januártól a GYES és GYED mellett már korlátlanul lehet munkát vállalni, ha a gyermek elmúlt egyéves, valamint az egyetemisták gyermekvállalását is megkönnyítette a Kormány.
- Zárólatások, egyenlegjavítások fejezeteknél.

2.5. táblázat: A modellezett kormányzati intézkedések hatása a költségvetési egyenlegre (a GDP %-ában)

	2013	2014	2015	2016	2017
Start-munkaprogram	-0,06%	-0,10%	-0,09%	-0,09%	-0,09%
Pedagógus életpályamodell	-0,14%	-0,52%	-0,68%	-0,83%	-0,85%
PTI kulcsemelés	0,10%	0,23%	0,23%	0,23%	0,23%
Egyszeri PTI	0,26%				
EHO kamatjövödelmekre	0,02%	0,07%	0,06%	0,06%	0,06%
Távközlési adóemelés	0,02%	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%
Bányajáradék	0,02%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%
Családi adókedvezmény		-0,16%	-0,16%	-0,16%	-0,16%
Rugalmas GYED, GYES		-0,05%	-0,05%	-0,05%	-0,05%
Zárólatások, egyenlegjavítások fejezeteknél	0,27%	0,30%	0,29%	0,28%	0,26%
Összesen	0,49%	-0,16%	-0,34%	-0,50%	-0,54%

Forrás: NGM számítás

Megjegyzés: a kerekítések miatt a résztételek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

A 2.6. táblázat tartalmazza a szimulációk eredményeit, százalékos eltérésként az alappálya szintjéhez képest. A szimuláció eredményeképp a GDP volumene fokozatosan növekedhet: 2013-ban több mint féltized százalékponttal emelkedett a kibocsátás szintje. A gazdasági növekedés azonban a rákövetkező időszakokban tovább erősödik: 2017-ben az intézkedések hatása már 0,5%-kal magasabb GDP-volument eredményez.

A kormányzati lépések emelték a háztartások rendelkezésre álló jövedelmeit, aminek köszönhetően a fogyasztás számottevő növekedése várható az előrejelzési horizonton. Ennek növekedési hatását ellensúlyozza a fogyasztás-bővülésből eredő pótlólagos importigény is, valamint a beruházások mérséklődése, amit részben a vállalati szektor többletterhei, részben a kormányzati zárólatások magyaráznak. Ezek a többletterhek ugyan enyhén visszafogták a foglalkoztatást 2013-ban, a gazdasági növekedés gyorsulásával párhuzamosan az intézkedések a munkakereslet élénkülését erősítik az előrejelzési horizonton.

Bár a gazdaságpolitikai lépések 2014-től enyhén rontják a költségvetés egyenlegét, ezt a hatást tompítja, hogy a növekedés dinamikájának erősödésével párhuzamosan az adóbevételek emelkedése várható. Összességében tehát az intézkedések bevezetésének eredményeként a fogyasztás bővülése révén a magyar gazdaság magasabb növekedési pályára áll.

2.6. táblázat: Intézkedések makrogazdasági hatásai (%-os eltérések szintben az alappályától)

	2013	2014	2015	2016	2017
GDP	0,06	0,24	0,33	0,43	0,51
Háztartások fogyasztási kiadása	0,23	1,14	1,29	1,48	1,65
Beruházások	-0,23	-0,75	-0,46	-0,25	-0,19
Export	0,00	0,00	0,00	-0,01	-0,01
Import	0,07	0,27	0,33	0,39	0,45
Infláció	0,00	0,01	0,06	0,09	0,11
Versenyszféra foglalkoztatás	-0,01	0,04	0,13	0,20	0,27
Versenyszféra bruttó átlagkereset	-0,01	-0,01	0,03	0,06	0,07
Államháztartási hiány a GDP %-ában	0,32	-0,04	-0,19	-0,29	-0,38

Forrás: NGM számítás

2.8. MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA

A hatályos MNB-ről szóló törvény a korábbi szabályozással azonos módon a jegybank elsődleges céljaként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. Az MNB 2001 óta az inflációs célkövetés rendszerében határozza meg a monetáris politikát. Ennek keretében a Monetáris Tanács az árstabilitásnak megfelelő középtávú inflációs célt határoz meg, amely jelenleg – folytonos célként – 3%.

2008 elejétől lebegő árfolyamrendszer van érvényben, ahol a jegybanknak lehetősége van devizapiaci intervenció alkalmazására. A lebegő árfolyamrendszer a válság időszakában is bevált, kellő rugalmasságot biztosított, ezért nincs tervben a megváltoztatása. A 2013. évi Konvergencia Program óta eltelt időszakban 288 és 313 forint/euro között hullámzott az árfolyam.

2013 áprilisa óta a piaci kamatszintek meglehetősen változatos képet mutattak, azonban a trendszerű országhozam- és referenciahozam-csökkenés továbbra is fennmaradt. 2013 nyarán a globálisan romló befektetői környezet és a tőkepiacokon tapasztalható hozamemelkedés a magyar állampapírpiacon is érintette. A 10 éves államkötvények hozama augusztus végére átmenetileg 6,5 százalékra emelkedett. Június folyamán a Fed mennyiségi lazításának kivezetésével kapcsolatos aggodalmak következtében átmenetileg a magyar CDS-felár is megemelkedett. Azonban a fegyelmezett költségvetési gazdálkodás és a csökkenő államadósság következtében javuló piaci megítélésnek köszönhetően mind a referenciahozam, mind az ország csőd-kockázatát számszerűsítő 5 éves CDS-felár ismét jelentősen csökkent: a 10 éves magyar állampapír-hozamok az elmúlt időszakban mintegy 5,5%-os szinten stabilizálódtak, amely az egy évvel ezelőttnél alacsonyabb tartományt jelent. A magyar 5 éves CDS pedig a 2013. áprilisi 300 bázispont körüli sáv helyett mára 230 bázispont környékén mozog. További pozitív jel, hogy a CDS-dekompozíció alapján az egyedi, országspecifikus tényezők csökkentő hatással vannak a kockázati felárra.

Az elmúlt egy év folyamán az addig történelmi mélypontnak számító 2013. áprilisi 5%-ról a jegybanki alapkamat több lépésben, fokozatosan újabb történelmi mélypontjára, 2,5%-ra süllyedt. Ennek hátterében az áll, hogy egyrészt a Kormány intézkedései és elköteleződése a hiánycél tartása mellett, másrészt a globálisan kedvező befektetői hangulat az év folyamán további teret nyitott az alapkamat fokozatos csökkentésére.

2013 áprilisától az MNB kibővítette monetáris politikai eszközrendszerét, ezeken keresztül segítve a Kormány hitelezés ösztönzése érdekében tett lépéseit, anélkül, hogy veszélyeztetnék a jegybank függetlenségét és elsődleges célját, az árstabilitás elérését és fenntartását. A három pillérből álló program első két pillérének célja a jellemzően forráshiányos mikro-, kis- és középvállalkozások (a továbbiakban: KKV) forint alapú hitelhez jutásának elősegítése és helyzetük megerősítése volt, amelyre az MNB 500 milliárd forint keretösszeget szánt. A Növekedési Hitel Program (NHP) első szakasza 2013. szeptember 30-án zárult és az alábbi fő részekből állt:

1. Pillér: kedvezményes jegybanki refinanszírozás forint alapú KKV hitelek folyósítására

Az MNB átmeneti jelleggel kedvezményes kamatozású refinanszírozási hitelt nyújt a kereskedelmi bankok számára. A program kezdeti keretösszege 250 milliárd forint, a jegybanki hitel kamata 0%. A programban részt venni kívánó hitelintézeteknek a kedvezményes kamatozású jegybanki hitelt maximált feláron kell a KKV-k számára tovább adni. Ez a felár – a szükség esetén igénybe vett garanciaprogramok költségeit is beleértve – nem lehetett nagyobb 2,5 százalékpontonál. A program tapasztalatairól az MNB rendszeres egyeztetéseket folytatott a hitelintézetekkel.

2. Pillér: kedvezményes jegybanki refinanszírozás KKV devizahitelek forintra váltására

Az MNB szintén a hitelintézetek bevonásával, átmeneti jelleggel refinanszírozási hitelt kíván folyósítani KKV adósok fennálló devizahiteleinek forintra konvertálásához. A program kezdeti keretösszege 250 milliárd forint, a jegybanki hitel kamata 0%. A program feltételei (keretösszeg, kamat, felár nagysága, célzottság) megegyeznek az előző programpontéval. A program keretében kihelyezhető, alacsony kamatozású refinanszírozás maximális mennyisége itt is korlátozott: a hazai bankok KKV devizahitel-állományának legfeljebb a 15%-a. Annak érdekében, hogy az érintett devizahitelek forintra konvertálása ne okozzon volatilitást a forint árfolyamában, a jegybank a hitelek devizakonverziójához a hitelintézetek számára devizát bocsátott rendelkezésre piaci áron a devizatartalék terhére annak feltételével, hogy a hitelintézetek vállalják, hogy abból a rövid lejáratú külföldi forrásaikat fizetik vissza.

3. Pillér: a gazdaság sérülékenységének és az ezzel együtt járó kamatkiadásoknak a csökkentése

A program az ország rövid lejáratú külső adósságának csökkenését célozta meg, amely egyúttal mérsékli a jegybank devizatartalék-igényét. A jegybank a programban résztvevő pénzintézetek számára forintért devizát biztosított rövidtávú külső adósságaik visszafizetésére.

A program meghirdetését követően a vállalkozások részéről fokozott érdeklődés mutatkozott az elérhető kedvezményes hitelek iránt, ezért a Monetáris Tanács még a program június 1-i indulása előtt 50%-kal, 750 milliárd forintra emelte az első két pillér keretében rendelkezésre álló összeget. Ennek köszönhetően az I. pillér keretében mintegy 472 milliárd forint, a II. pillérből pedig közel 229 milliárd forintos összegben kötöttek szerződést a hitelintézetek, amely 70 százalékos kihasználtságot jelent. Összességében a vállalkozásoknak meghirdetett I. és II. pillér keretében a hitelintézetek közel 701 milliárd forintot helyeztek ki, amely a teljes rendelkezésre álló kerethez képest 93,5%-os kihasználtságot jelent.

Az MNB Monetáris Tanácsa 2013. szeptember 11-én a program folytatásáról döntött (NHP II.). Az első szakasz legfőbb eredménye volt, hogy sikerült felélénkíteni a KKV hitelpiacot, így a második szakaszban az MNB már az új hitelek előtérbe helyezésével az eddiginél még nagyobb hangsúlyt kíván fektetni a gazdasági növekedés ösztönzésére. A növekedés támogatása érdekében a program

folytatása során a teljes 2000 milliárd forintos keretösszeg (amelyből az MNB első lépésként 500 milliárd forintot allokál) 90%-a az I. pillér keretében kizárólag új hitelek nyújtására fordítható, míg a fennmaradó 10% a korábban felvett magasabb kamatszintű forinthitelek, illetve a devizahitelek kiváltására használható. A hitelkihelyezések 2013. november 15-én indultak. A program 2014. december 31-én zárul.

Magyarország nem rendelkezik konkrét céldátummal az euro bevezetésének időpontjára. A konvergencia-feltételeket úgy célszerű teljesíteni, hogy a folyamat minél jobban elősegítse a gazdasági növekedést.

3. A KORMÁNYZATI SZEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA

3.1. KÖLTSÉGVETÉSPOLITIKAI CÉLOK

A 2010 óta megvalósított sikeres költségvetési konszolidációnak köszönhetően Magyarország a 2012. márciusi tanácsi ajánlásnak megfelelően 2012-re megszüntette a költségvetés túlzott hiányát. A kormányzati szektor egyenlege a 2010. évi 4,3%-os deficitet és a 2011. évi – egyszeri hatásnak is köszönhető – 4,3%-os többletet követően 2012-ben jóval a 3%-os referenciaérték alatti, mindössze 2,1%-os hiányt mutatott. A fegyelmezett költségvetési politika elismeréseként 2013 júniusában a Tanács megszüntette a Magyarországgal szemben az uniós csatlakozása óta, 2004-től fennálló Túlzott Hiány Eljárást.

A kormányzati szektor hiánya 2013-ban is alacsony szinten maradt, a GDP 2,2%-át érte el. A költségvetés stabilizálásával egyidejűleg az adósságráta is csökkenő pályára állt, a bruttó államadósság GDP-hez viszonyított aránya a 2010. évi 82,2%-ról 2013 végére 79,2%-ra süllyedt.

A konszolidáció eredményeire támaszkodva, a költségvetési politika már a gazdasági növekedés támogatását, illetve megőrzését is szem előtt tarthatja. Ezért a Konvergencia Program felülvizsgált középtávú költségvetési pályáját úgy alakította ki a Kormány, hogy a hiánycélok a költségvetési keresletszűkítésen keresztül ne gátolják a gazdaság élénkülését és emellett az alábbi követelmények is teljesüljenek:

- a deficitnek a 3%-os referenciaérték alatt kell maradnia,
- az Alaptörvénnyel összhangban a hiánypályának biztosítania kell az államadósság csökkenését,
- az új államháztartási törvénynek megfelelően a gazdasági ciklus hatásától és az egyszeri tételektől megtisztított, strukturális hiánynak összhangban kell lennie a GDP-arányosan 1,7%-os középtávú költségvetési céllal (MTO).

A válság évei után, 2013 második negyedévéétől a magyar gazdaság ismét növekedni kezdett. A megindult fellendülés támogatásának fontosságára tekintettel a 2014. évi költségvetés a hiánycélt a GDP 2,9%-ában határozta meg, ezt követően azonban a gazdaság megerősödésével párhuzamosan a deficit újból fokozatosan csökkenhet. A strukturális hiány így – figyelembe véve a felülvizsgált potenciális gazdasági kibocsátási szintet is (lásd 2.5. fejezet) – a program időhorizontján a középtávú költségvetési cél alatt marad, egyedül 2015-ben mutathat feltételesen megvalósuló, egyszeri növekedést. Ez az esetleges növekedés technikai jellegű: 2014-hez hasonlóan 2015-ben is az állami vagyon értékesítéséből és hasznosításából származó bevétel beérkezésének függvényében jöhetnek

létre az állami vagyon bővülését célzó beruházások. A fedezetül szolgáló bevétel egyszeri jellege következtében a strukturális hiány átmenetileg kissé növekedhet.

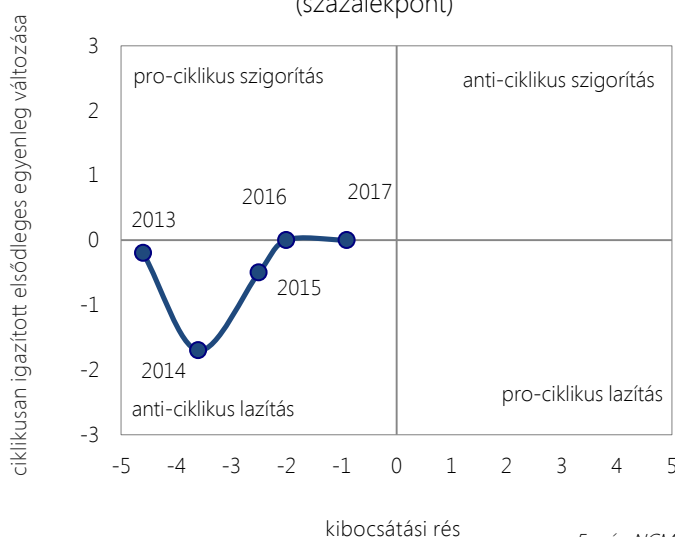
3.1. táblázat: A középtávú költségvetési pálya (a GDP %-ban)

	2013	2014	2015	2016	2017
Kormányzati szektor EDP-egyenlege	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
Strukturális egyenleg	-0,3	-1,6	-1,6 (-2,0)	-1,6	-1,6
Bruttó államadósság	79,2	79,1	78,9	77,5	74,7

Forrás: KSH, MNB, NGM-számítás

A ciklikusan igazított elsődleges egyenleg változása alapján a 2014. évi fiskális impulzust követően 2015-ben – a szűkülő, de továbbra is negatív kibocsátási rés mellett – már csak jóval moderáltabb keresletbővítés valósul meg, 2016-tól pedig a keresleti hatás szempontjából a költségvetési politika semleges lesz a Konvergencia Programban kitűzött középtávú költségvetési pálya mentén.

3.1. ábra: Fiskális hatás (+ szigorítás, - lazítás)
(százalékpont)

Forrás: NGM számítás

3.2. A 2013. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE

2012-höz hasonlóan, a kormányzati szektor EDP-módszertan szerinti hiánya 2013-ban is jóval kisebb lett a kitűzött célnál. A Központi Statisztikai Hivatal által az Eurostat számára összeállított első adatközlés szerint a deficit a tervezett 2,7%-kal szemben a GDP 2,2%-át tette ki tavaly. A kedvező egyenleg döntően négy tényezőnek volt köszönhető. Egyrészt annak, hogy a Kormány fegyelmezett államháztartási gazdálkodást folytatott, év közben folyamatosan kontroll alatt tartotta a kiadásokat. Másrészt annak, hogy a költségvetésbe épített kiemelkedő nagyságú kockázati tartalék (400 milliárd forint, a GDP 1,4%-át elérő Országvédelmi Alap) 80%-ának elköltésére nem került sor. Harmadrészt annak, hogy a Túlzott Hiány Eljárás lezárása érdekében 2013. májusban és júniusban a Kormány egyenlegjavító intézkedéseket hozott. Végül annak, hogy a helyi önkormányzatok és az ún. besorolt szervezetek (vagyis a magyar államháztartásba nem tartozó, de az uniós módszertan szerinti

kormányzati szektorba beletartozó gazdasági társaságok) 2013-ban is az előzetesen vártnál nagyobb többlettel zárták az évet. Részben a fegyelmezettebb gazdálkodásnak, részben a hitelfelvétel feletti szigorú kormányzati kontrollnak köszönhetően az önkormányzatok pozíciója már a harmadik egymást követő évben lett kedvezőbb az előzetesen vártnál.

A központi kormányzat pénzforgalmi mérlegében a költségvetés évközi módosításai során olyan, az uniós módszertan szerint egyenleget nem befolyásoló tételek is megjelentek, amelyek az eredetileg tervezettnél nagyobb pénzforgalmi hiányt eredményeztek. Példa erre az MVM Zrt. tőkeemelése, ami az E.ON magyarországi gázüzletéga megvásárlásának részbeni finanszírozását szolgálta, vagy a Szövetkezeti Hitelintézetek Integrációs Szervezetének nyújtott állami tőkejuttatás. Az Integrációs Szervezet statisztikai értelemben a kormányzati szektorba került besorolásra, így ez a tranzakció az EDP egyenleget nem rontotta.

Az alrendszeres pénzforgalmi mérlegében nem szereplő, de az eredményszemléletű számbavételben megjelenő tételek közül legjelentősebb az 5000 főnél nagyobb lakosságszámú önkormányzatok adósságából a GDP 2%-át elérő összeg állam általi átvállalása, ami azonban a kormányzati szektor egészének szintjén egyenleg-semleges.

3.2. táblázat: A 2013. évi egyenlegek alakulása (a GDP %-ában)

	2013 Konvergencia Program	2014 tavaszi Notifikáció
Központi alrendszeres pénzforgalmi egyenlege	-2,8	-3,2
Helyi önkormányzatok pénzforgalmi egyenlege	0,1	0,4
Központi alrendszeres EDP egyenlege	-5,1 (-3,1)*	-4,8 (-2,8)*
Helyi önkormányzatok EDP egyenlege	2,4 (0,4)*	2,6 (0,6)*
Kormányzati szektor EDP egyenlege	-2,7	-2,2

Forrás: KSH, NGM

*Zárójelben: önkormányzati adósságátvállalás nélkül

A költségvetés végrehajtása során az első félévben az egyenleget befolyásoló pozitív és negatív kockázatok is körvonalazódtak. Így például, mivel a 2013 januárjától bevezetett két új adónemet (KATA, KIVA) az előzetesen feltételezettnél kevesebben választották, ezért – főképp a szociális hozzájárulási adó többlete miatt - összességében javult a költségvetés pozíciója; ugyanakkor a vártnál jóval alacsonyabb infláció adóbevételeket, ezen belül is elsősorban a forgalmi típusú adókat érintő kedvezőtlen hatása is megmutatkozott. Az Európai Bizottság magyar Kormányétól eltérő prognózisát megismerve a Kormány – az eltérő szakmai álláspontok ellenére, a Túlzott Hiány Eljárás lezárása érdekében, figyelemmel a fenti kockázatokra is – az államháztartási egyenleg javítását célzó intézkedések mellett döntött. A május-júniusi intézkedések a GDP 0,3%-át kitevő kiadáscsökkentés (döntően a központi költségvetési fejezetek kiadási előirányzatainál előírt zárolások) mellett a GDP 0,4%-át elérő bevételnövelést is céloztak (pénzügyi tranzakciós illeték, távközlési adó, bányajáradék emelése, a kamatjövödelmeknél egészségügyi hozzájárulás bevezetése, az első félévi elmaradás miatt egyszeri jellegű, pótlólagos pénzügyi tranzakciós illeték befizetésének előírása).

Az év második felében az intézkedéseknek, a gazdaság megindult élénkülésének, egyes kiadási tételeknél (lakástámogatások, korhatár alatti ellátások) jelentkező megtakarításoknak, illetve a frekvenciahasználati jog meghosszabbításáért befolyt koncessziós bevételnek köszönhetően egyértelművé vált, hogy a kitűzött hiánycél biztonsággal elérhető. A kedvezőbbé vált költségvetési

folyamatok, valamint a rekordösszegű kockázati tartalék lehetővé tették a kiadásoldali intézkedések részleges feloldását. Sor kerülhetett több területen a szükséges többletforrások biztosítására (pedagógus életpálya modell elindítása szeptembertől, árvízzel kapcsolatos többletkiadások, az EU források bevonását segítő önerő alap, felsőoktatás többlettámogatása, közfoglalkoztatás kiterjesztése a téli hónapokra is, kórházak tartozásainak csökkentése). A többletkiadások egy részét a kockázati tartalék 20%-os csökkentése fedezte, a fennmaradó részt azonban nem költötte el a Kormány. Ennek is köszönhető, hogy a központi kormányzat pénzforgalmi hiánya mintegy 200 milliárd forinttal kisebb lett a módosított törvényi előirányzatnál, és az uniós módszertan szerinti hiány is csaknem ennyivel kedvezőbb az előző Konvergencia Programban kitűzött célnál.

A költségvetés szerkezetét tekintve, az adóbevételek elmaradása – főként a forgalmi típusú adók alulteljesülése miatt, amit a társadalombiztosítási hozzájárulások többlete sem tudott ellensúlyozni – végül erőteljesebb volt annál, mint amivel a 2013. áprilisi Konvergencia Program készítésének idején számolni lehetett, a nem adójellegű bevételeknek köszönhetően azonban a kormányzat összes bevétele kismértékben meghaladta az előrejelzést. A kiadások ugyanakkor érdemben alacsonyabbak lettek, mivel az egyéb kiadások között számba vett szabad kockázati tartalék törlése túlkompenzálta a többi tétel enyhe többletét. A GDP-hez viszonyított mutatókat a folyó áron több mint 350 milliárd forinttal alacsonyabb GDP hatása is befolyásolta, amely részben a bázisadatok revíziójából, részben a mérsékeltebb árnövekedésből adódott.

3.3. táblázat: A 2013. évi államháztartási adatok változása (a GDP %-ában)

	2013 Konvergencia Program	Előzetes tény	Eltérésből	
			többlet/ elmaradás	GDP-hatás
Adóbevételek	26,3	25,7	-0,9	0,3
TB járulékok	12,8	13,4	0,5	0,2
Egyéb bevétel	7,9	8,5	0,5	0,1
Összes bevétel	46,9	47,6	0,1	0,6
Munkavállalói jövedelem	9,6	10,3	0,5	0,1
Dologi kiadás	7,7	7,9	0,1	0,1
Társadalmi juttatás	17,5	17,5	-0,2	0,2
Beruházási kiadás	4,0	3,9	-0,2	0,1
Egyéb kiadás*	10,8	10,2	-0,7	0,1
Összes kiadás	49,6	49,8	-0,4	0,6

Forrás: KSH, NGM számítás

*: A frekvencia értékesítésből származó bevétel az ESA szerinti számbavételben az egyéb kiadásokat csökkenti.

A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

3.3. A 2014. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A gazdasági élénkülés támogatásának fontosságára tekintettel és figyelembe véve a körvonalazódó alacsonyabb inflációs pálya adóbevételeket érintő hatását, a 2014. évi költségvetésben a Kormány a hiánycélt a GDP 2,9%-ára emelte az előző Konvergencia Programban kitűzött 2,7%-ról. Emellett további döntések is érdemben befolyásolták a tervezett bevételek és kiadások alakulását:

- A tavalyi költségvetési folyamatok lehetővé tették, hogy a közoktatásban a pedagógus életpálya modell elindítása már 2013. szeptemberben megkezdődjön, viszont az illetmények emelésére a 2013. áprilisi Konvergencia Program feltételezésével szemben nem egy ütemben, hanem 2017-ig fokozatosan, 5 lépcsőben kerül sor;
- A közfoglalkoztatás kiterjesztése 2014-ben is folytatódik. A téli közmunka bevezetése miatt megnövekedett 2013. évi kiadásnál 7,4%-kal nagyobb idei költségvetési előirányzatnak köszönhetően a közfoglalkoztatási bér inflációkövető emelése mellett a foglalkoztatottak létszáma is bővíthet;
- Egyes, főként kulturális és sportberuházásokat a költségvetés elkülönítetten, egy ún. Beruházási Alapban kezel. Ezek költségeinek fedezete az állami vagyon (döntően a frekvencia-használati jog) értékesítéséből származó bevétel. A frekvenciaértékesítésből 2014-ben is 100 milliárd forintot meghaladó bevételre számít a költségvetés;
- A 2013-ban elrendelt zárolások beépültek a tervezés bázisába, de ugyanakkor egyes területeken többletigények elismerésére is sor kerülhetett. Példa erre a közösségi közlekedésnél a szociálpolitikai menetdíj támogatás növelése, vagy az egészségügyi kiadások megemelése. A gyógyító-megelőző ellátások 2014. évi kiadási előirányzata az előző évi előirányzathoz képest közel 6%-os növekedést tartalmaz, de még a kórházak tartozásainak csökkentéséhez 2013 végén biztosított többlettámogatás következtében megemelkedett tavalyi kiadási szinthez képest is enyhe reálérték-növekményt biztosít. Az uniós támogatások felhasználásának további gyorsítása és az ehhez kapcsolódó magasabb hazai társfinanszírozás szintén a kiadások növekedését eredményezi az előző Konvergencia Programban tervezettel összehasonlítva;
- Annak érdekében, hogy az alacsony keresetű munkavállalók is teljes egészében igénybe tudják venni a családi adókedvezményt, az igénybevétel lehetősége az egyéni járulékokra is kiterjesztésre került. Az intézkedés költségvetési hatása közel 50 milliárd forint;
- A gyermekvállalás ösztönzését célozza a kisgyermekes szülők támogatásának rugalmasabbá tétele, a munkaerőpiacra való visszatérés feltételeinek javítása az ún. „GYED-extra” bevezetésével, amelynek költségvetési hatása mintegy 15 milliárd forintra becsülhető.
- 2014-ben teljessé válik az önkormányzatok adósságkonszolidációja. A központi kormányzat átvállalja a települési önkormányzatok összes, még fennmaradt adósságát, illetve meghatározott összeghatár alatt támogatást nyújt az adósságok végtörlesztéséhez. (A konszolidáció befejező szakaszában 68 milliárd forint törlesztési célú támogatás nyújtására és közel 404 milliárd forint adósság átvállalására került sor.)
- A költségvetésbe a GDP 0,3%-ának megfelelő kockázati tartalék épült be a makrogazdasági kockázatok semlegesítése érdekében (Országvédelmi Alap, 100 milliárd forint). Az előre nem tervezhető kiadások és/vagy bevételkiesések fedezetére szolgáló tartalékkal és a közszféra alacsony keresetű munkavállalóinak bérkompenzációjára szolgáló céltartalékkal együtt a tartalékok összege megközelíti a GDP 1%-át.

A korábbi feltevésekkel összhangban, a közoktatás kivételével a közszférában nem emelkedett az illetményalap. A pedagógus életpálya a fokozatos bevezetés következtében az előző Konvergencia Programban számítottnál kevésbé növeli a munkavállalói jövedelemre fordított kiadások szintjét 2014-ben. Áru- és szolgáltatásvásárlásra ugyanakkor az uniós támogatások növekedése és az egyéb kiadási többletek következtében a korábban kalkulálnál nagyobb összeget fordít a költségvetés. Az ESA szerinti adatot a tényleges többletek mellett egy egyenleg semleges, a kincstári tranzakciós

illeték számbavételéhez kapcsolódó módszertani változás is növeli⁷. A társadalmi juttatások alakulását a legnagyobb tétel, a nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások determinálják, ahol a reálérték-tartáshoz szükséges emelés az előző Konvergencia Programban vártnál alacsonyabb, 2,4%-os inflációs becsléshez igazodott.

Az alacsonyabb inflációt, a tavalyi folyamatok bázishatását, a családi adókedvezmény kiterjesztését, valamint a 2013-as évközi bevétel-növelő intézkedéseket is figyelembe véve a költségvetés a 2013. évi Konvergencia Program becslésétől a GDP 0,3%-ával elmaradó adó- és járulékbetéttel kalkulált. A GDP-arányos mutatót azonban 2014-ben is növeli a jelentősen alacsonyabb nominális GDP, amelyet az előző évek adatainak revíziója és a mérsékeltebb árnövekedés magyaráz. Az egyéb bevételek változása a kincstári tranzakciók illeték elszámolásának módszertani változását tükrözi.

3.4. táblázat: A 2014. évi költségvetés (a GDP %-ában)

	2013 Konvergencia Program	2014 költségvetés	Eltérésekből	
			többlet/ elmaradás	GDP-hatás
Adó- és járulékbetétel	38,8	39,0	-0,3	0,5
Egyéb betétel	8,3	8,7	0,3	0,1
Összes betétel	47,1	47,7	-0,1	0,7
Munkavállalói jövedelem	10,2	9,9	-0,4	0,1
Dologi kiadás	7,7	8,7	0,8	0,1
Társadalmi juttatás	17,0	17,0	-0,2	0,2
Beruházási kiadás	4,8	4,8	0,0	0,1
Egyéb kiadás*	10,2	10,2	-0,1	0,1
Összes kiadás	49,8	50,6	0,1	0,7
EDP EGYENLEG	-2,7	-2,9	-0,2	0,0

Forrás: NGM számítás

*: A frekvencia értékesítésből származó betétel az ESA szerinti számbavételben az egyéb kiadásokat csökkenti.

A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

Az első három hónap pénzforgalmi adatai alapján a Konvergencia Program azzal számol, hogy a 2,9%-os hiánycél tartható. A központi költségvetés, a társadalombiztosítási alapok és az elkülönített állami pénzalapok együttes hiánya az éves előirányzat 71%-át érte el az első negyedévben, ami – tekintetbe véve, hogy a szokásos szezonális miatt a pénzforgalmi hiány éven belüli lefutása jellemzően „orrmehéz” – nem tekinthető kiugróan magasnak. Hasonló nagyságrendű negyedév/év arányra az elmúlt években többször is volt példa, ráadásul a január-márciusi egyenleget egyszeri hatások is alakították, például a helyi önkormányzatok adósságtörlesztési támogatásának átutalása, vagy az uniós programok kiadásainak hazai forrásból történő megelőlegezése, ami az év során visszatérül majd.

A 2014-es költségvetés ugyanakkor a tervezettől némileg eltérő szerkezetben teljesülhet. A költségvetés készítésének idején becsült 2,4%-nál jóval alacsonyabb, 0,8%-os idei várható infláció ellenére az adó- és járulékbetételeknél összességében nem várható elmaradás. Az általános forgalmi adó- és jövedéki adóbevételek kiesését ugyanis ellensúlyozza, hogy a 2013-ban bevezetett két új kedvezményes adónembe (kisvállalati adó, kisadózók tételes adója) 2014-ben is a vártnál jóval

⁷ Az elszámolás bruttó módon történik, a tranzakciók illeték a kincstári szolgáltatások díjába beépülve a költségvetési szervek áru-és szolgáltatásvásárlásra fordított kiadásait és a Kincstár bevételeit egyaránt növeli.

kevesebben léptek át, így az egyszerűsített vállalkozási adónál és még inkább a szociális hozzájárulási adónál jelentős többletre lehet számítani. Ugyanakkor a kiadási oldal szerkezetében lényeges változást okozhat a 2014. évi költségvetés tervezésének idején becsülttől elmaradó tavalyi áru- és szolgáltatásvásárlás, de magasabb munkavállalói jövedelem bázishatásának érvényesülése. 2014 elején döntés született a honvédelmi és rendvédelmi, valamint a szociális ágazatban dolgozók anyagi megbecsülésének javításáról. Az illetménytöbblet fedezete a bérkompenzációra szolgáló céltartaléknál várható megtakarítás, így ezek a döntések egyenleg-semlegesen végrehajthatók. Szintén egyenleg-semleges, csak a bevételek és kiadások szintjét csökkenti, hogy az uniós támogatások várhatóan az eredetileg tervezettnél nagyobb arányban a kormányzati szektoron kívül, a magánszektorban kerülnek felhasználásra. A lakástámogatásoknál, egyes társadalmi juttatásoknál várható megtakarítás és a helyi önkormányzatok kedvezőbb pozíciója viszont az egyenleg javulása irányába hat. Az elmúlt három év, és különösen a 2013-as folyamatok alapján, óvatos becsléssel élve is feltételezhető, hogy az önkormányzatok egyenlege – a meghatározott összeghatár alatt az adósságok törlesztéséhez nyújtott költségvetési támogatás, valamint a még fennmaradt adósságelemek közvetlen átvállalásának hatása nélkül – a költségvetésben tervezett kismértékű deficit ellenében közel nullszaldós lehet. Ennél kedvezőbb egyenleg lehetősége az előrejelzéshez társítható pozitív kockázatnak tekinthető.

3.5. táblázat: A várható államháztartási folyamatok (a GDP %-ában)

	2014
2014. évi költségvetésben előirányzott egyenleg	-2,9
Adóbevételek elmaradása	-0,4
Járadékbevételek többlete	+0,4
Munkavállalói jövedelem többletkiadása	-0,4
Megtakarítás a dologi kiadásoknál	+0,1
Helyi önkormányzatok egyenlegjavulása	+0,1
Társadalmi juttatások, lakástámogatás	+0,1
Egyéb tételek összesen, nettó	+0,1
2014. évi várható egyenleg	-2,9

Forrás: NGM számítás

3.4. 2015-17. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK

BEVÉTELEK

A következő években mind a kormányzat adó- és járulékbévételei, mind a nem adójellegű bevételek (tulajdonosi jövedelmek, piaci bevételek, transferek) várhatóan a GDP-től elmaradva bővülnek. Az adórendszerben a strukturális átalakítások befejeztével a Konvergencia Program nem számol további lényeges változással. Bár a gazdasági növekedés szerkezete a korábbi években jellemzőnél már kiegyensúlyozottabb, az adócentralizáció 2017-ig 2 százalékponttal, 37% közelébe csökkenhet a 2014. évi, 39%-ot enyhén meghaladó szintről – figyelembe véve a két kedvezményes adónembe (kisadózók tételes adója, kisvállalati adó) átlépők számának az eredetileg vártnál ugyan lassúbb, de mégis fokozatos felfutását is.

A 2007-2013-as európai uniós programozási időszakot követő két évben a kormányzati szektoron belül felhasznált uniós támogatások 2013-hoz hasonló nagyságrendben növelhetik a bevételek szintjét. Ugyanakkor az úgynevezett n+2 szabály kifutásával 2016-tól már csak az új hét éves periódusban rendelkezésre álló keretből felhasználható összeggel lehet kalkulálni. Ezért – illetve a kormányzati szektoron kívüli kedvezményezettek arányának növekedése miatt – a centralizációs ráta 2017-ig 43% alá mérséklődhet.

3.6. táblázat: Az államháztartás fő bevételei (a GDP %-ában)

	2014	2015	2016	2017
Adó- és járulékbévételek	39,2	38,4	37,8	37,2
Egyéb bevételek az EU transzferek nélkül	5,0	4,7	4,5	4,3
Összes bevételek az EU transzferek nélkül	44,1	43,1	42,3	41,5
EU transzferek	3,1	3,0	1,2	1,4
Bevételek összesen	47,2	46,1	43,6	42,9

Forrás: NGM számítás

A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

KIADÁSOK

A csökkenő bevételek/GDP arány mellett a kiadások erőteljesebb visszafogása révén érhetőek el a hiánycélok. Az EU-támogatásoktól eltekintve, legnagyobb arányban a társadalmi juttatások járulhatnak hozzá az újraelosztási ráta csökkenéséhez, de a fegyelmezett költségvetési gazdálkodás, valamint a programidőszak utolsó két évében a kormányzat és a privát szektor által felhasználható kisebb összegű uniós transzfert kiegészítő hazai társfinanszírozás szintén a kiadás/GDP arány csökkenését eredményezi.

3.7. táblázat: Az államháztartás fő kiadásai (a GDP %-ában)

	2014	2015	2016	2017
Egyenleg	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
Összes bevételek az EU transzferek nélkül	44,1	43,1	42,3	41,5
Összes kiadás az EU transzferek nélkül	47,0	45,9	44,8	43,3
ebből:				
munkavállalói jövedelem	10,4	10,0	9,7	9,4
társadalmi juttatások	17,0	16,4	16,1	15,6
dologi kiadás és beruházás az EU transzferek nélkül	9,8	9,3	9,0	8,9
egyéb kiadás	9,9	10,2	10,0	9,5

Forrás: NGM számítás

A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

A fegyelmezett költségvetési gazdálkodás minden fontosabb kiadási területen érvényesül:

- a közoktatás kivételével a Konvergencia Program jelenleg nem számol általános illetményemeléssel és a gazdasági környezet javulására figyelemmel nem feltételezi a közfoglalkoztatás további érdemi kiterjesztését. A pedagógus életpálya modell 2013. szeptemberben kezdődött fokozatos bevezetése legnagyobb mértékben 2014-ben növelte meg a

kiadások szintjét, ezt követően a kormányzat bérekre és járulékokra fordított kiadásainak növekedése már elmarad a GDP bővülésétől;

- az uniós támogatásoktól és a kapcsolódó hazai társfinanszírozástól eltekintve, a központi költségvetési szervek áru- és szolgáltatásvásárlásra fordított kiadásai – különösen az időszak elején – érdemben nem emelkedhetnek és a helyi önkormányzatoknál is a várható inflációtól elmaradó növekedésre van lehetőség;
- a nem uniós forrásokkal finanszírozott, az állami vagyon bővülését célzó (főképp kulturális és sport) beruházások 2014-hez hasonlóan 2015-ben is az állami vagyon értékesítéséből származó bevétel (döntően a frekvencia-használati jog) beérkezésének függvényében valósulhatnak meg. Az időszak egészében az uniós források determinálják a beruházások alakulását, a 2007-2013 közötti periódusban indított projektek kifutása után a GDP-arányos kiadások mintegy 1,5 százalékpontos csökkenését eredményezve, ugyanakkor teljesítve a teljes programozási periódusra vonatkozó uniós forrásokhoz kapcsolódó adicionalitási megállapodásban vállaltakat;
- a társadalmi juttatások a Széll Kálmán Terv strukturális átalakításainak eredményeit tükrözik. A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások megőrzik reálértéküket, a családi és szociális támogatásokat alapvetően az igénybevevők számának alakulása determinálja. A gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz-támogatások, valamint a közgyógyellátási kiadások növekedése a várható inflációtól elmarad, a szociálpolitikai menettíj támogatások a megemelkedett 2014. évi szinten rögzítésre kerülnek. A növekvő GDP százalékában mérve összességében a pénzbeli társadalmi juttatások 1 százalékpontot meghaladóan, de a piaci termelők útján nyújtott juttatások is néhány tized százalékponttal mérséklődhetnek 2014 és 2017 között;
- a Konvergencia Program az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások mérséklődését, valamint a véghezvitt adósságkonszolidációnak és átszervezésnek köszönhetően a helyi önkormányzatok egyenlegének stabilizálódását feltételezi.

Bár a makrogazdasági kockázatok jelentősen mérséklődnek a korábbi évekhez képest, a hiánycélok biztonságos elérésének érdekében középtávon is indokolt a GDP 0,3-0,4%-ának megfelelő mértékű „extra” kockázati, illetve struktúraátalakítási és fejlesztési célokat szolgáló tartalék beépítése az egyes évek költségvetésébe.

3.5. STRUKTURÁLIS EGYENLEG

A Konvergencia Program a ciklikusan igazított egyenleg számításához 0,47 nagyságú együtthatót használ, amely megfelel az EU Kibocsátási Rés Munkacsoport által elfogadott módszertannak. Az együttható azt jelenti, hogy az államháztartás egyenlege 0,47 százalékponttal változik, amennyiben a GDP (változatlan szerkezetben) 1%-kal eltér a potenciális kibocsátástól.

A Konvergencia Program azzal számol, hogy az aktuális növekedés az előrejelzési horizonton meghaladja a potenciális növekedés ütemét, így a negatív kibocsátási rés fokozatosan zárul, aminek eredményeként 2018-ra a gazdaság kibocsátása a potenciális szintjének közelébe kerülhet (lásd 2.5. fejezet). A program teljes időhorizontját jellemző negatív kibocsátási rés következtében a ciklikusan igazított egyenleg rendre kedvezőbb a tényleges egyenlegnél.

2013-ban az ellentétes irányba ható egyszeri tételek nettó hatása kismértékben javítja az egyenleget. 2014-ben a választások költségei, valamint a CO2 kvótákból és frekvenciahasználati jog

meghosszabbításáért befolyó koncessziós bevételek jelentkeznek egyszeri tételként, amelyek szintén javítják az egyenleget. 2015-ben 2014-hez hasonlóan az állami vagyon értékesítéséből származó bevétel beérkezésének függvényében jöhetnek létre egyes, az állami vagyon bővülését célzó beruházások. A fedezetül szolgáló bevételek egyszeri jellegűek.

A strukturális hiány, amely a költségvetési egyenleget a gazdasági cikluson kívül az azt befolyásoló egyszeri és átmeneti tételekkel is korrigálja, 2012 óta jelentősen jobb értéket mutat a GDP 1,7%-ának megfelelő strukturális hiányban meghatározott középtávú költségvetési célnál (MTO), és a programidőszak alatt az MTO alatt marad.

3.8. táblázat: Strukturális egyenleg (a GDP %-ában)

	2013	2014	2015	2016	2017
Kibocsátási rés	-4,6	-3,6	-2,5	-2,0	-0,9
Kormányzati szektor egyenlege	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
Ciklikusan igazított egyenleg	0,0	-1,2	-1,6	-1,6	-1,6
Nettó egyszeri tételek*	0,2	0,4	0,0 (0,4)	0,0	0,0
Strukturális egyenleg	-0,2	-1,6	-1,6 (-2,0)	-1,6	-1,6

*A pozitív szám az egyenleget javító tételt jelent.

Forrás: NGM számítás

Mivel a programidőszak alatt a strukturális hiány túlteljesíti a középtávú költségvetési célkitűzést, a kiadási aggregátum (az EU transferek nélkül számított elsődleges kiadás) a referencia mértéket meghaladó ütemben emelkedhet.

3.6. A KORMÁNYZATI SZEKTOR ADÓSSÁGA

A Kormány legfontosabb gazdaságpolitikai céljainak egyikeként a GDP-arányos államadósság előző időszakból örökölt, emelkedő trendjének megállítását, illetve tartósan csökkenő pályára állítását tűzte ki 2010-ben. Az államadósság 2013 végére 79,2%-ra csökkent úgy, hogy közben a Kormány gyarapította az állam vagyonát.

Az adósságráta alakulását hosszú távon alapvetően a gazdasági növekedés és a költségvetési hiány mértéke befolyásolja. Fontos szem előtt tartani ugyanakkor azt, hogy az adósság keletkezésének törvényszerű mechanizmusai alapján a nominális államadósság számszerűsített értéke folyamatosan növekszik a mindenkori költségvetési hiány finanszírozása következtében. A Kormány az adósság szerkezetét javíthatja, az adósságráta érdemi csökkentése ugyanakkor csak a hiányt tartósan féken tartó, fegyelmezett fiskális politikával és a növekedés fenntartásával lehetséges, ezeket a Kormány kiemelt prioritásként kezeli.

Az adósságráta féken tartása mellett a Kormány fontosnak tartja az adósság szerkezetének kedvező irányú változtatását is. Ennek érdekében számos új intézkedést hajtott végre. Ezek közül is kiemelkednek azok, amelyekkel a belföldi szektorok adósságfinanszírozásban való szerepvállalását ösztönzi, ezzel mérsékelve az ország külföldnek való kitéttességét és szélesítve a befektetői bázist. A külföldi befektetők jelentős szerepvállalása (a forint- és devizaállományuk együttesen az államadósság mintegy 60%-a) ugyanis sérülékennyé teszi az országot és kockázatot jelent az államadósság finanszírozásában. A külföldiek ugyanis a belföldieknél nagyobb valószínűséggel és

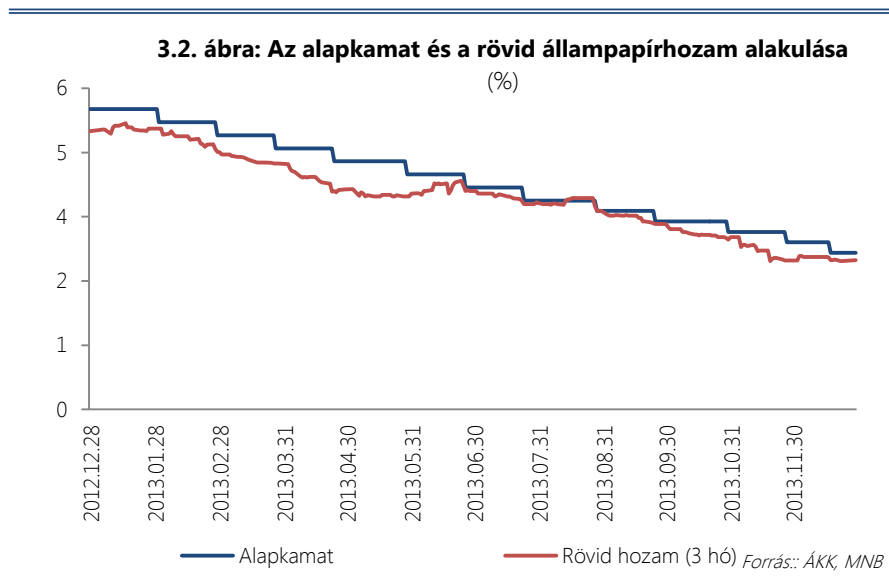

rövidebb idő alatt számolják fel pozíciójukat piaci turbulencia esetén. Ennek mérséklése érdekében az adósságstratégia kiemelt célja a belföldi szereplők állampapír-vásárlásának ösztönzése, amelynek pozitív hatása a stabilabb adósságfinanszírozás mellett az, hogy a kamatnyereséget hazai szereplők realizálják. Az elmúlt másfél év leforgása alatt a lakossági állampapírok palettája több új állampapírral bővült, amelyek a háztartások különböző csoportjainak preferenciáihoz igazodva kerültek kialakításra. A Prémium Euró Magyar Államkötvény (PÉMÁK) az euróban megtakarítani kívánó lakosok, a Féléves Kincstárjegy (FKJ) a rövidebb megtakarításokat preferálók, az átalakított Babakötvény pedig a gyermekük jövőjéről gondoskodni szándékozó családok számára kínál megoldást. A Bónusz Magyar Államkötvény (BMÁK) újdonsága a piaci államkötvényekhez kötött kamatozás, míg a Kincstári Takarékjegy Plusz (KTJ Plusz) bevezetésével a Magyar Posta Zrt.-nél elérhető állampapírok köre bővült. A 2012-ben elindított lakossági program eredményességét jól tükrözi, hogy míg 2011-ig a lakossági állampapírok állománya tartósan 500 milliárd forint alatt maradt, az elmúlt két évben folyamatosan emelkedve 2013 végén már mintegy 1900 milliárd forintra duzzadt.

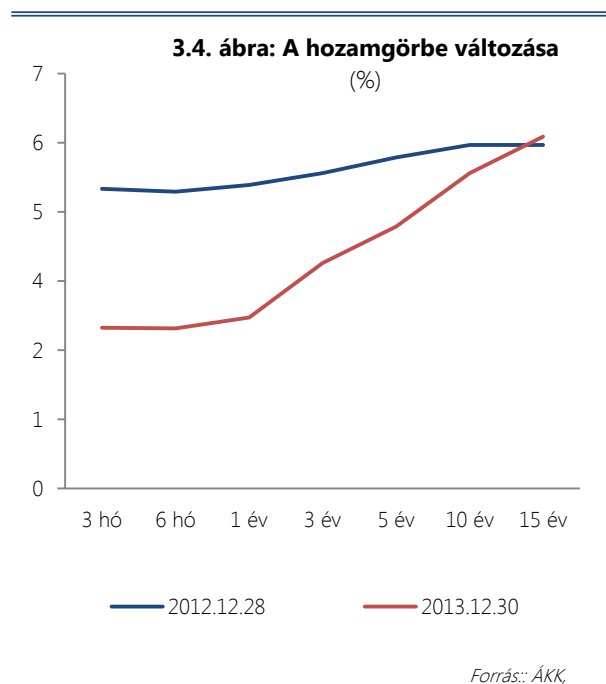
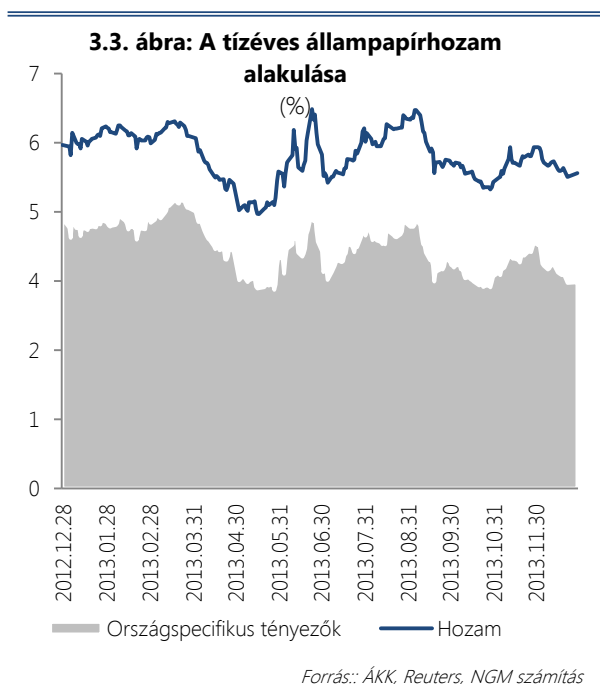
A Kormány emellett törekszik az adósság devizaarányának mérséklésére is. Az IMF/EU-hitel felvétele által mintegy 30%-ról csaknem 50%-ra emelkedett devizaarányt 2013 végére a Kormány 42%-ra tudta mérsékelni. Ugyanakkor az adósság még mindig túl nagy része devizában denominált, ami miatt az államadósság árfolyam-ingadozásnak való kitettsége jelentős. Az államadósság árfolyam-ingadozás miatti változásának kockázata az adósság devizaarányának gyorsabb ütemű leépítésével mérsékelhető. Ezen kockázat kiszűrésével az adósság jövőbeli terhének alakulása nagyobb biztonsággal tervezhető.

A 2008-2009-ben az Európai Uniótól és a Nemzetközi Valutaalaptól felvett hitel törlesztése 2011 decemberében kezdődött meg. 2013-ban az ország az IMF felé fennálló teljes tartozást törlesztette, az EU-val szemben fennálló összesen 3,5 milliárd eurós tőketörlesztést két részletben, 2014-ben és 2016-ban teljesíti az ország. A devizaadósság összetételét tekintve fontos változás volt, hogy az IMF-hitel előtörlesztésével, valamint a 2013. februári és novemberi, illetve a 2014. márciusi dollárkötvény-kibocsátásokkal a devizaforrások szerkezete eltolódott a piaci finanszírozás irányába. A nemzetközi kötvényaukciók kiemelkedően sikeresek voltak, emellett az árazásuk azt mutatta, hogy az országgal szemben egyre alacsonyabb hozamprémiumot várnak el a befektetők. Ennek üzenete az, hogy az ország eredményesen képes a nemzetközi szervezetek támogatása nélkül, a piacról kedvező feltételek mellett finanszírozni adósságát.

2013 a magyar állampapírpiacra túlnyomórészt kiegyensúlyozott és stabil év volt. A magyar 5 éves CDS felár 250 bázispont közelében nyitotta és zárta az évet. Az első negyedévi emelkedés nyomán rövid időre 400 bázispont fölé emelkedett, az év további részében ugyanakkor fokozatosan ereszkedett le ismét a 250 bázispontos szintre. A kedvező fiskális és pénzügyi folyamatok növelték a monetáris politika mozgásterét. Ez az MNB kamatcsökkentéseinek keresztül beépült a befektetői várakozásokba, és a rövid állampapír-hozamok csökkenéséhez vezetett. A rövid állampapír-hozam az alapkamat csökkenését követve az év eleji 5,4%-ról 2,9%-ra mérséklődött az év során. (3.2. ábra)

A hosszú hozamok kisebb ingadozásokkal, de szintén csökkenő pályát követtek. Az ötéves hozam 5,9%-ról 4,7%-ra, míg a tízéves hozam 6,1%-ról 5,6%-ra mérséklődött az év során (3.3. ábra). A csökkenés a nemzetközi likviditásbőség mellett túlnyomórészt országspecifikus tényezőknek (az országspecifikus kockázati, likviditási és árfolyam-kockázati prémiumok mérséklődésének) köszönhető. A hozamgörbe meredeksége az év során nőtt a rövid hozamok hosszú hozamoknál nagyobb mértékű csökkenéséből adódóan (3.4. ábra).

Az elsődleges piacon kialakult hozamok is követtek a másodpiaci hozamokat: a rövidebb lejáratokon 5,5%-ról 2,9%-ra, a közép- és hosszabb lejáratok aukciós hozamai pedig 6% közeléből 4,8-5,8%-os szintre csökkentek az év végére. A forint államkötvény-aukciók lefedettsége az év egészét tekintve átlagosan 2,8-szoros volt, a magas keresletnek köszönhetően az adósságkezelő a tervezett csaknem 50%-kal meghaladó értékű forint államkötvényt bocsátott ki 2013-ban.

A legfrissebb prognózisok alapján a 2013. évi Konvergencia Programban szereplőhöz képest – a csökkenő trend megtartása mellett – némileg feljebb tolódott az adósságpálya, amely az alábbi tényezők hatásának eredője.

(1) Államháztartási hiány: A prognosztizált nettó kamatkiadások csak kismértékben nagyobbak a 2013. évi előrejelzéshez képest, főként a vonzó kamatokat kínáló lakossági értékesítés vártnál nagyobb sikere miatt. A kamatkiadások időbeli lefutása ugyanakkor továbbra is csökkenő, ami a hozampálya lefelé tolódásának eredménye. A javuló makrogazdasági mutatók és a fegyelmezett fiskális politika ugyanis az ország jobb befektetői, hitelminősítői megítélését eredményezhetik, amely a kockázati prémiumok csökkenésében tükröződhet. Az adósság finanszírozási költsége csökken, így a Kormány a kamatkiadások fokozatos mérséklődésére számít. Összességében a korábbinál magasabb, de az uniós 3%-os elvárást továbbra is teljesítő hiánypálya az adósság lassabb ütemű leépítésének irányába hat, ugyanakkor egyben egy némileg lazább, növekedést támogató fiskális politikát tükröz. Ez végső soron a magasabb nominális GDP útján mérsékli az adósságrátát.

(2) Nominális GDP: A 2014. évi Konvergencia Program a 2013. évinél alacsonyabb nominális GDP-vel számol, ami jórészt a KSH revízióiból adódik. Önmagában az alacsonyabb nominális GDP prognózis az adósságpálya 2013 és 2016 között 1, 1,4, 0,9 és 0,6 százalékpontos emelkedését eredményezi.

(3) Egyéb tételek: Az adósságpálya módosulását ezenkívül az úgynevezett egyéb tételek (stock-flow adjustments) egyenlegének eltérése okozta.

- Az adósság előrejelzéséhez használt technikai árfolyamfeltevés a 2013. évi Konvergencia Program 293,1 HUF/EUR árfolyamánál mintegy 5%-kal gyengébb, 307,9 HUF/EUR árfolyammal számol 2014 és 2017 között.
- A 2013. áprilisi Konvergencia Programban feltételezett mintegy 200 milliárd forinttal meghaladó adósságcsökkentésre került sor a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alap (NyRA) bevételeinek eredményeképpen. Az NyRA aktív vagyonkezelést igénylő portfólióelemei 2012-2013-ban átkerültek a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-hez.
- A speciális ügyletek tekintetében megemlítendő, hogy 2011-ben a MÁV egy, állami kezességvállalás melletti kötvénykibocsátását az ESA szabályai alapján a kormányzati szektor adósságának kellett elszámolni, imputált adósságátvállalásra került sor. Az így átvállalt adósság a 2013. évihez hasonlóan a 2014. évi Konvergencia Program feltételezései szerint is 2014 során törlesztésre kerül.
- Az állam pénzeszközállományának (a Kincstári Egységes Számla és az MNB-nél elhelyezett devizabetét) változására, az EU-s transzferek megelőlegezésére, továbbá a költségvetés pénzforgalmi és eredményszemléletű egyenlegének különbözetére vonatkozó prognózis is módosult az előző Konvergencia Programban lévő előrejelzéshez képest.

Mivel az önkormányzati adósság a maastrichti adósság részét képezi, az önkormányzati adósság átvállalása a kormányzati szektor adósságára nincs hatással, csak az alrendszerek közötti adósságtrendeződést jelent.

3.8. táblázat: Főbb feltételezések a Konvergencia Programokban

		2013	2014	2015	2016	2017
Nominális GDP növekedés (%)	KP-2013. ápr.	4,3	5,3	4,6	4,7	-
	KP-2014. ápr.	3,8	4,8	5,3	5,1	6,0
Államháztartás egyenlege (GDP%)	KP-2013. ápr.	-2,7	-2,7	-2,2	-1,3	-
	KP-2014. ápr.	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
Adósságráta (GDP%)	KP-2013. ápr.	78,1	77,2	76,1	73,4	-
	KP-2014. ápr.	79,2	79,1	78,9	77,5	74,7

Forrás: KSH, MNB, NGM számítás

Az adósságráta jövőbeni alakulása a következő főbb tényezők változására érzékeny (ceteris paribus):

(1) Elsődleges egyenleg: A GDP-arányos elsődleges egyenleg 2014-től kezdődő, tartós, a pálya végéig érvényesülő 1 százalékpontnyi feljebb tolódása 2014-ben 1 százalékponttal, 2017-re pedig 3,7 százalékponttal csökkentené a bruttó adósságrátát.

(2) Árfolyam: A bruttó adósságállomány devizaaránya 2013 végén 42% volt, amely 2017-re a Kormány törekvéseinek eredményeképpen várhatóan csaknem 26%-ra csökken. Ezt figyelembe véve egy 1%-os nominálárfolyam-erősödés (307,9 helyett 304,8 HUF/EUR árfolyam) a 2014-2017. években 0,3 százalékponttal csökkentené a bruttó adósságrátát.

(3) Gazdasági növekedés: Amennyiben a nominális GDP növekedési pályája 2014-től kezdődően tartósan, a pálya egészen 1 százalékponttal magasabb lenne, 2014-ben 0,7 százalékponttal csökkentené a bruttó adósságráta értékét, amely különbség 2017-ig fokozatosan 2,8 százalékpontig szélesedne.

4. ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK

A Konvergencia Program makrogazdasági pályáját pozitív és negatív kockázatok egyaránt övezik. Ezek közül két alternatív forgatókönyv érzékenységvizsgálata készült el: egy pozitív és egy negatív scenárió, melyek alappályához képesti hatásai kerültek számszerűsítésre. Egyrészt az országgokázati felár csökkenése, másrészt a külső kereslet vártnál lassabb élénkülésének hatása képezi a szimuláció tárgyát. A számítások – a kormányzati intézkedések hatásvizsgálatához hasonlóan – a Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO modelljével készültek.

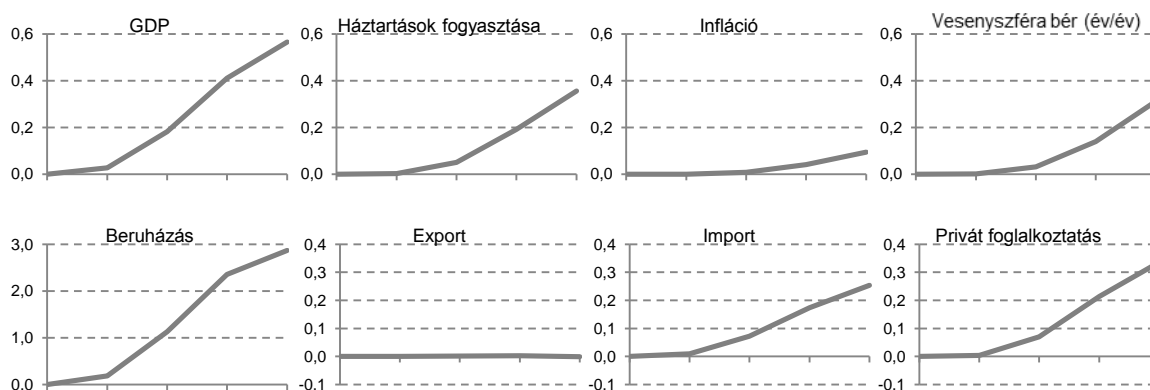
A 4.1-es táblázat szemlélteti a szimuláció eredményeit, vagyis az egyes sokkok hatását a főbb makrogazdasági és fiskális változókra.

Az első forgatókönyvben a piacok egyre inkább elismerik a magyar gazdaságpolitika eredményességét, a tartósan alacsony költségvetési hiányt és csökkenő adósságpályát, a megvalósított növekedési fordulatot, aminek következtében az országgokázati felár 100 bázisponttal csökken, és amelynek eredményeképp a hozamok is tartósan 100 bázisponttal mérséklődnek. Mivel a forgatókönyvben az országgokázat és a hozamok egyforma mértékben csökkennek, ezért feltehető, hogy a forint árfolyama nem változik.

A hozamcsökkenés közvetlen hatása, hogy olcsóbbá teszi a forrásszerzést, így élénkül a vállalatok beruházási aktivitása, ami megnöveli a munkaerő-piaci keresletet. Ez a pozitív hatás a foglalkoztatás és a bérek növekedésén keresztül a háztartások fogyasztásában is megjelenik. Az élénkülő kereslet következtében azonban az infláció enyhén nő. A beruházások importigénye és a növekvő fogyasztás a külkereskedelmi egyenleg romlását eredményezi. Összességében a GDP tartós növekedése feltételezhető.

Ezzel párhuzamosan az államháztartás kamatkidadásai mérséklődnek, illetve a kibontakozó konjunktúra miatt az adóbevételek emelkednek, így az államháztartás egyenlege érdemben javulhat.

4.1. ábra: Kedvezőbb országgokázati besorolás*

Forrás: NGM számítás

*A diagramok a változók alappályához képesti százalékpontos eltérését mutatják be. A vízszintes tengely osztásai a sokkot követő éveket jelölik, ez esetben az első osztás a 2013-as, az utolsó a 2017-es évet reprezentálja.

4.1. táblázat: Kockázati pályák (Makrogazdasági változók növekedési ütemeinek százalékos eltérése az alappályához képest)

Pozitív scenárió: kedvezőbb országkockázati besorolás	2014	2015	2016	2017
GDP	0,03	0,18	0,41	0,57
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	0,05	0,19	0,36
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,19	1,13	2,36	2,87
Export	0,00	0,00	0,00	0,00
Import	0,01	0,07	0,17	0,25
Infláció	0,00	0,01	0,04	0,09
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	0,07	0,21	0,34
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	0,03	0,14	0,31
Jövedelemadók*	0,00	0,01	0,03	0,05
Munkaadói járulékok*	0,00	0,01	0,02	0,04
Forgalmi adók*	0,00	0,01	0,02	0,04
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	0,02	0,04	0,04
Költségvetés kamatkiadása*	0,75	0,72	0,69	0,66
Államháztartás egyenlege*	0,76	0,76	0,78	0,80
Negatív scenárió: vártnál gyengébb külső kereslet	2014	2015	2016	2017
GDP	-0,09	-0,29	-0,50	-0,67
Háztartások fogyasztási kiadása	-0,01	-0,11	-0,26	-0,39
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	-0,18	-0,62	-0,94	-1,11
Export	-0,72	-1,85	-2,97	-4,07
Import	-0,73	-1,88	-3,00	-4,01
Infláció	0,00	-0,03	-0,08	-0,16
Versenyszféra foglalkoztatás	-0,02	-0,15	-0,31	-0,46
Versenyszféra bruttó átlagkereset	-0,01	-0,07	-0,19	-0,32
Jövedelemadók*	0,00	-0,02	-0,04	-0,06
Munkaadói járulékok*	0,00	-0,01	-0,03	-0,05
Forgalmi adók*	0,00	-0,01	-0,03	-0,05
Vállalatokat terhelő adók*	-0,02	-0,04	-0,05	-0,06
Költségvetés kamatkiadása*	0,00	0,00	0,00	-0,01
Államháztartás egyenlege*	-0,02	-0,07	-0,13	-0,17

Forrás: NGM számítás

* A GDP %-ában; százalékpontos változás a főbb fiskális tételekre vonatkozóan.

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

A második scenárióban a szimuláció tárgyát a külső kereslet visszafogottabb élénkülése képezi. 2013-ban az Európai Unióban növekedési fordulat bontakozott ki. Az európai konjunktúraindexek a külső kereslet további élénkülését vetítik előre, azonban a közelmúltban keleti szomszédunknál kiéleződött geopolitikai kockázatok növelik annak esélyét, hogy a vártnál lassabb bővülés következik be. A második szimuláció abból a feltételezésből indult ki, a külső konjunktúra az alappályában feltételezettnél tartósan 1 százalékponttal lassabban dinamizálódik 2014 és 2017 között.

A külső kereslet csökkenése következtében romlanak az exportkilátások, így hazánk kivitele visszaesik. Mivel az exportcikkeknek magas az importtartalma, a sokkhatás következtében a behozatal is számottevően zsugorodik. A visszafogottabb konjunkturális kilátások miatt a profitvárakozások romlanak, ami a vállalatokat arra ösztönzi, hogy a termelési tényezőket leépítsék. Következésképp egyrészt visszaesik a vállalati szektor munkakereslete, ami a foglalkoztatás és a bérek csökkenéséhez vezet. Másrészt a vállalatok beruházási aktivitása is visszaesik. A reálbérek zsugorodása következtében a fogyasztás is alacsonyabb lesz. Összességében a külső konjunktúra gyengülése miatt a GDP volumene és az infláció csökken.

Az államháztartás egyenlegét a dekonjunkturális folyamatok miatti adóbevétel-kiesések rontják.

4.2. ábra: Négy éven keresztül gyengébb külső kereslet*

Forrás: NGM számítás

*A diagramok a változók alappályához képesti százalékpontos eltérését mutatják be. A vízszintes tengely osztásai a sokkot követő éveket jelölik, ez esetben az első osztás a 2013-as, az utolsó a 2017-es évet reprezentálja.

5. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA

Az államháztartás fenntarthatóságát alapvetően az államháztartás jelenlegi helyzete (kölségvetési egyenleg, az államadósság nagysága, a GDP-hez viszonyított aránya), az idősödéshez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások nagysága és a demográfiai folyamatok határozzák meg.

A Kormány több oldalról is összetett és célzott intézkedéssel segíti az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságának javítását. Elsődleges célja az adósságráta jelentős csökkentése. (Az alacsonyabb államadósság kedvezőbb kiinduló helyzetet teremt az idősödő társadalommal kapcsolatos, hosszútávon jelentkező kihívások kezelésére.) Ezért számos parametrikus változtatást végzett a nyugdíjrendszerben, amelyek nagymértékben csökkentették a hosszútávon felmerülő nyugdíjkiadásokat és az egyéb időskorú ellátásokat. Családbarát ösztönzőrendszert alakított ki, ami a demográfiai változáson keresztül tompíthatja a magyar népesség előrejelzett idősödésének költségvetési következményeit.

A 2012. január 1-jétől hatályos Alaptörvény lefekteti, hogy az államadósság GDP-arányos rátájának folyamatosan csökkennie kell, amíg az el nem éri az 50%-os szintet. Ennek a célnak az elérését jelentősen előmozdította, hogy kivezetésre került az 1998-ban bevezetett kötelező tőkefedezeti magánnyugdíj-pénztár pillérből és állami társadalombiztosítási felosztó-kirovó pillérből álló vegyes rendszer. Ez az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságát több csatornán keresztül befolyásolja. Egyrészt azonnal és jelentős mértékben csökkent az államadósság a pénztáraktól átvett vagyon hatására, másrészt a visszalépők korábban magánpillérbe terelt járulékbefizetései ezentúl az államkasszába folynak, és ezzel tartósan javítják az államháztartás egyenlegét. Az államadósság csökkentésének igénye mellett további érvek is szóltak a vegyes rendszer kivezetése mellett. Az 1998-ban bevezetett második nyugdíjpillér magas költségek és alacsony hozamok mellett nem lett volna képes pótolni a kieső társadalombiztosítási nyugdíjakat.

A parametrikus változtatások következtében, amelyek több lépésben valósultak meg, az államháztartás nyugdíjrendszerrel kapcsolatos jövőbeni kiadásai jelentősen csökkentek. Az intézkedések fő iránya a nemzetközi legjobb gyakorlatokkal összhangban és a várható élettartam emelkedését követve a korhatár emelése, a tényleges nyugdíjba vonulási korcentrum jelentős emelése és az indexálás megváltozása. A törvényi korhatár 2022-ig fokozatosan 65 évre emelkedik és a 2011-ben elfogadott új szabályozás következtében, ami a korhatár alatti ellátásokat alakítja át, a tényleges nyugdíjba vonulási kor is jelentősen emelkedik. Mindezen intézkedések nem csak a nyugdíjrendszerre, hanem a foglalkoztatásra is pozitív hatással vannak. A parametrikus változtatások mellett a kormányzati döntések a nyugdíjrendszer és egyéb korfüggő rendszeres ellátások átláthatóságát és költségvetésben való bemutatását is elősegítették.

A hosszú távú fenntarthatósággal kapcsolatos kiadások alakulására a hosszú távú demográfiai folyamatok jelentős hatással vannak. A demográfiai folyamatok a népesség idősödését jelzik előre. A népesség idősödése a korfüggő kiadások emelkedésével jár, ami az államadósság hosszú távú növekedése irányába hat. A kedvezőtlen demográfiai folyamatoknak az egyik fő oka az alacsony termékenységi ráta. Magyarországon a termékenységi ráta az egyik legalacsonyabb Európában, mindössze 1,3, míg az EU átlag 1,6. A gyerekvállalás segítése érdekében a Kormány megerősítette a családbarát ösztönző rendszert és az Országgyűlés elfogadta a családok védelméről szóló törvényt. Az intézkedések által érintett meghatározó elemek a pénzügyi családi támogatások számos formája, mint például családi pótlék, anyasági támogatás, gyermekgondozási segély, gyermeknevelési támogatás, életkezdési támogatás, pénzügyi gyermekvédelmi támogatás, három vagy több gyermekes családok gázár-támogatása, vagy akár a 2011-ben bevezetett családi adókedvezmény. 2014. január 1-jétől olyan új intézkedések (ún. GYED extra) kerültek bevezetésére, amelyek a gyermekvállalás és -nevelés, valamint a kisgyermekes szülők számára a munkaerőpiacra való visszatérés feltételeinek javítását célozták. Az intézkedések tartalmazzák a gyermek gondozására, nevelésére tekintettel járó ellátások melletti munkavállalás feltételeinek kedvezőbbé tételét, több gyermek vállalása esetén az egyes gyermekek után járó ellátások párhuzamos folyósítása lehetőségének megteremtését, a felsőoktatási tanulmányokat folytató fiatalok és pályakezdő diplomások gyermekgondozási díjra (GYED) való jogosultságának biztosítását, valamint a gyermekgondozási ellátások igénybevétele után ismét munkába állni szándékozó három- és többgyermekes szülők foglalkoztatása esetén igénybe vehető adókedvezmény időtartamának meghosszabbítását. Mindezek várhatóan tompítják a magyar demográfia előrejelzett idősödését.

A nyugdíjrendszer területén végrehajtott intézkedések következtében a nyugdíjkiadások jelentősen lassabb ütemű növekedése várható hosszútávon. Az Európai Bizottság és az EU Gazdaságpolitikai

Bizottsága által jóváhagyott számítások alapján a nyugdíjkiadások 2010-ről 2060-ra 11,9%-ról mindössze 12,4%-a növekednek a GDP arányában, ami a hosszú távú nyugdíjkiadások növekedése terén az egyik legjobb eredmény az Európai Unióban. A Kormány intézkedéseinek pozitív eredményeit igazolja az Európai Bizottság legfrissebb, 2012. decemberi Fenntarthatósági jelentése is. Az Európai Bizottság jelentésében megállapítja, hogy Magyarország a rövid-, közép- és hosszútáv tekintetében is alacsony kockázattal rendelkezik az államháztartás fenntarthatósága szempontjából. Magyarországon kívül csak 4 ország kapott hasonlóan kedvező értékelést. Az Európai Bizottság továbbá azt is megállapítja, hogy az adósságráta 2030-ra jóval a GDP 60%-a alá csökken, feltéve, ha a Kormány fenntartja a 2014-re kitűzött strukturális elsődleges egyenleg szintjét.

A hosszú távú fenntarthatóság szempontjából jelentős további kiadási területekre vonatkozó számok az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága 2012-ben kiadott jelentésében szerepelnek. Ez alapján az egészségügyi kiadások a GDP arányában 2010 és 2060 között 4,9%-ról 6,1%-ra, az időskorúak ápolására fordított kiadások 0,8%-ról 1,4%-ra nőnek, míg az oktatási kiadások 4,3%-ról 3,7%-ra csökkennek Magyarországon.

6. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE

6.1. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

Az elmúlt években végrehajtott strukturális intézkedések következtében a közösségi kiadások hatékonyabb feladatellátást biztosíthatnak. A helyi önkormányzatok területén történt változások megteremtették az összhangot a feladatrendszer és a finanszírozás között, valamint szabályozottabbá vált a hitelfelvételük is. Mindezek következtében javult az önkormányzati alrendszer költségvetési gazdálkodása is, amit jól jelez, hogy az alrendszer 2012 és 2013-ban is többletet mutatott javítva ezzel az egész kormányzati szektor egyenlegét. A köznevelés területén olyan strukturális változások indultak meg, amelyek egységesen magasabb minőségű oktatást biztosítanak és egyben nagyobb megbecsülést nyújtanak a pedagógus szakmának. A változások hatása fokozatosan érződik, mert azok felmenő rendszerben kerülnek bevezetésre. A közösségi közlekedés területén a terveknek megfelelően megtörténtek a költséghatékonyságot eredményező szerkezeti változások, ami kiszámíthatóbb gazdálkodást eredményez.

HELYI ÖNKORMÁNYZATOK

Az önkormányzati feladatátalakítás keretében csak azon feladatok maradtak az önkormányzatoknál, melyek ellátásához a helyi döntéshozatal nélkülözhetetlen, illetve amelyekhez a szükséges források biztosítottak. A feladatok átrendeződésével párhuzamosan az önkormányzati finanszírozási rendszer is átalakult, lényeges elemévé vált a feladat alapú finanszírozás. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény, a költségvetési törvény és az államháztartási jogszabályok egyaránt azon elv mentén születtek meg, hogy az új finanszírozásnak a feladatokhoz kell igazodni. Ezzel párhuzamosan indokoltá vált az önkormányzatoktól az elmúlt években felgyűlt adósság állami átvállalása is.

Az adósságkonszolidáció keretében 2011-2014. között 1 368,9 milliárd forintnyi adósságteher került el az önkormányzatoktól. Ebből 178,4 milliárd forint törlesztési célú támogatással kifizetésre került, a

fennmaradó 1 190,5 milliárd forint adósság pedig átvállalás során átkerült az államháztartás központi alrendszerébe. A konszolidáció 2056 önkormányzatot és 24 önkormányzati társulást érintett. Az önkormányzati adósságkeletkezés szabályozásának 2012. évi bevezetését követően 2013-ban további szigorításra került sor: 2013 közepétől engedélykötelessé vált az önkormányzati garancia- illetve kezességvállalás, 2014. január 1-jétől az előzetes adatszolgáltatási kötelezettség kiterjedt számos, kormányzati engedélyt alapvetően nem igénylő ügyletre is, 2015. január 1-jétől pedig az európai uniós forrásból támogatott fejlesztések önerejéhez felveendő hitel is engedélykötelessé válik.

Mindezek alapján önkormányzatok adósságállománya – a teljes konszolidációt követően – várhatóan hosszú távon is alacsony volumenű marad, tekintettel az adósságkeletkezés Kormányzati engedélyhez kötöttségére, és az önkormányzatok 2012. év óta tapasztalható visszafogott hitelfelvételi gyakorlatára.

A helyi önkormányzatok 2013. évi egyenlege mintegy 120 milliárd forintos pozitívumra várható. Az egyenleg adatok a pénzfogalmi teljesülésre jelentős pozitív hatást gyakorló adósságkonszolidációval tisztított összege is kedvező tendenciát mutat: 2011-ben 1,2 milliárd forint, 2012-ben 16,6 milliárd forint, 2013-ban mintegy 85 milliárd forint.

A helyi önkormányzatok – adósságkonszolidációtól tisztított – pénzforgalmi egyenlegét érintő hatások a következők:

- A megyei és a települési önkormányzatok által fenntartott, a településeknél jelentős finanszírozási hiányt okozó intézmények, 2012 és 2013 évek közötti fokozatos állam általi átvétele nagy terhet vett le az önkormányzati alrendszer egészéről.
- Az önkormányzatok adósságának teljes konszolidációja jelentősen mérsékli az önkormányzatok kamatkidadásait.
- A stabilitási törvény szabályozásának érvényesülése az egyenlegre szintén pozitív hatású, mivel csak a feltétlenül szükséges, kormányzati engedélyezéssel rendelkező hitelek kerülnek felvételre és elköltésre. Ennek megfelelően várhatóan nem kerül új, szabadon elkölthető, az önkormányzati egyenlegre negatív hatást gyakoroló pénzeszköz az alrendszerbe.
- A helyi önkormányzatok 2013-tól nem tervezhetik működési hiánnyal éves költségvetésüket.

Mindezek alapján biztonsággal várható, hogy a fenti, a bevezetésüket követően folyamatosan, minden évben hatást gyakoroló intézkedések következtében a helyi önkormányzatok pénzforgalmi egyenlege hosszú távon is tervezhetővé, jelentősebb negatív kilengésektől mentessé válik.

KÖZNEVELÉS

A köznevelés területén alapvető tartalmi és strukturális változások indultak el, az Országgyűlés 2011. év végén fogadta el a nemzeti köznevelésről szóló új törvényt (a továbbiakban: Nkt.). A törvény a korábban az önkormányzatokkal megosztott, sőt alapvetően az önkormányzatok fenntartási felelősségi körébe utalt feladatot állami közszolgálati feladattá minősítette. A korábbi széttagolt, helyi érdekeken alapuló, illetve igen eltérő pénzügyi-gazdasági lehetőségekből adódóan nagy minőségbeli eltéréseket mutató, tartalmilag és követelményeit tekintve meghatározatlan oktatási rendszert ezért az országos érdekek mentén, államilag irányított, tervezett, finanszírozott és ellenőrzött intézményhálózat, tananyag és minőségbiztosítás váltotta fel. Az óvodák kivételével állami fenntartásba került a teljes, korábbi önkormányzati köznevelési intézményhálózat. Fenntartója

a 2012 őszén alapított, és 2013-tól már az érintett intézményi kör fölött diszponáló Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK) lett.

A pedagógus társadalom méltóbb anyagi elismerésére a pedagógus életpálya-modell törvénybe iktatásával kerülhetett sor. Az Nkt. módosításával és a végrehajtását szabályozó kormányrendelet megalkotásával olyan megoldás született, hogy az érintettek öt évre előre látják a pályán befutható karrierjüket és az ahhoz társuló folyamatos jövedelemnövekedést. A 2013/2014. tanév indításával az életpálya-modell első üteme került bevezetésre. A költségvetés ekkor a tervezett teljes körű bevezetés kiadásának 60%-át biztosította azzal, hogy a Kormány a 2017/2018. tanévvel bezárólag, a tanévváltásokhoz kapcsolódva további 10-10%-nyi többletkiadásra, az életpálya modell által garantált illetménytételre ugyanilyen arányú bevezetésére vállalt garanciát.

Az oktatás minőségi színvonalának egységes érvényesülése, a korai iskolaelhagyás csökkentése, a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása, a tehetséggondozás kiterjesztése, a felnövekvő generáció egészséges életvitelre nevelése érdekében az egész napos általános iskolai foglalkoztatás, a tankötelezettségi kor előbbre hozása, a mindennapos testnevelés, ezen belül az úszásktatás felmenő rendszerű kötelező bevezetése, valamint a 3 éves kortól kötelező óvodáztatás biztosításához szükséges beruházási programok indultak 2014. évtől. Az idei költségvetésben az erre elkülönített összegből induló beruházásokról már döntött a Kormány. A szakmai fejlesztéseket jelentős uniós források, hazai projektek is támogatják. Legjelentősebbek a korai iskolaelhagyáshoz kapcsolódó döntően uniós támogatások, valamint az Arany János programokhoz, az integrált neveléshez oktatáshoz kapcsolódó – már több éve – folyamatosan hazai költségvetésből támogatott programok.

A teljes rendszer átalakítása még évekbe telik, hiszen az új pedagógus-szakmai, oktatás-tartalmi követelmények felmenő rendszerben vezethetők be. Egyes új feladatok még csak 2014-ben indulnak, így még nem körvonalazottak a pontos és tartós szakmai és pénzügyi hatásai. Ilyen feladat a pedagógusok minősítési rendszerének a bevezetése és működtetése, amely évente mintegy 30 000 pedagógus esetében teszi szükségessé a minősítési eljárás lefolytatását. Jelenleg a minősítők képzése folyik. Az országos szakmai ellenőrzés, azaz a tanfelügyelet visszaállítása is elhagyhatatlan az új, magasabb oktatás-minőségi elvárások érvényesülése és az utóbbi években – a nemzetközi mérések alapján – a romló tanulói teljesítmények visszafordítása érdekében.

KÖZLEKEDÉS

A MÁV Csoport költséghatékonyságának javítására meghirdetett belső átalakítás keretében megtörtént a vontatás (Trakció) és a karbantartás (Gépészet) beolvasztása a MÁV-Start Zrt.-be, ezzel létrejött az integrált személyszállítási üzletág. Befejeződött a pályaműködtetési tevékenység külön társaságba szervezésének előkészítése (a tevékenység áthelyezése döntés után történhet meg). A lépések eredményeképp csökkenő pályára állhat a vasúti személyszállítási közszolgáltatásra szánt költségvetési kiadási előirányzat. Ezt a menetrendek racionalizálása, összehangolása tovább segíti.

A Volán társaságoknál előrehaladott állapotban van a szervezeti átalakítás: a korábbi huszonnégy társaság helyett hét regionális cég jött létre, ami a beszerzés, a karbantartás, az üzemszervezés és az irányítás központosítása következtében költségcsökkenéssel, így mérsékeltebb állami költségtérítési kiadással jár.

A 2011-ben megkötött vasúti pályaműködtetési szerződések alapján a bevételekkel nem fedezett indokolt kiadásokra a vasúti pályaműködtető társaságok (MÁV Zrt., GySEV Zrt.) költségtérítésre jogosultak. A költségvetési törvényi előirányzat – több lépésben megvalósult emelkedést követően –

az elmúlt évektől kezdődően már az indokolt költségek teljes fedezeti szintjét jelenti, így mindkét társaság finanszírozása kiszámítottá válhatott.

6.2. A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

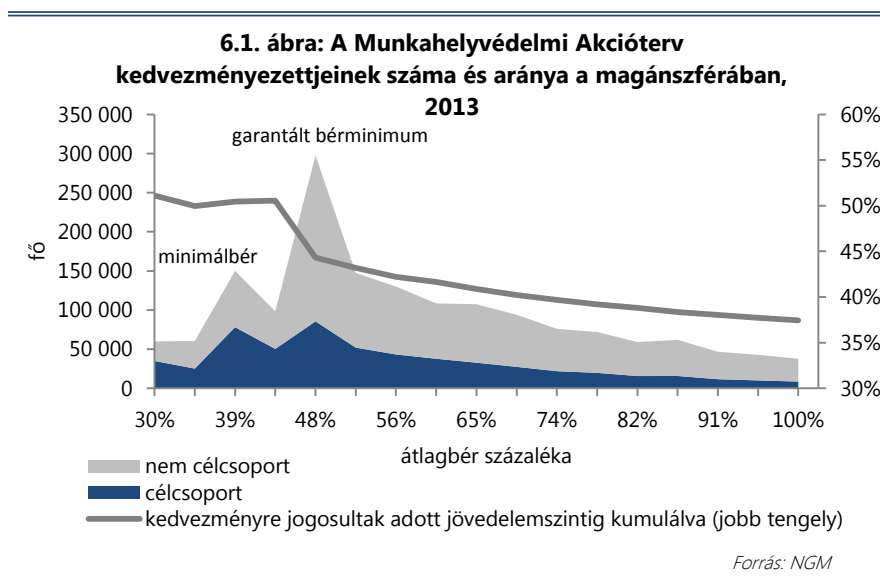
Az elmúlt évek során a Kormány adóintézkedéseinek köszönhetően a gazdaságot terhelő összes adó- és járulékterhelés mértéke a válságot megelőző években jellemző 41%-nál alacsonyabb, 39% körüli szintre csökkent a GDP arányában. Az adóterhelés csökkentése mellett zajlott az adórendszer szerkezeti átalakítása, amelynek fókuszában továbbra is a munkát, valamint a kis- és közepes vállalkozásokat terhelő adók csökkentése áll. Ennek keretében az adóztatás súlypontja a jövedelmeket terhelő adók felől a fogyasztást, forgalmat, illetve a káros externáliákat terhelő adókra helyeződött át. A Kormány kiemelt célnak tekinti az adóbeszedés hatékonyságának növelését és a feketegazdaság elleni küzdelem eszköztárának bővítését.

A fenti célok eléréséhez szükséges legfontosabb szerkezeti átalakítások az elmúlt években megvalósultak. A változó gazdasági környezet, a jogalkalmazás során felmerülő problémák kiküszöbölése, illetve az európai uniós irányelveknek való megfelelés ugyanakkor indokolhatják az adószabályok változtatását. Amennyiben az elkövetkező években a gazdasági növekedésnek köszönhetően a költségvetés helyzete lehetővé teszi, a Kormány adópolitikájának fókuszában a munkát terhelő adók további csökkentése áll.

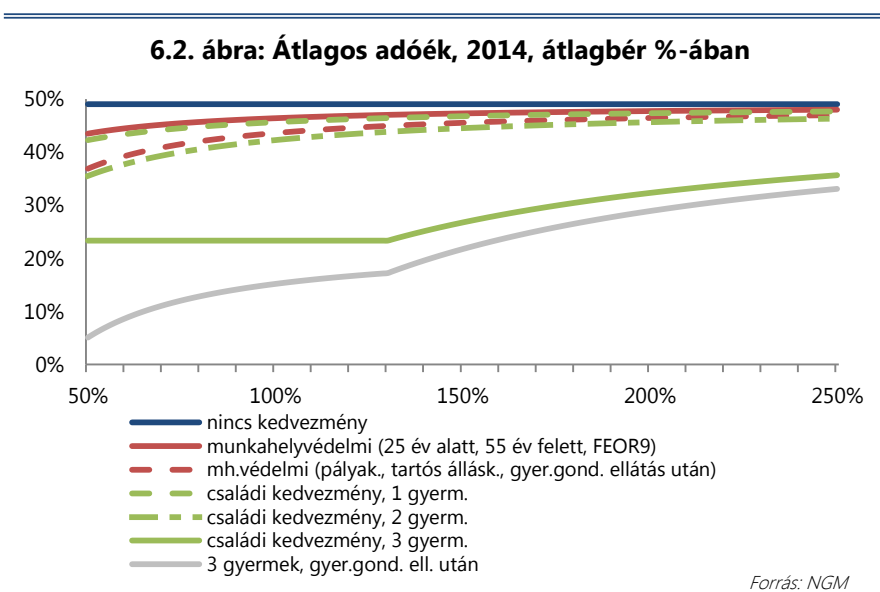
2011 és 2014 között a Kormány a munkát terhelő adókat gyökeresen átalakította annak érdekében, hogy az adórendszer minél kevésbé gátolja a munkavállalást és egyúttal kedvezőbb feltételeket biztosítson a leghátrányosabb munkaerő-piaci helyzetben lévők számára. Az egykulcsos adó bevezetésének, az adójóváírás megszüntetésének, valamint a nyugdíjjárulék-plafon eltörlésének eredményeként főszabályként egy teljesen lineáris adó- és járulékrendszer jött létre. A családi adókedvezmény 2011-es bevezetésének köszönhetően az adórendszer ugyanakkor figyelembe veszi az eltartottak számát is. 2014-től a családi kedvezmény már az egyéni járulékokból is igénybe vehető, így az alacsonyabb jövedelmű családok esetében tovább csökkentek a munkát terhelő adók. A leghátrányosabb helyzetű munkavállalók elhelyezkedéséhez, illetve munkahelyeinek megőrzéséhez pedig a Munkahelyvédelmi Akcióterv 2013. évi bevezetése járult hozzá, ami a 2011-2012-ben kivezetett adójóváírásnál költséghatékonyabb módon ösztönzi a munkavállalást és ezzel növeli a munkaerő-piaci aktivitást.

Magyarországon az aktivitási ráta régiós összehasonlításban alacsony. Az elmaradás döntő részben a képzetlen munkavállalók, az idősek, a fiatalok és a szülőképes korú nők alacsony aktivitására vezethető vissza. A rendelkezésre álló magyar és nemzetközi kutatások alapján elmondható az is, hogy a fenti csoportok aktivitása és foglalkoztatása jellemzően erősebben reagál a különféle adórendszerbeli ösztönzőkre. A képzetlen munkavállalók, a fiatalok és a munka világába tartós kihagyás után visszatérők keresete jellemzően alacsonyabb; így elsősorban ezek azok a csoportok, ahol az alacsony bejelentett bér mögött kisebb arányban áll adóelkerülési szándék. A fentiek alapján a Munkahelyvédelmi Akcióterv célzott kedvezményei is ezeknek a munkavállalóknak az elhelyezkedését kívánják elsősorban megkönnyíteni. A Munkahelyvédelmi Akciótervvel bevezetett, a munkáltatók által fizetendő szociális hozzájárulási adóból és szakképzési hozzájárulásból igénybe vehető kedvezmények magasabb bérek mellett sem kerülnek kivezetésre, így a korábbi adójóváírással szemben kevésbé ösztönzik a béreltitkolást. A célzási kritériumok kialakításakor emellett fontos szempont volt az adminisztrációs terhek minimalizálása is. Bár a Munkahelyvédelmi

Akcióterv kifejezetten a leghátrányosabb munkaerő-piaci helyzetű csoportokat célozza, a munkavállalók széles köre jogosult a kedvezményekre. 2013 végére közel 740 ezer munkavállaló után érvényesítették a kedvezményt, és az év során a Munkahelyvédelmi Akcióterv összesen 115 milliárd forinttal (ebből a magánszférában 97 milliárd forinttal) csökkentette a célcsoportok foglalkoztatásának költségét.

Az egykulcsos adóval a többletjövedelmeket terhelő elvonás minden jövedelemkategóriában 50% alá csökkent, a családi és célzott kedvezményeknek köszönhetően pedig egyes csoportoknál ennél lényegesen alacsonyabb szintre esett vissza. Emellett az adóalap is szélesedett egyes kedvezmények megszüntetésével, illetve a béren kívüli juttatások adóterhének a bérjövedelmek adóterhéhez való közelítésével.

A Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében emellett a kisvállalkozásokat segítő, két új választható adónem (kisadózók tételes adója, kisvállalati adó) is bevezetésre került 2013ban. Az új adónemek alá

folyamatosan lépnek át a vállalkozások. A következő években a KATA esetében a jelenlegi bővülési ütem folytatódásával számolunk, a KIVA esetében is növekedés várható.

A duális magyar vállalati szerkezetnek megfelelően a széles, jellemzően a gazdaságban kisebb súllyal rendelkező, de a foglalkoztatottak közel 2/3-át alkalmazó KKV szektor adóterhelése jelentős mértékben csökkent a 10%-os társasági adókulcs alsó sávhatárának 50 millió forintról 500 millió forintra való emelésével 2010-ben.

Ugyanakkor egyes belföldi piacokon jelentős erőfölénnyel rendelkező vállalatok által dominált szolgáltató ágazatokat a Kormány igyekezett jobban bevonni a közteherviselésbe, így a pénzügyi ágazatokat és egyes egyéb szolgáltató ágazatokat érintő adóterhek növekedtek. Mindazonáltal a Kormány 2013. január 1-jétől eltörölte a kiskereskedelmi-, az energia- és a távközlési ágazat különadóját (amelyek a gazdasági válságra való tekintettel 2010-2012 évekre átmenetileg kerültek bevezetésre), emellett a biztosító társaságok kikerültek a pénzügyi szervezetek különadójának hatálya alól. Ezzel párhuzamosan a költségvetési egyensúly biztosítása érdekében 8%-ról 31%-ra emelkedett az energiaellátók jövedelemadója, növekedett a fogyasztási-forgalmi adók súlya, valamint bevezetésre kerültek új típusú fogyasztási-forgalmi adók.

Az ágazati különadót kiváltó új fogyasztási-forgalmi típusú adók a gazdasági növekedésre nézve kevésbé bírnak torzító hatással, mivel nem a vállalkozások nyereségét, hanem az általuk értékesített szolgáltatásokat terhelik; másrészt széles adóalapot terhelve alacsony adókulccsal kerültek bevezetésre. Ennek köszönhetően kevésbé fogják vissza a beruházást és a potenciális gazdasági növekedést. Ilyen adónemek a távközlési adó, valamint - a hatályát veszített tűzvédelmi hozzájárulást is kiváltva - a biztosítási adó, továbbá a pénzügyi tranzakciós illeték.

A fogyasztási-forgalmi típusú adók súlyának növekedéséhez hozzájárult továbbá az áfa általános kulcsának 2012. évi emelése. A költségvetés bevételeinek biztosítása végett, illetve a munkát terhelő adók további csökkentésének fedezeteként továbbra is szükséges egy széles adóalapot terhelő, viszonylag szűk körű kedvezményeket biztosító általános forgalmi adó.

Az elmúlt években emelkedett a környezetvédelmi/egészségügyi célú (többnyire fogyasztási) adók súlya. Így növekedett a jövedéki adó és egyes termékdíjak mértéke, bevezetésre került a népegészségügyi termékadó és a baleseti adó, valamint végbement a cégautóadó környezetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő átalakítása. A jövedéki adó tekintetében a következő években a dohánygyártmányokról szóló európai uniós irányelv tekintetében a jövedéki adótartalom 2018-ig történő fokozatos emelése, az uniós minimumhoz való felzárkózást biztosító szabályozás kidolgozása szükséges. A legfontosabb környezetvédelmi típusú adó, az üzemanyagok jövedéki adója tekintetében az Európai Unió energiatermékekre vonatkozó irányelvének módosítását követően az adóztatás felülvizsgálatára kerülhet sor.

A Kormány a gazdaság fehéritése érdekében számos intézkedést valósított meg az elmúlt években és valósít meg a jövőben. Az intézkedések az adóhatóság eszközeinek bővítése mellett a vállalatok közötti és a végső fogyasztók számára történő értékesítési folyamatok esetén megvalósuló bevétel eltitkolásra egyaránt összpontosultak, melynek csökkenése eredményeként további családi formák (nyereség- és béreltitkolás) visszaszorulása várható.

A szervezeti integráció nyomán a Nemzeti Adó és Vámhivatal (NAV) létrejött, az állami adóhatóságot segítő szűrőmechanizmusok (pl. adóregisztrációs eljárás), új eszközök bevezetése, valamint az adóelkerüléshez köthető szankciók szigorodása lehetőséget teremtettek arra, hogy az

adóhatóság sikeresen, gyorsan és határozottan legyen képes fellépni az adócsalások ellen. A Kormány 2013-ban folytatta a feketegazdaság elleni eszközök szélesítését. A vállalkozások köztes értékesítései esetén a feketegazdaság visszaszorítását eredményezi a vállalkozások közötti készpénzforgalomra vonatkozó korlátozás szigorítása (1,5 millió forint egy naptári hónapban), a fordított áfa-fizetés bevezetése egyes, az áfa csalások által erősen érintett mezőgazdasági ágazatokban, valamint számla szintű áfa bevallás bevezetése a 2 millió forint áfa tartalom feletti tranzakciók esetében.

A kiskereskedelmi értékesítésekhez köthető csalások visszaszorítása érdekében – pozitív nemzetközi példák alapján – 2013-ban elkezdődött, majd 2014-ben megvalósul a pénztárgépek elektronikus bekötése a NAV-hoz, melynek köszönhetően a NAV-nak lehetősége nyílik az egyes pénztárgépek forgalmának valós idejű nyomon követésére és ezen keresztül a csalások hatékonyabb felderítésére.

ELEKTRONIKUS ÚTDÍJ

A Kormány döntése szerint – összhangban a Széll Kálmán Terv 2.0 célkitűzéseivel – 2013. július 1-jétől Magyarországon a hazai úthálózat (autópályák, autóutak és főutak) kijelölt, összesen 6500 km hosszú szakaszán bevezetésre került a megtett úttal arányos elektronikus díjfizetési (UD) rendszer. A rendszerhez szükséges beruházást – részben meglévő elemek felhasználásával – a Kormány saját hatáskörben, a hasonló nemzetközi megoldásoknál olcsóbban és gyorsabban valósította meg; valamint a működtetés fajlagos mértéke is alatta marad az előzetesen kalkuláltak. A fizetendő útdíj – az EU vonatkozó szabályozásával összhangban kialakított módszertan alapján – a jármű tengelyeinek számán, az igénybe vett útszakasz típusán (főút vagy gyorsforgalmi út) és a környezetvédelmi (EURO) besoroláson alapul, kedvezményben részesítve a környezetkímélő járművek használóit.

Az UD rendszer bevezetésének indokai társadalmi (szakpolitikai) és gazdasági jellegűek voltak. Társadalmi (szakpolitikai) indíttatású cél volt a „felhasználó és szennyező fizet” elv megvalósulása, a terhek arányosabb elosztása. Gazdasági eredetű cél volt, hogy az UD rendszer bevezetéséből származó bevételek javítsák az államháztartás pozícióját (költségvetési egyenlegjavulást eredményezzenek), és az úthasználóktól származó bevételekből finanszírozhatóvá váljanak a hazai úthálózat költségvetést terhelő működtetési, karbantartási és felújítási feladatai, illetve fedezet képződjön további közlekedési célokra.

Mindezek a célok sikeresen implementálásra kerültek, a megvalósult UD rendszer folyamatosan működik, valamint teljesíti az elvárt költségvetési bevételeket is. A megtett úttal arányos díjrendszer bevezetésével csökkent a vasúti közlekedés közúti teherfuvarozással szembeni relatív hátránya is.

7. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI

7.1. KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER

A költségvetési keretrendszer 2014. január 1-jétől új elemekkel egészült ki.

A tagállamok költségvetési keretrendszerére vonatkozó követelményekről szóló 2011/85/EU tanácsi irányelv nemzeti jogrendbe átültetése megtörtént. Az irányelv a gazdaságirányítás megerősítését célzó jogszabálycsomag, az úgynevezett hatos csomag eleme, melynek célja az uniós gazdaságpolitikai koordináció megerősítése. Az irányelv először biztosítja az Európai Unió számára a lehetőséget, hogy a költségvetési keretekre vonatkozóan minimális követelményeket állapítson meg a tagállamokban.

A hatályos szabályzás értelmében megerősödött a költségvetési tervezés átláthatósága és kiszámíthatósága, emellett új számszerű költségvetési szabályok jelentek meg. A költségvetési tervezés középtávú szemlélete hangsúlyosabbá vált és az átláthatóságot szolgálja, hogy a tervezéshez használt makrogazdasági és költségvetési előrejelzést és azok módszertanát a Kormány nyilvánosságra hozza. Az államháztartási számvitel és a költségvetési statisztikák nyilvánosságra hozatala is megváltozott. Mindezen szabályok hozzájárulnak a fenntartható és a gazdaságot rövid-, közép- és hosszútávon támogató költségvetési egyenlegek kitűzéséhez és megvalósításához, valamint segítik az államadósság-ráta csökkentését. Továbbá a kialakított szabályrendszer alkalmazásával az Európai Unió költségvetésre vonatkozó szabályai is teljesülnek.

A megújult költségvetési tervezés szabályait az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény, illetve annak végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet tartalmazza.

A költségvetés tervezésének hitelességét javítja, hogy az előrejelzések és annak számításai nyilvánosak és hozzáférhetők. Az átláthatóság növelése lehetővé teszi a gazdaság szereplői számára az előrejelzés értékelését, így azok felé a bizalom megerősítését. Az új szabályok alapján az államháztartásért felelős miniszter rendszeresen, évente két alkalommal készít makrogazdasági és költségvetési előrejelzést az adott évre és az azt követő 3 évre vonatkozóan. Az előrejelzések bemutatják az Európai Bizottság által készített legújabb előrejelzésekhez képesti különbségeket, jelentős eltérések esetén az eltérés indokát, továbbá érzékenységvizsgálatokat is tartalmaznak. Az előrejelzéseket évente egyszer objektív kritériumok alapján átfogóan értékelni kell, és az értékelés módszertanát, menetét, időzítését és eredményét közzé kell tenni. Az előrejelzések nyilvánosságra hozatala összekapcsolódik a középtávú és az éves költségvetés közzétételével.

Az eddigi szabályok kiegészültek új, az államháztartási egyenleget középpontba helyező számszerű költségvetési szabályokkal is. A meglévő és az új szabályok együttesen biztosítják az uniós elvárások, illetve az Alaptörvény adósságráta csökkentéshez kapcsolódó előírásának teljesítését. Az új számszerű költségvetési szabályoknak két eleme van. Egyrészt az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a bruttó hazai termék 3%-át, másrészt a strukturális egyenleg nem haladhatja meg a Konvergencia Programban meghatározott középtávú költségvetési célt (MTO). A törvény bevezeti a strukturális egyenleg fogalmát, ami szerint az a kormányzati szektornak a gazdaság ciklikus hatásaitól és egyedi tételektől megtisztított egyenlege.

A szabályokhoz mentesítési záradék is tartozik. Ez alapján nem kell csökkenteni az adósságrátát és a költségvetési hiány is meghaladhatja a GDP 3%-át abban az évben, amikor a GDP reálértéke csökken.

Ez a mentesítési záradék biztosítja, hogy rossz gazdasági körülmények idején a költségvetésnek legyen lehetősége a hiány növelésével ellensúlyozni a gazdasági visszaesés negatív hatásait. A középtávú strukturális egyenleg szabályra a mentesítési záradék nem vonatkozik. Tulajdonképpen ez szab határt annak, hogy a többi szabály mentesítése ellenére se tudjon a költségvetési hiány és az adósságráta a hosszú távú fenntarthatóságot veszélyeztetve, korlátlanul növekedni.

Számszerű költségvetési szabályok

Szabály	Hol van szabályozva	Mentesítési záradék	Költségvetési Tanács jogosultságai
Az adósságrátának csökkennie kell minden évben	Alaptörvény	van	vétójog, OGY nem fogadhatja el a költségvetést, ha nem teljesül
A stabilitási törvényben meghatározott nominális államadósság az infláció–reál GDP/2 mértékben növekedhet*	stabilitási törvény	nincs**	véleményt nyilváníthat
A költségvetés egyenlegét úgy kell meghatározni, hogy a stabilitási törvényben meghatározott államadósság ráta csökkenjen	államháztartási törvény	van	véleményt nyilváníthat
A költségvetési egyenleg legyen összhangban a középtávú költségvetési cél elérésével	államháztartási törvény	nincs	véleményt nyilváníthat
A hiány nem lehet nagyobb, mint a GDP 3%-a	államháztartási törvény	van	véleményt nyilváníthat

*2015-től hatályos, addig a hiánynak 3% alatt kell maradnia.

**Ha a GDP reálértéke csökken, akkor az adósságráta automatikusan növekedni fog, így nincs szükség mentesítési záradékra.

A költségvetési szabály alkalmazásához átláthatóságot biztosító szabályok tartoznak, amelyek elősegítik a szabályok végrehajtásának és alkalmazásának ellenőrzését. A költségvetés strukturális hiányának számítása sok bizonytalanságot hordoz. A bizonytalanság csökkentése érdekében az Alaptörvényből és az Európai Unió jogából következő egyenleg számítási módját és az ahhoz szükséges paramétereket nyilvánosságra kell hozni.

7.2. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE

Magyarországon a kormányzati szektorra vonatkozó statisztikákat a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) készíti. A jelenlegi munkamegosztás szerint a KSH a nem-pénzügyi számlákért, az MNB a pénzügyi számlákért felelős. A Túlzott Hiány Eljárás keretében történő adatszolgáltatásban (EDP Notifikáció) a tárgyévet megelőző időszakig terjedő tényadatok összeállításában a fenti munkamegosztás érvényesül, míg a tárgyévi várható kormányzati egyenleg és adósság kiszámítása a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) feladata. A KSH, az MNB és az NGM képviselőiből álló statisztikai munkabizottság vezetői és szakértői szinten működik, együttműködési megállapodás rögzíti az adatáramlás, a munkamegosztás, a módszertani megítélés eljárási kérdéseit. A kormányzati szektor statisztikáinak meghatározó adatforrása az államháztartási információs rendszer, az államháztartás szervezeteinek éves és évközi beszámolóit, amit kiegészít a kormányzathoz sorolandó vállalatok és non-profit szervezetekről történő statisztikai adatgyűjtés, továbbá a kormányzati szektor egészére vonatkozó bank- és értékpapír-statisztikai adatgyűjtés. Az EDP Notifikációs jelentést a KSH az Eurostatnak történő kiküldésekor teszi közzé honlapján. Az Eurostattal történő három hetes egyeztetési időszak után – az Eurostat sajtóközleménnyel együtt és azzal egy időben – a KSH publikálja az Eurostat által jóváhagyott EDP Notifikációs táblákat. Közzéteszi

továbbá az összeállításához kapcsolódó, a magyar statisztikai hatóságok által folyamatosan aktualizált módszertani leírást („EDP Inventory”). A Nemzetgazdasági Minisztérium a kialakult gyakorlatnak megfelelően az Országgyűlésnek benyújtott éves költségvetés, illetve zárszámadás indoklásában önálló fejezetben mutatja be a hivatalos államháztartási, illetve a maastrichti egyenleg- és adósságmutató eltérését. Az EDP Notifikációs jelentést pedig annak jóváhagyását követően, az Eurostattal egyidejűleg publikálja honlapján.

2008-tól kezdődően a KSH a nemzetiszámla-statisztikák publikációiban közzé teszi a kormányzati szektor negyedéves adatait.

Az Eurostat legutóbbi szokásos kétévenkénti látogatásakor (2012 júliusában) a más országokban is vizsgált témákat tekintette át a hazai statisztikai hatóságokkal: vizsgálta, hogy az előző látogatásakor tett megállapításai terén milyen előrelépés történt, a Túlzott Hiány Eljáráshoz kapcsolódó adatszolgáltatások intézményi hátterét, a társhatóságok együttműködését, az adatforrásokat, az alkalmazott módszertant és eljárásokat, valamint a közzétételi politikát. A módszertani ügyeket szintén az általános témakörök szerint egyeztetette, melyek közül a fontosabb konkrét ügyek a következők voltak: új adónemek besorolása és eredményszemléletesítésének módja, az MFB tőkeemelés elszámolása, a Malév-vel kapcsolatos állami tranzakciók és a Diákhitel II elszámolása. Az Eurostat pozitívan értékelte a pénzügyi számlák közvetlen adatforrásokból történő összeállításával kapcsolatban végzett eddigi munkát és a PPP projektek monitoringjára kialakított rendszert. Látogatása alkalmával javasolta az együttműködési megállapodás átdolgozását, az EDP Inventory kismértékű aktualizálását, a költségvetési adatok szélesebb körű használatát a pénzügyi számlákban a statisztikai diszkrepancia csökkentése, megszüntetése érdekében, az egyéb finanszírozási tételek tartalmának pontos megismerését, valamint az EU transzferek ESA szerinti elszámolására használt módszertan megújítását.

Az adósságcsökkentés érdekében a Kormány 2012-től monitoring és engedélyeztetési rendszer bevezetésével tartja ellenőrzés alatt az adósság keletkezését az önkormányzatoknál és a statisztikai kormányzati szektorba tartozó nem államháztartási szervezeteknél.

2014-től módosult az államháztartás számviteli rendszere. Az államháztartás egészében egységes ún. költségvetési számviteli nyilvántartásban rögzítik a költségvetési előirányzatokat, teljesítésüket, a kötelezettségvállalásokat; míg az ún. pénzügyi számvitelben az általános számviteli szabványok szerinti eredményszemléletű könyvvezetésre kerül sor. Az új számvitelre való átállást a vonatkozó rendeleti szabályozás mellett módszertani útmutatók, segédletek, könyvelési példák, az új rendszer fogalmaira való áttérést segítő átvezetési táblák támogatják. Az államháztartásban a költségvetési számvitel szerinti egységes közgazdasági osztályozási rend biztosítja a költségvetési keretrendszerre vonatkozó uniós irányelvek által előírt havi és negyedéves közzétételek adatforrását. A kormányzati szektorba sorolt nem államháztartási szervezetek közül az állami társaságok és a költségvetésen kívüli alapok havi adatszolgáltatásban adnak számot gazdálkodásuk alakulásáról.

TÁBLÁZATOK

1.a. táblázat Makrogazdasági kilátások

	ESA- kód	2013 Mrd Ft	2013	2014	2015	2016	2017
			változás %-ban				
1. GDP (előző évi áron)	B1g	28 360,2	1,1	2,3	2,5	2,1	3,1
2. GDP folyó áron	B1g	29 114,4	3,8	4,8	5,3	5,1	6,0
A növekedés összetevői (előző évi áron)							
3. Háztartások fogyasztási kiadása	P.3	14 932,8	0,2	1,8	2,0	2,0	2,1
4. Közösségi fogyasztási kiadás*	P.3	6 267,1	1,3	1,5	-0,6	-1,3	1,2
5. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	5 166,4	5,9	6,2	4,1	-0,9	8,5
6. Készletváltozás (a GDP %-ában)	P.52+ P.53	-171,0	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Termékek és szolgáltatások exportja	P.6	27 950,7	5,3	5,8	6,8	6,7	6,6
8. Termékek és szolgáltatások importja	P.7	25 785,9	5,3	6,2	6,5	5,8	7,2
Hozzájárulás a GDP növekedéséhez							
9. Belföldi végső felhasználás		26 366,3	1,4	2,4	1,7	0,6	2,9
10. Készletváltozás	P.52+ P.53	-171,0	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Termékek és szolgáltatások külkereskedelmi egyenlege	B.11	2 164,9	0,4	0,0	0,9	1,5	0,1

*/: Kormányzat és háztartásokat segítő non-profit intézmények együtt

1.b. táblázat Árindexek alakulása

	2013	2014	2015	2016	2017
változás %-ban					
1. GDP implicit árindexe	2,7	2,4	2,7	2,9	2,9
2. Háztartások fogyasztási kiadásának implicit árindexe	1,6	0,8	2,9	3,0	2,9
3. Harmonizált fogyasztói árindex (HICP)	1,7	0,8	2,9	3,0	3,0
4. Közösségi fogyasztási kiadás implicit árindexe	3,5	3,7	1,8	1,9	2,4
5. Állóeszköz-felhalmozás implicit árindexe	2,2	1,8	1,9	2,0	2,2
6. Export implicit árindexe (árúk és szolgáltatások)	0,0	2,6	1,5	1,8	2,0
7. Import implicit árindexe (árúk és szolgáltatások)	-0,6	2,1	1,4	1,6	1,9

1.c. táblázat Munkaerőpiac alakulása

	ESA-kód	2013 szint	2013 2014 2015 2016 2017 változás %-ban				
			1. Foglalkoztatottak száma (ezer fő) (15-64)		3904,5	1,6	1,2
2. Munkanélküliségi ráta (%)		-	10,2	9,1	8,8	8,5	8,2
3. Munkatermelékenység, foglalkoztatottra		-	-0,4	1,2	1,7	1,2	2,1
4. Munkavállalói jövedelem (Mrd Ft)	D.1	13362,0	4,4	4,8	4,7	5,0	5,1
5. Munkavállalói jövedelem, egy alkalmazottra (millió Ft)		5,0	3,5	3,6	3,8	4,0	4,2

1.d. táblázat Finanszírozási pozíciók

	ESA-kód	2013 2014 2015 2016 2017 a GDP %-ában				
		1. Nettó külső finanszírozási képesség (+) /igény (-) ebből:	B9.	6,5	7,2	6,0
- Áruk és szolgáltatások egyenlege		8,0	8,3	8,9	10,8	10,7
- Elsődleges jövedelmek és transferek egyenlege		-5,0	-4,7	-5,1	-5,9	-5,4
- Tőkemérleg egyenlege		3,5	3,7	2,3	1,2	2,1
2. Magánsektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-) statisztikai eltéréssel együtt	B9.	8,7	10,1	8,8	8,6	9,3
3. Kormányzati szektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-)	EDP B9.	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9

2.a. táblázat Az államháztartás összefoglaló adatai

	ESA-kód	2013 Mrd Ft	2013	2014	2015*	2016	2017
		a GDP %-ában					
Nettó hitelnyújtás (EDP B.9.)							
1. Kormányzati szektor	S.13	-633,6	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
2. Központi kormányzat	S.1311	-1540,6	-5,3	-4,8	-3,2	-2,8	-2,1
3. Tartományi kormányzat	S.1312	-	-	-	-	-	-
4. Helyi önkormányzatok	S.1313	766,4	2,6	1,5	0,0	0,0	0,0
5. TB alapok	S.1314	140,6	0,5	0,3	0,4	0,3	0,2
Kormányzati szektor (S.13)							
6. Bevételek összesen	TR	13859,6	47,6	47,2	46,1	43,6	42,9
7. Kiadások összesen	TE ¹	14493,2	49,8	50,1	48,9	46,1	44,8
8. Egyenleg	EDP B.9	-633,6	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
9. Kamatkidadások	EDP D.41	1233,6	4,2	3,7	3,6	3,6	3,6
10. Elsődleges egyenleg		600,0	2,1	0,8	0,8	1,1	1,8
11. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ²			0,2	0,4	0,0	0,0	0,0
Bevételek összetevői							
12. Adóbevételek (12=12a+12b+12c)		7479,9	25,7	25,8	25,2	24,8	24,4
12a. Termelési és importadók	D.2	5342,2	18,3	18,4	18,1	17,7	17,4
12b. Jövedelem és vagyoadók	D.5	1996,9	6,9	6,9	6,7	6,7	6,7
12c. Tőkejövedelem adó	D.91	140,8	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
13. Társadalombiztosítási hozzájárulások	D.61	3907,1	13,4	13,4	13,2	13,0	12,8
14. Tulajdonosi jövedelem	D.4	212,4	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5
15. Egyéb		2260,3	7,8	7,4	7,2	5,3	5,3
16.=6. Bevételek összesen	TR	13859,6	47,6	47,2	46,1	43,6	42,9
Adóteher ³ (D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		11456,2	39,3	39,4	38,6	38,0	37,4
Kiadások összetevői							
17. Munkavállalói jövedelem + folyó termelő felhasználás	D.1+P.2	5287,4	18,2	18,8	18,0	17,2	16,9
17.a. Munkavállalói jövedelem	D.1	2985,8	10,3	10,4	10,0	9,7	9,4
17.b. Folyó termelő felhasználás	P.2	2301,6	7,9	8,4	8,1	7,5	7,5
18. Társadalmi juttatások (18=18.a+18.b)		5085,8	17,5	17,0	16,4	16,1	15,6
<i>ebből: Munkanélküli ellátások⁴</i>		50,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18.a. Piaci termelők útján nyújtott természetbeni társadalmi juttatások	D.6311, D.63121, D.63131	635,7	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9
18.b. Pénzbeni társadalmi juttatások	D.62	4450,1	15,3	14,8	14,3	14,1	13,7
19.=9. Kamatkidadások	EDP D.41	1233,6	4,2	3,7	3,6	3,6	3,6
20. Támogatások	D.3	425,9	1,5	1,4	1,3	1,3	1,2
21. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	1139,6	3,9	4,5	3,9	2,8	2,8
22. Tőkefinanszírozás kiadás	D.9	421,6	1,4	1,4	1,8	1,5	1,3
23. Egyéb kiadások		899,3	3,1	3,3	3,9	3,6	3,3
24.=7. Kiadások összesen	TE ¹	14493,2	49,8	50,1	48,9	46,1	44,8

*: Feltételezve, hogy az állami vagyon értékesítéséből nem származnak egyszeri bevételek.

Az összesen adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

¹: swap-üveletek nettó hatásával igazítva, TR-TE=EDP B.9.

²: a pozitív szám deficitcsökkentő tételt jelent

³: az EU-t megillető bevételekkel együtt

⁴: a Nemzeti Foglalkoztatási Alap pénzügyi ellátásai

2.b. táblázat Intézkedések nélkül számolt előrejelzések

		2013	2013	2014	2015	2016	2017
		Mrd Ft	a GDP %-ában				
1. Összes bevétel intézkedések nélkül		13859,6	47,6	47,2	46,1	43,6	42,9

A táblázat a 2014. április 30-ig meghozott intézkedések alapján készült bevételi előrejelzéseket tartalmazza

2.c. táblázat A kiadási aggregátumban nem szereplő tételek

		2013	2013	2014	2015	2016	2017
		Mrd Ft	a GDP %-ában				
1. EU programokra fordított kiadások, amelyeket teljesen ellentéteznek az EU alapokból származó bevételek		923,2	3,2	3,1	3,0	1,2	1,4
2. Munkanélküliséggel kapcsolatos kiadások a ciklus alakulásával magyarázható része							
3. Diszkreionális bevételi intézkedések hatásai		286,6	1,0	0,3	0,0	0,0	0,0
4. Törvény által elrendelt bevételnövelő tételek							

3. táblázat Az államadósság alakulása

	ESA-kód	2013	2014	2015	2016	2017
		a GDP %-ában				
1. Bruttó adósságráta		79,2	79,1	78,9	77,5	74,7
2. Adósságráta változása		-0,6	-0,1	-0,2	-1,4	-2,8
Az adósságállomány változásának tényezői						
3. Elsődleges egyenleg		-2,1	-0,8	-0,8	-1,1	-1,8
4. Kamatkidás	EDP D.41	4,2	3,7	3,6	3,6	3,6
5. Az adósságrátára ható egyéb tényezők		0,1	0,6	1,0	-0,1	-0,3
az adósságállomány implicit kamatlába (%)		5,4	4,8	4,7	4,7	4,9

4. táblázat Ciklikus folyamatok

	ESA- kód	2013	2014	2015	2016	2017
a GDP %-ában						
1. GDP előző évi áron (éves növekedési ütem)		1,1	2,3	2,5	2,1	3,1
2. Kormányzati szektor egyenlege	EDP B.9	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
3. Kamatkiadások	EDP D.41	4,2	3,7	3,6	3,6	3,6
4. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		0,2	0,4	0,0 (0,4)	0,0	0,0
5. Potenciális GDP (éves növekedési ütem)		0,9	1,2	1,3	1,5	1,9
összetevők: - munkatényező		0,6	0,8	0,7	0,7	0,7
- tőketényező		0,2	0,4	0,4	0,4	0,6
- teljes tényező termelékenység (TFP)		0,1	0,1	0,2	0,4	0,6
6. Kibocsátási rés		-4,6	-3,6	-2,5	-2,0	-0,9
7. Kormányzati szektor egyenlegének ciklikus komponense		-2,1	-1,7	-1,2	-1,0	-0,4
8. Ciklikusan igazított egyenleg (2-7)		0,0	-1,2	-1,6	-1,6	-1,6
9. Ciklikusan igazított elsődleges egyenleg (8+3)		4,2	2,5	2,0	2,0	2,1
10. Strukturális egyenleg (8-4)		-0,2	-1,6	-1,6 (-2,0)	-1,6	-1,6

Az összesen adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

¹: a pozitív szám az EDP-egyenleget javító tételt jelent

5. táblázat Eltérés az előző konvergencia programhoz képest

	ESA- kód	2013	2014	2015	2016	2017
GDP növekedése (%)						
1. 2013. évi konvergencia program		0,7	1,9	2,3	2,5	-
2. 2014. évi konvergencia program		1,1	2,3	2,5	2,1	3,1
3. Különbség		0,4	0,4	0,2	-0,4	-
Kormányzati szektor egyenlege (a GDP %-ában)						
1. 2013. évi konvergencia program	EDP B.9	-2,7	-2,7	-2,2	-1,3	-
2. 2014. évi konvergencia program	EDP B.9	-2,2	-2,9	-2,8	-2,5	-1,9
3. Különbség		0,5	-0,2	-0,6	-1,2	-
Bruttó államadósság (a GDP %-ában)						
1. 2013. évi konvergencia program		78,1	77,2	76,1	73,4	-
2. 2014. évi konvergencia program		79,2	79,1	78,9	77,5	74,7
3. Különbség		1,1	1,9	2,8	4,1	-

6. táblázat Hosszú távú fenntarthatóság¹

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
	a GDP %-ában						
Állami nyugdíjkiadások		11,9	10,5	9,3	9,8	11,2	12,4
Öregségi jellegű és korhatár alatti öregségi nyugdíjak		10,1	9,3	8,1	8,6	9,9	11,1
Egyéb nyugdíjak (korhatár alatti rokkantsági, hozzátartozói)		1,8	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0
Egészségügyi, oktatási és egyéb korfüggő kiadások		10,4	10,4	10,4	10,7	11,2	11,6
Egészségügyi kiadások		4,9	5,1	5,4	5,7	6,0	6,1
Hosszú távú ápolási kiadások		0,8	0,9	1,0	1,1	1,3	1,4
Oktatási kiadások		4,3	3,9	3,5	3,5	3,7	3,8
Egyéb korfüggő kiadások		0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Nyugdíjbiztosítási járulékbévételek		8,3	10,2	10,1	10,1	10,0	10,0
Feltételezések							
Munkatermelékenység növekedése		1,3	0,9	2,1	2,1	1,8	1,5
GDP volumen növekedése		1,3	1,5	1,9	1,2	0,9	0,8
Aktivitási ráta, férfiak (20-64)		74,7	79,5	80,2	79,0	79,1	79,2
Aktivitási ráta, nők (20-64)		61,4	68,6	70,0	68,8	68,9	69,1
Aktivitási ráta, összesen (20-64)		68,0	74,0	75,1	73,9	74,0	74,2
Munkanélküliségi ráta	7,4	11,1	11,2	7,7	7,3	7,2	7,2
A 65 éves és idősebb népesség aránya	15,9	16,7	20,0	21,8	25,1	29,4	32,2

¹: Az EPC (Economic Policy Committee) 2012 októberében jóváhagyott előrejelzése

6.a. táblázat Feltételes kötelezettségvállalások

a GDP %-ában	2013
Állami garanciavállalások	8,2

7. táblázat Feltételezések a külső gazdasági környezetre

	2013	2014	2015	2016	2017
Magyarország: rövid lejáratú hozam (éves átlag,%)	4,0	3,1	3,2	3,3	3,4
Magyarország: hosszú lejáratú hozam (éves átlag,%)	6,0	6,1	6,2	6,0	5,5
Forint/euro árfolyam	296,9	307,9	307,9	307,9	307,9
Világ gazdaság (kivéve EU) GDP növekedési üteme	3,9	4,2	4,5	4,6	4,6
EU-28 GDP növekedési üteme	0,2	1,6	1,8	1,9	1,9
Magyarország exportpiacainak növekedési üteme	1,3	4,7	6,1	6,1	6,1
Világ import (kivéve EU) növekedési üteme	3,7	4,2	5,4	5,7	5,6
Olajárak (Brent – USD / hordó)	108,7	108,0	108,0	108,0	108,0